

การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม 2545

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๒๕๕. ๕๓๓๖

๒๕๓๓๓

๕

การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

๒๙ เม.ย. ๒๕๔๕

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย

มีนาคม ๒๕๔๕

๒๕๔๕

ปัทมา สุขกำเนิด. (2545). การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินญาณินท์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บริษัทวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กปฐมวัย ชาย - หญิง อายุระหว่าง 3 - 4 ปี ชั้นเด็กเล็ก ปีการศึกษา 2544 ศูนย์พัฒนาเด็กกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วให้ครูผู้สอนทำการสังเกตโดยใช้พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมด้านสังคมต่ำ จำนวน 15 คน เพื่อจัดให้เด็กได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้ผู้สังเกต 2 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต $RAI = 0.87$ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ $IOC = 0.93$ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One - Way Repeated - Measures ANOVA) และ t - test แบบ Dependent

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมด้านสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมโดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้านระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์

A STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN'S PROSOCIAL BEHAVIOR
EXPERIENCED THE PROJECT APPROACH

AN ABSTRACT
BY
PATTAMA SUPHAGUMNERD

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
March 2002

Pattama Suphagumnerd. (2002). *A Study of Preschool children's Prosocial Behavior experienced The Project Approach*. Master Thesis M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Dr. Suchinda Kajonrugsilp, Assoc. Prof. Dr. Booncherd Pinyoanuntapong.

The purpose of this research was to study the difference and change of average and each sector of prosocial behavior of Preschool children experiencing the project approach.

The subjects were boy and girls, age 3-4 years in Preschool, first semester of the academic year 2001 at Katumlom Child Development Center, The Community Development Department, Ministry of Interior, Samphran district, Nakornpathom province. One classroom was selected by the simple random sampling Technique. The teacher recorded all children's prosocial behavior in Prosocial Behavior Observation Form. Fifteen children with low score in prosocial behavior were organized for this study. They experienced project activities for 8 weeks, 4 days per week, and the project activities last 50 minutes for each day.

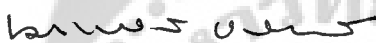
Lesson Plans for project activities and Prosocial Behavior Observation Form were developed for this research. The reliability for two observers and the observation form were RAI of 0.87 and IOC of 0.93 for this study. The One – Way Repeated – Measures ANOVA and t – test for Dependent Samples were used for data analysis.

The finding was prosocial behavior of Preschool children experiencing the project approach earned higher scores in prosocial behavior with significant difference at .001 level.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

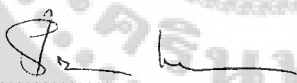
ของ
นางสาวปัทมา สุขกำเนิด

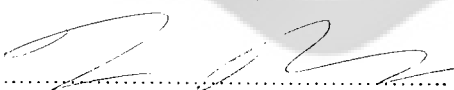
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

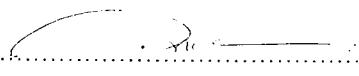

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)

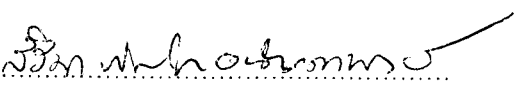
วันที่..... 7 ..เดือน..... มีนาคม..... พ.ศ. 2545

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ที่ให้คำปรึกษาคำแนะนำข้อคิด และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ผลโยธิน, อาจารย์ ดร.วรนาท รักสกุลไทย, อาจารย์ รุ่งรวิ กนกวิบูลย์ศรี, อาจารย์ ดร. วิลาศลักษณ์ ชั่ววัลลี, ผศ. สุชาดา สุทธาพันธ์, ผศ. วริยา สมประชา ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูโรงเรียน EARLY LEARNING CENTER , โรงเรียน ณ ตรุณ และโรงเรียนเกษมพิทยา ที่ได้กรุณานูเคราะห์ในด้าน การสังเกตและให้คำแนะนำในเรื่องการจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงการ

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม ที่ได้ให้ความกรุณานูเคราะห์ในด้านสถานที่เพื่อใช้เก็บข้อมูลตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะและประสบการณ์แก่ผู้วิจัย จนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาและขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทวิชาเอกการศึกษาปฐมวัย รุ่นที่ 16 ทุกท่าน ขอขอบคุณพี่และน้องนิสิตปริญญาโทเอกการศึกษาปฐมวัยที่ให้คำแนะนำคำปรึกษาตลอดจนเป็นกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา และขอขอบคุณชมรมการศึกษาปฐมวัยที่ได้กรุณามอบทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคุณ พล.ต.ประมวล สุภก้าเนต, จ.ส.อ.หญิง นันทนา ปานสิงห์, อาจารย์ นิตินันท์ วิจิตชลชัย, อาจารย์สุวรรณา ไชยธน, อาจารย์ พรลักษณ์ อินทะมะระ, คุณธนะชัย ชูกิตติพงษ์, คุณวัลนา ธรรมจักร, คุณเบญจมาศ วิไลและคุณอุลย์ บุญโทที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดู ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย และพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์อันทรงคุณค่ายิ่ง

ปัทมา สุภก้าเนต

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	6
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคม.....	8
ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม.....	8
ความหมายพฤติกรรมทางสังคม.....	10
ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย.....	10
การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม.....	15
แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคม.....	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์.....	17
ความหมายของการจัดประสบการณ์.....	17
แนวคิดพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	18
หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	24
แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	25
รูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	30
ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	30
ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	31
แนวคิดของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	31
ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	34
ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	39
กิจกรรมที่สำคัญในโครงการ.....	40
บทบาทครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	41
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.....	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	44
	การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	44
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	44
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	67
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	67
	ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า.....	67
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	67
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	67
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	68
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
	สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	68
	อภิปรายผล.....	68
	ข้อสังเกตที่รับจากการศึกษาค้นคว้า.....	78
	ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	80
	ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย.....	81
	บรรณานุกรม.....	82
	ภาคผนวก.....	90
	ภาคผนวก ก.....	91
	ภาคผนวก ข.....	97
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	136

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงการเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับ การจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม.....	37
2	แบบแผนการทดลอง.....	47
3	วันและเวลาที่ทำการศึกษาทดลองและสังเกต.....	47
4	การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม (รอบที่ 1).....	50
5	การหมุนเวียนลำดับการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม (รอบที่ 2).....	51
6	คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมด้านสังคม.....	55
7	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมด้านสังคม.....	56
8	การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์ของพฤติกรรมด้านสังคม.....	57
9	การเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ของพฤติกรรมด้านสังคม.....	58
10	คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้าน.....	60
11	การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้าน.....	61
12	การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์พฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้าน.....	62
13	การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์ของพฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้าน.....	64

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย.....	59
3 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน.....	66
4 แผนภูมิไขว้แมงมุม.....	133

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชีวิตมนุษย์ในสังคม และสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มิได้ทำให้มวลมนุษยชาติมีชีวิตที่เปี่ยมล้นไปด้วยความสุข แต่สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปมากนี้ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัวรวมทั้งปัญหาสังคม (ฉันทนา ภาคบังข. 2537 : 195) ขณะเดียวกันปัญหาคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ก็ยังไม่ดีขึ้นและเกิดความไม่สมดุลตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางจิตใจ สติปัญญา ค่านิยมและพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานด้าน ศีลธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของสังคม นับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชนและสังคม (สมพร เทพสิทธา. 2539 : 42) การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนาจึงจำเป็นต้องปรับกระบวนการพัฒนาใหม่เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540 : 9) ท่านพุทธทาส ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนาว่าต้องเอื้อให้เกิดสภาพชีวิตที่ดี มีสันติสุขส่วนบุคคลและสันติภาพส่วนสังคม (พระเดชฯ เมธกุโร. 2532 : 8) ดังนั้นการพัฒนาสังคมไทยให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขนั้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544 : 1 - 43) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งต่างจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับก่อนที่มุ่งพัฒนาในด้านเศรษฐกิจอันเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาประเทศในขณะนั้น ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับนี้จึงได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการจัดการให้การศึกษาแก่บุคคล เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ซึ่งการพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการฝึกอบรมเพื่อสานต่อทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จริยธรรม ก้าวหน้าทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กล่าวถึง การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 2 - 6) นอกจากนี้ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชนว่า ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะเป็นช่วงอายุที่จะปลูกฝัง ค่านิยมคุณธรรมต่าง ๆ ได้ดีที่สุด (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก. 2535 : 1) อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมและวางรากฐานของชีวิตให้เด็กและเยาวชนเติบโตเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในอนาคตเด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้อันเป็นรากฐานในการพัฒนาศักยภาพของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี นับเป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและบุคลิกภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2534 : 5) ซึ่งสอดคล้องกับ ฟรอยด์ (Freud) ที่ได้กล่าวว่าวัย 5 ปี แรกของชีวิตเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งในการวางรากฐานของ บุคลิกภาพของมนุษย์ (ณัฐพร พงษ์สิงห์. 2539 : 2 ; อ้างอิงจาก ปรียา เกตุทัต. 2531: 243) นอกจากนี้ ริชาร์ด ซี สปินทอลล์ (Richard C. Spinthall. 1974) ยังได้กล่าวซ้ำอีกว่า ในช่วง 5 ปี แรกของมนุษย์เป็นช่วงวิกฤติของชีวิต เพราะเป็นระยะ

สำคัญที่สุดของการวางรากฐานของบุคลิกภาพ และ เฮิร์ลลอค (Hurlock. 1959) ได้กล่าวไว้ว่าวัยเด็กนับได้ว่าเป็นวัยแห่งวิกฤติการณ์ในการพัฒนาบุคลิกภาพและเป็นระยะสร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ต่อไป บุคลิกภาพในวัยผู้ใหญ่แม้จะมีความแตกต่างไปจากวัยเด็กมากเท่าใดก็ตาม แต่จะเป็นความแตกต่างที่ถือกำเนิดจากรากฐานในวัยเด็ก (เยาวยา เดชะคุปต์. 2542 : 13 ; อ้างอิงจาก Sprinthall. 1974 ; Hurlock. 1959) ดังนั้นในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยจึงควร ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาทุกด้านเพราะพัฒนาการแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการพัฒนาการด้านหนึ่งจะเป็นตัวส่งเสริมพัฒนาการ ด้านอื่นๆ ด้วย (สุนทร โคตรบรรเทา. 2541 : 19)

ในปัจจุบันระบบการศึกษาไทยได้มุ่งเน้นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาที่เน้นทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และสถานการณ์การเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ตระหนักถึงการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของนักจิตวิทยา จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและปฏิบัติ (learning by doing) แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เพียเจท์ (Piaget) และ บรูเนอร์ (Bruner) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการลงมือปฏิบัติ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับสื่ออุปกรณ์การสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำอันจะทำให้เกิดการรับรู้ที่ง่ายต่อการสร้างภาพในใจและจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี (พัชรี สวนแก้ว. 2536 : 86 - 91) การเรียนรู้ของผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งสถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ครูจึงต้องจัดประสบการณ์เรียนรู้อันหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางจิตใจหรืออารมณ์ ทางสังคมและทางสติปัญญา (ประเวศ วะสี. 2543 : ก - ค) จากการศึกษาของวาร์นี อัสวโคทิน (2531 : 55) โดยใช้แบบสอบถามผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลเอกชนที่มุ่งการจัดการศึกษาโดยเน้นวิชาการในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็นอันดับแรก และมีความพึงพอใจกับพัฒนาการทางสังคมเป็นอันดับสุดท้าย เพราะเชื่อว่าพัฒนาการทางสติปัญญาเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้ารุ่งเรืองในอนาคต ซึ่งโดยแท้จริงแล้วคนที่มีความสติปัญญาดีถ้ามีปัญหาทางด้านสังคมและไม่สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ก็ย่อมไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต (ณัฐวาท พงษ์สิงห์. 2539 : 1 ; อ้างอิงจาก จันทนา ภาคบังข. 2536) ดังนั้นลักษณะนิสัยทางสังคมจึงเป็นเรื่องของการปรับตัว ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของสมาชิกทุกคนในสังคม (อรรณพ ปินตา. 2533 : 1) ซึ่งการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้พัฒนาลักษณะนิสัยทางสังคมรวมทั้ง ส่งเสริมให้รู้จักประพฤติดีปฏิบัติตนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมประสบการณ์รวมทั้งสถานการณ์จริง

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (project approach) เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์รูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยการจัดประสบการณ์ตรงและสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักปรับตัวรวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะกับบุคคลและสังคมบนพื้นฐานของวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล (พัชรี ผลโยธิน. 2541 : เอกสาร หมายเลข 3) ซึ่งสอดคล้องกับ แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz and Chard. 1994) ที่กล่าวถึงการจัดประสบการณ์แบบโครงการว่า เป็นการศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่เด็กสนใจ มีคุณค่าในการเรียนรู้ โครงการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญา การศึกษาในวิชาต่าง ๆ ทักษะทางสังคม ความสามารถรวมถึงเน้นการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ แม็คแลน (McLean. 1992) ยังได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์แบบโครงการว่า สามารถช่วยส่งเสริมความร่วมมือโดยเน้นที่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแข่งขัน ส่งเสริมพัฒนาการ

ทางสังคมและเปิดโอกาสให้เด็กได้อยู่ในกลุ่มและทำงานร่วมกับเพื่อนอีกด้วย (จิรภรณ์ วสุวัต, 2540 : 57) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิลเลียมส์ (Williams, 1999 : 751) ที่ได้ศึกษาถึงการจัดประสบการณ์แบบโครงการ โดยศึกษาอย่าง ลึกซึ้งในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน พบว่าเด็กมีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคม มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมได้เป็น อย่างดี

การจัดประสบการณ์แบบโครงการจึงเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่สำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ (Construction) โดยที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่เปิดกว้างด้วยตนเอง บทบาทครูจะเปลี่ยนจากการสอนโดยตรงเป็นผู้อำนวยความสะดวกสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กด้วยการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กรอบด้านอย่างสมดุลเต็มตามศักยภาพ (ภรณ์ คุรุรัตน์ และ วรนาท รักสกุลไทย, 2542 : บทสรุปผู้บริหาร) ความสำคัญของรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะการจัดประสบการณ์แบบโครงการนี้ช่วยให้เด็กได้มีโอกาสในการประยุกต์ใช้ทักษะที่มีอยู่และเพิ่มความชำนาญในทักษะนั้นยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ความถนัด แรงจูงใจภายในตัวเด็กและความสนใจของเด็กจากงานและกิจกรรมที่เด็กได้ทำ ช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักตัดสินใจว่าควรทำอะไร และผู้ใหญ่ยอมรับในความต้องการของเด็กโดยที่เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและเด็กเป็นผู้ตัดสินใจลงมือทำด้วยตนเอง (พัชรี ผลโยธิน, 2542 : 80 ; อ้างอิงจาก Katz and Chard, 1995) ซึ่ง วัฒนา มัคคสมัน (2539 : 121) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสอนโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับเด็กในกลุ่มทดลองใช้รูปแบบซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาเด็กไปสู่การพึ่งพาตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดและหลักการของการ จัดประสบการณ์แบบโครงการมาปรับให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย โดยโครงการที่เด็กทำจะเป็นโครงการที่ดำเนินการภายใต้การดูแลให้คำแนะนำและการช่วยเหลือจากครู

ด้วยเหตุผล แนวคิด และหลักการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีการตามแนวการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อศึกษาว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการจะมีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยหรือไม่เพียงใด ซึ่งผลของการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยเลือกที่จะพัฒนาการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการก่อนทดลองและระหว่างการทดลองในแต่ละสัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการก่อนทดลองและระหว่างการทดลองในแต่ละสัปดาห์

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาครั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการให้แก่ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย

3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง

4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงขั้นพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและความสนใจของเด็กปฐมวัย

ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการสุ่มตัวอย่างครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 3-4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 3-4 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียน

2. ครูประจำชั้นเด็กเล็กห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนที่ได้จัดเรียงลำดับจากน้อยไปมาก คัดเลือกเด็กที่มีคะแนนน้อย จำนวน 15 คนแรก มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมด้านสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กนักเรียนชาย-หญิง ที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2. การจัดประสบการณ์แบบโครงการ หมายถึง รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในสิ่งที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก โดยกระบวนการเรียนการสอนนั้นเด็กเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ครู เพื่อน บุคคลอื่น วัตถุ สิ่งของ และสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจ เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ร่วมกัน โดยจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มซึ่งลักษณะสำคัญของการจัดประสบการณ์จะเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจศึกษา เด็กหรือครูเป็นผู้ริเริ่มเนื้อหาแต่ต้องเป็นเรื่องที่เด็กมีความสนใจจริงซึ่งทำให้การเรียนรู้ต่อเนื่องและลุ่มลึก ประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการประกอบด้วย 3 ระยะ คือ

- ระยะที่ 1 ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ เป็นระยะที่ค้นหาความสนใจของเด็ก เด็ก ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวเรื่องสำหรับทำโครงการร่วมกัน เด็กจะนำเสนอประสบการณ์เดิม ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ และตั้งคำถามที่สนใจต้องการหาคำตอบจากโครงการ

- ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ เป็นระยะที่เด็กวางแผนเพื่อค้นคว้าและปฏิบัติตามแผนการที่ วางไว้เพื่อหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้

- ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประเมินโครงการ เป็นระยะที่ทุกคนพอใจที่จะสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้นำเสนอ งานที่ทำในโครงการ ประเมินการเรียนรู้ในโครงการ และเตรียมการวางแผนเพื่อศึกษาหัวเรื่องที่สนใจต่อไป

ในแต่ละระยะของโครงการ เด็กจะพัฒนาสิ่งที่สนใจจากการพูดคุยสนทนา การปฏิบัติภาคสนาม การแสดงออก การค้นคว้า และการนำเสนอร่วมกัน โดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมตามความสนใจและ บูรณาการประสบการณ์แบบโครงการเข้าในชีวิตประจำวัน ตามกระบวนการศึกษาค้นคว้าของเด็ก

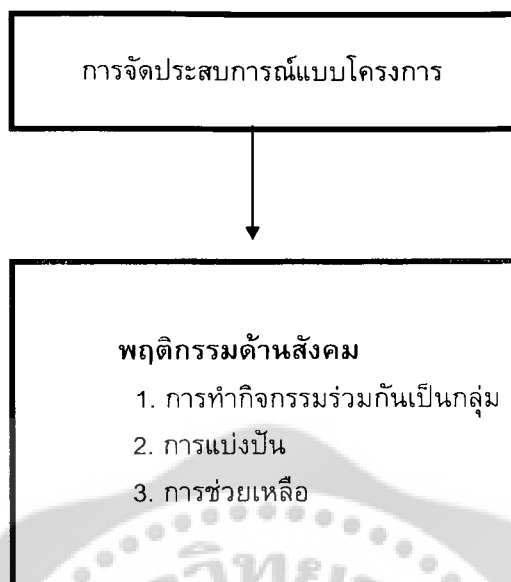
3. พฤติกรรมด้านสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงความสามารถทางสังคม โดย ระดับการแสดงของพฤติกรรมวัดได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม ซึ่งแบ่งตามหัวข้อดังนี้

- การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยทำกิจกรรมร่วมกันแล้วแสดงออก โดยการกระทำหรือคำพูดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการวางแผน ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่ม

- การแบ่งปัน หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยแสดงออกโดยการกระทำหรือคำพูดในการแบ่งหรือให้ยืม วัสดุอุปกรณ์ที่ตนครอบครอง รอคอยเพื่อนในการใช้วัสดุอุปกรณ์

- การช่วยเหลือ หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยแสดงออกถึงการแนะนำวิธีการ สนับสนุน หรือ ตอบสนองความต้องการของเพื่อนโดยใช้การกระทำหรือคำพูดเพื่อให้เพื่อนประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ กำลังกระทำอยู่ การเก็บวัสดุอุปกรณ์เข้าที่เมื่อใช้เสร็จ

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีพฤติกรรมด้านสังคมก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ จำแนกได้ดังนี้

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดประสบการณ์หรือรูปแบบการสอน
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคม

- 1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.2 ความหมายพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.3 ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.4 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม
- 1.5 แนวการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคม

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์

- 2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์
- 2.2 แนวคิดพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 2.3 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 2.4 แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 2.5 รูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

- 3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.3 แนวคิดของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.4 ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.5 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.6 กิจกรรมที่สำคัญในโครงการ
- 3.7 บทบาทครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคม

1.1 ความหมายและทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม

เฮอร์ล็อก (Hurlock. 1978 : 228) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการทางสังคมไว้ว่า พัฒนาการทางสังคมหมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมตามแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 220) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมหมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับเพื่อที่จะเข้าสังคมได้

ดังนั้น พัฒนาการทางสังคม หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมของบุคคลให้สอดคล้องกับแบบแผนและเป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมมีหลายทฤษฎี ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมชอบสังคม ได้แก่ ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของชัลลิแวน และทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอีริกสัน (Erikson's Theory of Human Development)

กอร์ดอน และ บราวน์ (Gordon & Browne. 1993 : 101-103) ได้กล่าวถึงโครงร่างงานของอีริกสัน (Erikson's Framework) ดังนี้ โครงร่างงานของอีริกสันเป็นรูปแบบที่สมดุลระหว่างความปรารถนาและความต้องการของสิ่งแวดล้อม สุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะของอารมณ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่เหมาะสม การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่ได้รับจะส่งผลต่อพัฒนาการในแต่ละขั้นความสำเร็จของพัฒนาการในแต่ละขั้นจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาของขั้นต่อไป อีริกสันได้กำหนดขั้นพัฒนาการทางสังคมออกเป็น 8 ขั้น แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเพียง 3 ขั้นที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นความไว้วางใจ – ไม่ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust) อายุเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่างแรกเกิดถึง 1 ปี ถ้าเด็กได้รับการดูแลจากบิดามารดาอย่างสม่ำเสมอและมั่นคง เด็กจะพัฒนาความรู้สึกในด้านความเป็นตัวของตัวเองและความไว้วางใจผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้เด็กมีอารมณ์ดีและมีความรู้สึกปลอดภัย การที่เด็กได้รับการดูแลทางร่างกายอย่างเพียงพอ ได้รับความอบอุ่นอย่างสม่ำเสมอและได้รับการตอบสนองอย่างทันที สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กไว้วางใจและเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการในขั้นต่อไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการดูแลอย่างสม่ำเสมอและไม่มีความมั่นคง เด็กจะเกิดความรู้สึกขาดความเชื่อมั่น ทำให้ขาดทักษะในการเผชิญกับความทุกข์ยากและภาวะกดดัน

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเอง – ความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy VS. Doubt) อายุเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 2-3 ปี ขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้การใช้ทักษะทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ เด็กจะพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและสร้างความสมดุลระหว่างความเป็นตัวของตัวเองและความไม่มั่นใจในตนเอง ถ้าเด็กถูกควบคุมและจำกัดความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะรู้สึกสงสัย ลังเล ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งส่งผลทำให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย ความสำเร็จในขั้นนี้คือ การให้เด็กได้สำรวจโลกอย่างเต็มที่ผ่านการเล่นและการทำกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่ม – ความรู้สึกผิด (Initiative VS. Guilt) อายุเด็กในขั้นนี้อยู่ระหว่าง 3-6 ปี ขั้นนี้เด็กจะรู้จักร่วมมือ วางแผน และปฏิบัติกิจกรรม เด็กต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เด็กจะให้ความสนใจ ใช้ความคิดริเริ่ม และใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จ ขบวนการทางสังคมขั้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของอารมณ์เรื่อรึง โกรธเคือง ถ้าบิดามารดาควบคุมเด็กมากเกินไปจะทำให้

เด็กเกิดความรู้สึกผิด การไม่จำกัดความคิดของเด็กจะทำให้เด็กรู้จักการยอมรับและไม่ยอมรับ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นของการพัฒนาขั้นต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล (A Social Interpersonal Theory of Development)

เฟลส์ (Feist. 1990 : 216–227) ได้รวบรวมทฤษฎีพัฒนาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลของซัลลิแวน (Sullivan) ไว้ว่า ซัลลิแวนได้กำหนดขั้นพัฒนาการจากรูปแบบสำคัญของบุคลิกลักษณะของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล และการเรียนรู้ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซัลลิแวนแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 7 ขั้น คือ วัยทารก วัยเด็ก วัยเข้าโรงเรียน วัยก่อนวัยรุ่น วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ ในที่นี้จะกล่าวถึงขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย คือ ขั้นวัยเด็ก อายุระหว่าง 1 ½ - 2 ปี จนถึงอายุ 6 ปี ซึ่งเป็นระยะที่พัฒนาการโครงสร้างทางภาษาจะปรากฏออกมาอย่างเด่นชัด เมื่อเด็กเล่นกับเพื่อนที่เสมอภาคกัน เด็กสามารถค้นพบเกี่ยวกับตัวเอง และรู้จักการสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น การที่เด็ก 2 คน สามารถเล่นบทบาทสมมติหรือเล่นละครร่วมกัน เด็กจะได้เรียนรู้รูปแบบของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ควบคู่ไปกับการพัฒนาภาษาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขั้นนี้เด็กจะเกิดความวิตกกังวล แต่จะสามารถจัดออกไปได้ เด็กจะได้เรียนรู้คุณธรรมจากสิ่งที่ปรากฏในสังคมทั้งด้านดีและไม่ดี ขณะเดียวกันเด็กจะเรียนรู้การถูกจำกัดอิสรภาพจากประสบการณ์ ในวัยนี้เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมาย การเล่นร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เด็กค้นพบตนเอง รู้จักผู้อื่น และเป็นประสบการณ์ที่จะให้เด็กเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst's Thoeory of Development)

มหาวิทยาลัยโซโซวิทยา (2537 : 77–18) ได้กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของฮาวิกเฮอร์ส (Havighurst) ไว้ว่า ฮาวิกเฮอร์สได้รับอิทธิพลแนวความคิดจากอิริคสันเกี่ยวกับพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของบุคคล โดยเขาได้อธิบายว่า ในแต่ละช่วงวัยของชีวิตนั้นเป็นงานประจำ ซึ่งเป็นงานที่เด็กแต่ละคนควรจะได้ทำในช่วงนั้น ๆ ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในงานนั้น จะมีผลต่อการปรับตัว ฮาวิกเฮอร์สแบ่งงานแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในวัยทารกและวัยเด็กตอนต้น ออกเป็น 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เด็กสามารถมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความจริงทางสังคมและทางกายภาพ ซึ่งหมายถึง การที่เด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น พ่อ แม่ โรงเรียน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

ประการที่ 2 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตนเอง กับพี่น้องและบุคคลอื่น ๆ รวมทั้งขอบเลียนแบบบุคคลอื่น

ประการที่ 3 เด็กสามารถที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกกับสิ่งที่ผิด และเริ่มมีพัฒนาการทางจริยธรรม

นอกจากนี้ เพียเจท์ (Piaget) ยังได้กล่าวว่า เด็กอายุ 3–5 ปี มีการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากเพื่อนเล่นในโรงเรียนอนุบาล หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงวัยไล่เลี่ยกัน วัยนี้ยังไม่เข้าใจถึงความถูกต้อง (rightness) และ ความผิด (wrongness) คำว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” นั้นก็ยังไม่มีความเข้าใจซึ่งแต่อย่างใด เพียเจท์ (Piaget) แบ่งพัฒนาการทางสังคมของวัยนี้เป็น 3 ระยะคือ

- ระยะแรก อายุ 2–3 ปี เป็นระยะที่เด็กยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (self – center) ชอบอยู่กับเพื่อน แต่ต่างคนต่างเล่นตามลำพัง ไม่เล่นด้วยกัน ยังไม่รู้จักแบ่งของเล่นและของรับประทาน

- ระยะที่สอง อายุ 3–5 ปี เด็กเข้าอยู่ในหมู่เพื่อน เล่นกับเพื่อนบ้างบางครั้ง และในบางครั้งก็แยกตัวเล่นคนเดียว

- ระยะที่สาม อายุ 5-6 ปี เด็กจะเข้าสังคมดีขึ้น ชอบอยู่กับเพื่อน ๆ เล่นด้วยกัน ช่วยเหลือกัน เห็นอกเห็นใจกัน แบ่งปันกัน บางครั้งก็ยังทะเลาะกันอยู่ แย่งของเล่นกัน (น้อมฤดี จงพยัคฆ์. 2539 : 111-112)

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมข้างต้น สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรม ดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งทางบ้านและโรงเรียนอย่างเหมาะสมให้แก่เด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมที่ดี เพื่อที่เด็กจะได้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ความหมายพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

อิงลิช และ อิงลิช (ขจิตพรรณ ทองคำ. 2536 : 12 ; อ้างอิงจาก English & English. 1958. *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms*. p. 506) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของบุคคลหรือองค์กรทางสังคม อาทิ ครอบครัว โรงเรียน

ก๊อต (จิตรา ชนะกุล. 2539 : 12 ; อ้างอิงจาก Good. 1973 . *Dictionary of Education*. p.44) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมว่า เป็นการแสดงออกที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม หรือเป็นการแสดงออกของกลุ่มบุคคล

เพจ โทมัส และ มาร์แชล (บุตรีนทร์ สิริปัญญาร. 2541 : 11 ; อ้างอิงจาก Page, Thomas & Marshall. 1977 . *International Dictionary of Education*. p.314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคมหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกอย่างต่อเนื่องจากการได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมกลุ่มบุคคล ที่ได้รับการควบคุมโดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

จากเอกสารที่ได้ศึกษาข้างต้น พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงออกอันเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลของกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันในแต่ละสังคม

1.3 ลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจมีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 21)

ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปลูกพัฒน์. 2539 : 16-17 ; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980. *Teaching Young Children*. p.7-11) ได้อธิบายถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี กล่าวได้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง เด็กเห็นว่าเป็นคนที่สำคัญที่สุด มีความสุขที่จะเล่นคนเดียวแต่เริ่มสนใจผู้อื่นบ้าง แม้ว่าเด็กจะเล่นกับตนเองแต่ก็ชอบที่จะนั่งเล่นอยู่ข้าง ๆ ผู้อื่น แต่ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือเล่นร่วมกับผู้อื่น ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ต้องการการเอาใจใส่ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้ยังไม่มีเพื่อนที่ชอบเป็นพิเศษ และเล่นกับเด็กอื่นที่มายุ่งใกล้ ๆ เท่านั้น

2. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 4 ปี เด็กวัยนี้เริ่มสนใจผู้อื่นมากขึ้นกว่าเดิม ฉะนั้นเด็กจะเริ่มเล่นกับผู้อื่นบ้างในบางสถานการณ์ ชอบเล่นบทบาทสมมติ เล่นเลียนแบบชีวิตครอบครัว ซึ่งพบเห็นในชีวิต

ประจำวัน แต่โดยทั่วไปเด็กยังมีลักษณะที่แสดงถึงความก้าวร้าวทางกาย เออะอะไม่ระมัดระวัง เกรง ยังมีลักษณะของการเป็นนาย ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มเป็นผู้ช่วยที่ดี มีท่าทีแสดงความเป็นมิตร เริ่มรู้จักการแลกเปลี่ยน และการรอคอยให้ถึงรอบของตนเริ่มการแบ่งปันบ้าง

3. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 5 ปี เด็กวัยนี้มีความเป็นมิตรมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น จาก 2 คน เป็น 5 คน เริ่มมีเพื่อนที่ถูกใจเป็นพิเศษ ชอบเล่นละครสมมติ เล่นเลียนแบบ เล่นละครใบ้ การทะเลาะกันกับเพื่อนลดน้อยลง เพราะเริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความเห็นคล้อยตามผู้อื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พึงพอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

4. ลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 6 ปี กล่าวได้ว่า เป็นวัยที่เริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนไป คือ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน เริ่มรู้จักกังวลเกี่ยวกับสังคมภายในกลุ่มของตนเอง มีเพื่อนรักเป็นพิเศษเพียงคนเดียวในการเล่นยังชอบแสดงเป็นตัวเด่น เล่นรุนแรง พยายามจะเป็นที่หนึ่งในการเล่นต้องชนะ และถ้าหากการเล่นนั้นมีกฎเกณฑ์ที่ยากเกินกว่าความสามารถของตนก็จะพยายามปรับกฎนั้นให้มาเป็นประโยชน์กับตน

ทิสนา แชมมณี และคณะ (2536 : 71,129) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่าสามารถติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักเคารพในสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523 : 7-13) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงอายุระหว่าง 3-6 ปี ไว้ดังนี้

- อายุ 3 ปี พฤติกรรมของเด็กมีลักษณะสนุกที่ได้เล่นกับเด็กคนอื่น ต้องการมีเพื่อน ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้ใหญ่ มีความเป็นอิสระในการเล่น

- อายุ 4 ปี พฤติกรรมจะมีลักษณะชอบเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และกลุ่มที่เล่นนั้นก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่เขาสนใจ เริ่มเลือกคบเพื่อนบางคนที่ถูกใจ การเล่นเกมจะเป็นแบบสมมติ และใช้จินตนาการที่มีความหมายมากขึ้นเรื่อย ๆ มีความกังวลห่วงใยต่อเด็กที่อ่อนแอกว่า ไม่มีความแน่นอนในการรอคอย ต้องการให้ผู้ใหญ่ปลอบโยนในบางครั้ง

- อายุ 5 ปี จะมีความพอใจที่จะเล่นคนเดียวเป็นเวลานาน ๆ ชอบเล่นกับเพื่อน ชอบแข่งขันและมีการร่วมทีมกัน ในการแข่งขันต้องให้ผู้ใหญ่ตัดสิน บางครั้งไม่พอใจเมื่อเห็นเด็กที่โตกว่าเล่นรุนแรง

- อายุ 6 ปี พฤติกรรมมีลักษณะเริ่มห่างจากผู้ใหญ่ แต่ต้องการความช่วยเหลือและเรียกร้องคำชมเชย มักทะเลาะกับเพื่อน แต่ต้องการเพื่อนเล่น อาจจะรักเพื่อนบางคนเป็นพิเศษ ชอบหวงของเล่น

รูปแบบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยบางพฤติกรรม มีรากฐานมาจากพฤติกรรมในวัยทารก และบางพฤติกรรมก็เริ่มเกิดขึ้นในระยะปฐมวัย ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ใหม่ ๆ เช่น จากการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือบุคคลอื่นที่มีใช้สมาชิกในครอบครัว และรวมไปถึงสิ่งที่เด็กได้เห็นมาจากภาพยนตร์ การแสดงหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ

อุบลรัตน์ เพ็งสทิธย์ (2529 : 231) ได้จำแนกรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมชอบสังคม (Prosocial behavior) และพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti - social behavior) ดังนี้

พฤติกรรมชอบสังคม (prosocial behavior) ได้แก่ พฤติกรรมทางสังคมในทางบวกที่ส่งเสริมให้ความร่วมมือหรือเอื้อต่อการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สังคมจัดขึ้นหรือสังคมได้รับอยู่ เมื่อเด็กทำพฤติกรรมเหล่านี้ไปแล้ว จะสร้างความพอใจเป็นที่นิยมชมชอบแก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. การเลียนแบบพฤติกรรม (imitation) เด็กจะเลียนแบบเจตคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลที่เขาเห็นถือและอยากจะเป็นเช่นนั้นบ้าง

2. การแข่งขัน (rivalry) ความต้องการที่จะเด่นหรือดีกว่าเด็กคนอื่น ๆ จะปรากฏให้เห็นเมื่ออายุประมาณ 4 ปี โดยจะเริ่มให้เห็นจากการต้องการเด่นหรือดีกว่าในการเล่นเมื่อเด็กอยู่ในบ้านก่อนแล้วจึงขยายออกมานอกบ้าน

3. ความร่วมมือ (cooperation) เมื่อปลายอายุ 3 ปี การเล่นชนิดที่ต้องการอาศัยความร่วมมือของกลุ่มเริ่มพัฒนาและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เด็กมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะในการเข้าสังคมจากการเล่นเป็นกลุ่ม

4. ความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) เนื่องจากความเห็นอกเห็นใจนี้ต้องการความเข้าใจในความรู้สึกของคนอื่น ความเห็นอกเห็นใจจึงมีโอกาสเกิดได้เป็นครั้งคราว เมื่อเด็กอายุ 3 ปี และหากเด็กได้เล่นกับเด็กอื่นมากเท่าใด โอกาสที่เด็กจะรู้สึกเห็นอกเห็นใจจะค่อย ๆ เกิดขึ้น

5. ความเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น (empathy) เด็กจะต้องมีความสามารถที่จะสมมติตนเองเมื่ออยู่ในเหตุการณ์นั้น ความรู้สึกนี้จะต้องอาศัยจินตนาการความเข้าใจความรู้สึกนี้เด็กวัยก่อนเรียนน้อยคนที่จะรู้สึก

6. การยอมรับจากสังคม (desire for social approval) เด็กก่อนวัยเรียนต้องการการยอมรับจากเพื่อนที่ใกล้ชิดกันมากกว่าจากผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้พบว่าคนที่มีความประพฤติที่ก่อความจะเป็นที่ยอมรับของเพื่อน

7. การแบ่งปัน (generosity) เด็กวัยก่อนเรียนจะทราบได้จากประสบการณ์ว่าการที่จะได้รับการยอมรับจากสังคมก็คือการแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีอยู่โดยเฉพาะของเล่นให้แก่เพื่อน ซึ่งในการแบ่งปันนี้จะค่อย ๆ มาแทนที่ความเห็นแก่ตัวหรือเห็นตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็ก

8. พฤติกรรมการอยู่ใกล้ชิดกัน (attachment) เด็กจะได้รับประสบการณ์จากวัยทารกและวัยเด็กว่าความพึงพอใจนั้นมาจากความอบอุ่นและความใกล้ชิดที่แต่ละคนให้ซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดดังกล่าวจะขยายจากบ้านมายังโรงเรียน ครู เพื่อนและสิ่งของอื่นที่เด็กพอใจ

พฤติกรรมต่อต้านสังคม (anti – social behavior) ได้แก่พฤติกรรมที่แสดงออกว่าต่อต้าน ก้าวร้าว ทำลาย หรือคัดค้าน ซึ่งเป็นพฤติกรรมในทางลบที่นำไปแล้วสร้างความเดือดร้อน และความไม่พอใจให้แก่ตนเองและผู้อื่น พฤติกรรมด้านสังคมนี้มีความสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และปรับพฤติกรรมตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. ความดื้อดึงต่อต้านคำสั่งของผู้ใหญ่ (negativism) ความดื้อดึงต่อต้านนี้จะเกิดสูงสุดในเด็กอายุ 3-4 ปี แล้วจึงลดลง การแสดงออกของเด็กจะออกมาในรูปของการตอบปากต่อคำ หรือแกล้งทำเป็นไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้องของผู้ใหญ่นั้น

2. ความก้าวร้าว (aggression) จะเกิดมากในเด็กวัย 2-4 ปี แล้วจะลดลงเช่นกัน การแสดงออกจะออกมาในรูปของการให้คนแถมแปลก ๆ หรือใส่ร้ายคนอื่น

3. ขอบนอกคำสั่งหรือทำตัวเป็นนาย (ascendancy) จะเริ่มราวอายุ 3 ปี และจะเพิ่มตามโอกาสที่เข้าสังคม เด็กหญิงจะชอบทำตัวเช่นนี้มากกว่าเด็กชาย

4. ความเห็นแก่ตัว (selfishness) เด็กที่อยู่ในบ้านปกติจะเป็นคนที่เห็นแก่ตัวและถือตนเองเป็นใหญ่อยู่เสมอ เมื่อเด็กเข้าเรียนความเห็นแก่ตัวจะค่อย ๆ น้อยลง แต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ยังไม่เกิดขึ้น

5. การคิดถึงแต่ประโยชน์ตนเองเป็นใหญ่ (egocentrism) ซึ่งก็คล้าย ๆ กับความเห็นแก่ตัว การคิดถึงแต่ตนเองจะค่อย ๆ ถูกแทนที่โดยความสนใจในเรื่องราวของบุคคลอื่น การเปลี่ยนแปลงจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับที่เด็กได้ใกล้ชิดกับบุคคลอื่นมากน้อยเพียงใด และขึ้นอยู่กับที่เด็กต้องการที่จะให้ตนเป็นที่ยอมรับจากคนอื่นมากน้อย ถ้าต้องการจะให้คนอื่นยอมรับตนเองมาก การคิดถึงแต่ตนเองจะลดลง

6. พฤติกรรมที่ชอบทำลาย (quarreling) การระบายอารมณ์โกรธของเด็กก็คือการทำลายข้าวของ ที่วางหน้า ไม่ว่าสิ่งของนั้นจะเป็นของเขาหรือของคนอื่น ความโกรธมีมากเท่าใด พฤติกรรมที่ชอบทำลาย จะมีมากขึ้น

7. ความไม่ชอบเพื่อนที่เป็นเพศตรงข้าม (sex antagonism) เด็กก่อนวัยเรียนจะเล่นด้วยกันทั้ง 2 เพศ จนถึงอายุ 4 ปี หลังจากนั้นจะเล่นเฉพาะในเพื่อนที่เป็นเพศเดียวกัน โดยเฉพาะเด็กชายหากยังคงเล่น อยู่กับเด็กหญิงอยู่ก็จะโดนล้อ เด็กชายบางคนจะแสดงออกโดยการเป็นปรีกษ้อย่างรุนแรงต่อเด็กหญิง เช่น ขอบล้อ ขอบแก้ม (ระวีวรรณ แสงฉาย. 2533 : 363-364)

เด็กปฐมวัยเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น แต่การแสดงพฤติกรรมทางสังคมในระยะแรกอาจ มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น เพราะเด็กวัยนี้จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือกับผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้ บทบาทของตัวเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 21)

ประณต แก้วจิม (2526 : 198-201) ได้จำแนกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การปฏิเสธ (negativism) คือการต่อต้านผู้ใหญ่และสิ่งที่ไม่พอใจ พฤติกรรมนี้จะเกิดมากที่สุด ในช่วงอายุ 3-4 ปี ลักษณะการแสดงออกจะแสดงทางคำพูด ปฏิกริยาทางกาย การเงี้ยวเงี้ยว การแกล้งทำ ไม่ได้ยิน หรือไม่เข้าใจคำขอร้อง ไม่เอาใจใส่ต่อกิจวัตรประจำวัน เมื่ออายุ 4-6 ปี เด็กจะลดการต่อต้าน ทางกายลง และเพิ่มการต่อต้านทางคำพูด

2. การเลียนแบบ (imitation) เด็กจะเริ่มใช้พ่อแม่เป็นตัวแบบ แล้วจึงเริ่มสนใจคนอื่น โดยเด็กจะ เลียนแบบคำพูดและการกระทำต่าง ๆ จากบุคคลที่เด็กใกล้ชิดและพึงพอใจ เช่น มารดา พี่น้อง เพื่อน ฯลฯ

3. การแข่งขัน (rivalry) เด็กจะมีความต้องการเป็นคนเก่งและคนดีเหมือนคนอื่น ๆ โดยจะแข่งขัน ในรูปแบบของการพูดโอ้อวดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ต่อหน้าคนอื่น

4. การก้าวร้าว (aggression) การก้าวร้าวของเด็กเกิดจากความคับข้องใจ ต้องการการมีอำนาจ และความเด่น โดยเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ เด็กอายุ 2-4 ปี จะมีความก้าวร้าวเพิ่มขึ้น ในระยะต้นจะ แสดงออกโดยการกล่าวโทษ ล้อเลียน

5. การทะเลาะวิวาท (quarreling) เกิดจากการที่เด็กขาดประสบการณ์ทางสังคม เด็กจะแสดงออก มาด้วยการแย่งของเล่น ทำลายสิ่งของ แผลเสียน้ำหรือให้ทำร้ายผู้อื่น แต่จะเกิดพฤติกรรมในช่วงสั้น ๆ แล้ว จะกลับมาเล่นกันใหม่

6. การร่วมมือ (cooperation) เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงมีการเล่นร่วมมือกันน้อย เมื่อเด็ก ได้รับการฝึกหัดที่ละน้อย จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การร่วมมือได้มากขึ้น

7. พฤติกรรมวางอำนาจ (ascendent Behavior) เด็กชอบแสดงตัวเป็นนาย และชอบชักจูงให้ ผู้อื่นทำตามตัวเอง การวางอำนาจจะเพิ่มสูงสุดเมื่ออายุ 5 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของเด็ก

8. การเห็นแก่ตัว (selfishness) เด็กจะเอาแต่ใจตนเองโดยไม่คำนึงว่าคนอื่นจะพอใจหรือไม่ พฤติกรรมนี้จะถึงจุดสูงสุดเมื่อเด็กอายุ 4-6 ปี

9. การเห็นอกเห็นใจ (sympathy) เด็กจะมีลักษณะนี้ต้องอาศัยความเข้าใจในความรู้สึกและ อารมณ์ของผู้อื่น โดยพยายามช่วยเหลือ เห็นใจ และเสนอแนะการแก้ปัญหา

10. การยอมรับจากสังคม (social approval) เด็กจะเริ่มเห็นความสำคัญของการยอมรับจากผู้ใหญ่ และจากกลุ่มเพื่อน

11. การแยกเพศ (sex cleavages) เด็กจะเริ่มแบ่งเพศเมื่ออายุ 4 ปีขึ้นไป

12. อคติ (prejudice) ได้แก่ อคติทางเชื้อชาติ ศาสนา สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม เพศ

ดังนั้นรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบพฤติกรรมชอบสังคมและรูปแบบพฤติกรรมต่อต้านสังคม ซึ่งพฤติกรรมการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมการแข่งขัน และพฤติกรรมช่วยเหลือ จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมชอบสังคม การให้โอกาสเด็กในการทำกิจกรรมหรือเล่นร่วมกับผู้อื่นจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดียิ่งขึ้น

การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

วิณี ชิตเชตวงศ์ (2536 : 170-171) ได้กล่าวถึงการเล่นร่วมกันของเด็กอายุ 3-6 ปี ว่า เด็กเล็กจะมีความร่วมมือน้อยกว่าผู้อื่นน้อยกว่าเด็กโต เพราะเด็กเล็กสนใจตนเองและต้องการให้ผู้อื่นสนใจตน เด็กเล็กยังขาดประสบการณ์ทางสังคมทำให้ทะเลาะกันบ่อย ๆ แต่โกรธกันไม่นานก็จะเล่นร่วมกันอีก ซึ่งสอดคล้องกับพัชรีย์ สอนแก้ว (2536 : 12) ที่ได้กล่าวถึงการเล่นหรือการทำกิจกรรมร่วมกันของเด็กวัย 3-6 ปี ว่า เด็กจะเข้าอยู่ในหมู่เพื่อนบ้างและแยกเล่นคนเดียวบ้าง สามารถร่วมแสดงกิจกรรมกลุ่มที่ง่าย ๆ ได้ ชอบเล่นสมมุติและเริ่มมีบทบาทในการเล่น รวมทั้งเล่นสนุกสนานกับเด็กอื่น ๆ ได้ นอกจากนี้ สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2525 : 132) ยังได้กล่าวถึงเด็กอายุ 2-3 ปี ว่า เด็กมักชอบเฝ้าดูเด็กอื่นและพยายามจะเข้าไปเล่นด้วย ซึ่งในระยะแรกเด็กยังไม่รู้จักเล่นด้วยแต่จะเล่นคนเดียวใกล้ ๆ เด็กอื่น ต่อไปจึงเล่นเหมือนกันและในที่สุดจะเข้าไปเล่นด้วย และทำตัวเป็นคนหนึ่งของกลุ่มได้เมื่ออายุ 4 ปี

การแข่งขัน

ครอก และ ลามปี (วันเพ็ญ ปลูกพันธ์. 2539 : 23 ; อ้างอิงจาก Krogh and Lamme. 1983. *Childhood Education*. p.183-192) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของตามอน และ เชลแมน ไว้ว่า การแข่งขัน และการให้ของเด็กอายุ 4 – 6 ปี จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และยึดรูปธรรม เด็กจะมีความรักและหวงแหน สิ่งของที่เป็นของกิน ของใช้ ของเล่น และมักชอบสิ่งของอย่างเดียวกัน ดังนั้นสิ่งของที่เด็กจะแข่งขันให้เพื่อนจึงเป็นสิ่งที่ไม่ชอบ ซึ่ง เบิร์ช และ บิลล์แมน (Birch and Billman. 1986 : 387–395) ได้ศึกษาพบว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมแข่งขันให้เพื่อนที่คุ้นเคยมากกว่าคนที่คุ้นเคยน้อยกว่า และศุภกุล เกียรติสุนทร (2532 : 62) ได้กล่าวถึง ข้อสังเกตจากการวิจัยว่า เด็กมักจะแสดงพฤติกรรมการแข่งขันและให้ของกินของใช้ ส่วนของเล่นเด็กไม่ค่อยจะแข่งขันให้เพื่อน แต่อย่างไรก็ตามเด็กที่ไม่ค่อยแสดงพฤติกรรมแข่งขันหรือให้ก็แสดงพฤติกรรมแบบอื่น เช่น การช่วยเหลือเพื่อน การปลอบโยนเพื่อน

การช่วยเหลือ

สติเวน (รัตนวดี รอดภิรมย์. 2533 : 14 ; อ้างอิงจาก Steven. 1987 . *Childhood Education*. p. 200-202) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อนของเด็กปฐมวัยว่า เป็นพฤติกรรมชอบสังคมที่ช่วยให้บุคคลสามารถสร้างความผูกพันทางสังคม การช่วยเหลือ เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมช่วยเหลือของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย และยังเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลทางจริยธรรม การช่วยเหลืออาจพิจารณาจากคุณลักษณะของความเป็นญาติกัน มิตรภาพและความชอบ เด็กมักจะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่นำร่วเดียวกัน เด็กบางคนจะช่วยเหลือกันเพราะเกรงว่าจะขาดความสัมพันธ์กับเพื่อน การช่วยเหลือจึงเป็นทางของการรักษามิตรภาพ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่า พฤติกรรมการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมการแข่งขัน และพฤติกรรมการช่วยเหลือในเด็กปฐมวัยนั้น เป็นส่วนหนึ่งของลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดเป็นบุคลิกภาพภายในตนเองจากการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มและการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

1.4 การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม

การเล่นสอนให้เด็กรู้จักเหตุผล รู้จักการให้อภัยกัน การอยู่ร่วมกัน ฝึกให้เด็กรู้จักความสามัคคีในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม รู้จักเสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกให้รู้จักการรอคอย อดทน มีความพอใจและยอมรับความจริงได้นั้นจะสามารถช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ทำให้เกิดความเข้าใจ อบอุ่นใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ทั้งนี้เนื่องจากการเล่นของเด็กจะต้องมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กหรือบุคคลอื่นอยู่ตลอดเวลา เด็กจึงเรียนรู้และมีพัฒนาการในการปรับตัวที่ดี

พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยนั้น กล่าวได้ว่า เป็นวัยที่ยึดตนเองเป็นสำคัญสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ชอบเลียนแบบ และมักแสดงอารมณ์ต่าง ๆ โดยเปิดเผย อีริกสัน เห็นว่า เด็กวัยนี้กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยากรู้ อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบ มีความคิดริเริ่ม ถ้าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เด็กจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มองโลกในแง่ดี ถ้าสภาพแวดล้อมรอบตัวทำให้เด็กขาดความสุข เด็กจะมีความเครียดเกิดความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ร้าย

ฟรอยด์ เห็นว่า เด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์รอบตัว โดยเห็นว่า ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในระยะ 5 ปีแรก มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะจะกลายเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพ เมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ สุขภาพจิตจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับพัฒนาการที่ผ่านมาในแต่ละขั้นตอน หากความต้องการของเด็กในขั้นหนึ่ง ๆ ไม่ได้รับการตอบสนอง อาจทำให้เกิดการชะงักในพัฒนาการขั้นต่อไป (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2535 : 22-23)

ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กนั้น พ่อแม่ ครู และผู้ดูแลเด็กควรให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่และจัดสภาพแวดล้อมให้กับเด็กอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็ก ช่วยเหลือเด็กผ่านขั้นพัฒนาการระดับต่าง ๆ และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับวัย

1.5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคม

การส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้กับเด็ก เป็นการพัฒนาพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นกับเด็กอาจทำได้ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมของเด็ก ต้องให้เด็กค่อย ๆ ปรับพฤติกรรมทีละน้อยด้วยการเสริมแรง เช่น ให้การเสริมแรงเวลาที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือเมื่อเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

2. การพัฒนาพฤติกรรมโดยให้ตัวแบบที่ดี การให้เด็กเห็นตัวอย่างที่ดีจะช่วยให้เด็กเลียนแบบตาม เด็กมักจะชอบเลียนแบบผู้ที่เด็กชื่นชม เช่น พ่อ แม่ ครู ญาติ พี่น้อง เพื่อน นักกีฬา นักร้อง ตัวละครในนิทาน และผู้มีชื่อเสียง

3. การให้สัญญาณเตือนพฤติกรรม โดยการแสดงออกด้วยวาจาหรือท่าทางว่าเด็กควรทำหรือไม่ ด้วยคำพูดหรือพยักหน้า เป็นสัญญาณเตือนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก่อนที่เด็กจะทำอะไรลงไป จะดีกว่าการติเตียนเมื่อเด็กทำอะไรผิดลงไปแล้ว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2524 : 31-36)

ประมวญ ดิตตินันท์ (2527 : 107) กล่าวถึงแนวการส่งเสริมพฤติกรรมชอบสังคมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดตารางกิจกรรมประจำวันอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องกัน จัดกิจกรรมที่ต้องใช้พลัง และกิจกรรมที่ผ่อนคลายสลับกัน ทำให้เด็กไม่เบื่อหน่าย มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การที่เด็กรู้ตารางกิจกรรมประจำวันและสิ่งที่ครูคาดหวังให้เด็กทำ จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบและมีความรู้สึกรับรู้

2. การเสริมแรง การเสริมแรงทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ในการเสริมแรงพฤติกรรมทางสังคมแก่เด็กปฐมวัย ครูควรพูดให้ชัดเจนว่าเด็กได้แสดง

งานวิจัยในประเทศ

จันทร์เพ็ญ สุภาพล (2535 : 74-77) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ พบว่า พฤติกรรมที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือมีพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้น และเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ มีพฤติกรรมทางสังคมดีกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ

ณัฐราพร พงษ์สิงห์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มแบบมีแบบแผนกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งอย่างอิสระ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มอย่างง่าย พบว่า พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผนกับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งแบบอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วันเพ็ญ ปูลพัฒน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะและแบบอิสระ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายและสุ่มแบบแบ่งชั้น พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการแบ่งปันและการร่วมมือ สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการการเล่นสมมติแบบอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการการเล่นสมมติแบบกึ่งชี้แนะมีพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการการเล่นสมมติแบบอิสระอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การจัดกิจกรรมให้เด็กได้ร่วมกันทำอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับวัย พัฒนาการ และความต้องการของเด็ก จะทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคม และเป็นคุณลักษณะพึงประสงค์ที่สังคมมีความต้องการ อีกทั้งยังทำให้สมาชิกของสังคมสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมให้กับเด็กตั้งแต่ในระดับปฐมวัยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการวางรากฐานของบุคลิกภาพที่ดี โดยจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่让孩子ได้มีส่วนร่วมในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อเป็นการปูพื้นฐานของการใช้ทักษะทางสังคมในวัยผู้ใหญ่ต่อไป

2.เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์

2.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี จะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านสติปัญญา พบว่าสมองที่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม จะเจริญเติบโตถึงร้อยละ 70-80 ของวัยผู้ใหญ่ ส่วนพัฒนาการด้านการรับรู้และการคิดจะเจริญเติบโตถึงร้อยละ 70 ของวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นการจัดประสบการณ์เสริมที่เหมาะสมให้กับเด็กจึงมีความจำเป็น เพื่อกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้เด็กได้มีพัฒนาการเจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539ก : 14)

พฤติกรรมที่ดียังไร เช่น "เธอใจดีจัง ที่ช่วยมานะเช็ดสีที่หกบนพื้น" คำชมเชยของครูมีคุณค่าสำหรับเด็กส่วนใหญ่ เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีเด็กมักจะเอาอย่าง ในบางครั้งอาจใช้ท่าทางแทนการเสริมแรงด้วยวาจาตามความเหมาะสม

3. การให้รางวัล การส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือกัน นับว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่ควรส่งเสริม ตัวอย่าง เช่น "ถ้าแต่ละกลุ่มช่วยกันดูแลห้องให้เรียบร้อยภายใน 5 นาที ครูจะเล่นิทานสนุก ๆ ให้ฟัง 1 เรื่อง การเสริมแรงที่กล่าวมาเป็นการเสริมแรงภายนอกหรือจากผู้อื่น เป็นการกระตุ้นให้เด็กช่วยกันทำงานจนเสร็จตามเป้าหมายสูงสุดของพัฒนาการด้านสังคมเพื่อให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยตัวเอง เกิดความพอใจและภาคภูมิใจในผลงานที่เด็กทำ ซึ่งเป็นการเสริมแรงภายในโดยตัวเด็กเอง

4. ส่งเสริมอิสระ พัฒนาการทางสังคมที่เห็นเด่นชัดในโรงเรียนคือ การที่เด็กสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ ครูควรให้การเสริมแรงในพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่อพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูไม่ควรใช้คำพูดที่คุกคามหรือข่มขู่ แต่ควรบอกกล่าวให้ทุกคนทราบเงื่อนไข เช่น "ใครที่โต๊ะเรียบร้อยแล้ว แสดงว่าพร้อมที่จะรับประทานอาหารกลางวันแล้ว" หรือ "ใครที่ทำหน้าที่ของตนเองนั้นก็ควรทำความสะอาด"

5. ส่งเสริมให้เด็กรู้และสนใจผู้อื่น การส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมช่วยเหลือกันนับว่ามีความเหมาะสม เพราะช่วยให้เด็กเอาใจใส่ในความต้องการ

จากแนวการส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมดังกล่าว การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมีหลายวิธี ผู้ปกครองและครูควรให้การส่งเสริมพฤติกรรมด้วยวิธีการที่เหมาะสมและต่อเนื่อง จะสามารถช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ และยังส่งผลดีแก่ผู้อื่นและสังคมอีกด้วย

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคม

งานวิจัยต่างประเทศ

วอน (Vaughn. 1994 : 3706-A) ได้ศึกษาพฤติกรรมร่วมมือจากการเรียนรู้แบบร่วมมือในเด็กเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือ เด็กอายุ 43-58 เดือน จำนวน 17 คน เป็นเด็กชาย 9 คน เด็กหญิง 8 คน เก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครู การบันทึกภาพจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กใช้เวลามากกว่า 5 สัปดาห์ พบว่า พฤติกรรมร่วมมือเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นต่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกับการเจรจา แสดงการประนีประนอม การแก้ปัญหาสังคมร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นได้จากแบบแผนการสนทนาในสถานการณ์ที่หลากหลาย

ลีจวี่ (บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. 2541 : 19 ; อ้างอิงจาก Lejeune. 1995. *The Effect of Participation in Copetitive and Cooperative Games on the Free-play Behavior of Preschool.*) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระของของเด็กปฐมวัย จากผลการเล่นเกมแข่งขันและเกมการร่วมมือโดยใช้วิธีการบันทึกพฤติกรรม พบว่า กลุ่มเด็กที่เล่นเกมการร่วมมือมีพฤติกรรมร่วมมือมากกว่ากลุ่มที่เล่นเกมการแข่งขัน

ซาโลเม (Salome. 1979 : 40) ได้ศึกษาถึงความแตกต่างทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชายที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่ใช้ในกลุ่ม การรวมกลุ่มกับเด็กอื่น และการมีส่วนร่วมเข้าเล่นในกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4-5 ปี จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมครั้งละ 10 นาที จำนวน 7 ครั้ง รวม 70 นาที เป็นการสังเกตเด็กทีละคน ขณะสังเกตได้บันทึกเสียงแล้วนำไปวิเคราะห์พฤติกรรม ผลปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงในวิธีการทั้งสามอย่างที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า มีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นในกลุ่มได้แก่ พฤติกรรมช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการร่วมมือ

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2540 : 49) กล่าวว่า คำว่าการจัดประสบการณ์มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยเจตนาหรือไม่เจตนาก็ได้ หากแต่เด็กซึ่งเป็นผู้รับประสบการณ์นั้นได้มีการเรียนรู้ สะสมความรู้ความสามารถและความรู้สึกต่าง ๆ ไว้ในตนเอง

พัฒนา ชัชพงศ์ (อำพร ศรีหิรัญ. 2540 : 33 ; อ้างอิงจาก พัฒนา ชัชพงศ์. 2530. เอกสารการบรรยายชุดที่ 3 แผนการศึกษาปฐมวัย. หน้า 24) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาให้ครบทุกด้าน ไม่ได้มุ่งหมายให้อ่านเขียนเช่นในระดับประถมศึกษา แต่จะเป็นการปูพื้นฐานให้โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของเด็ก และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้พร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับต่อไป

ดังนั้นการจัดประสบการณ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมและการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดประสบการณ์ตรง ได้รับการพัฒนาทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เกิดทักษะในการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นวัยแห่งการวางรากฐานของชีวิตการจัดประสบการณ์จึงควรจัดให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเด็กเพื่อให้เด็กจะได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ

2.2 แนวคิดพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ให้กับเด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยการใช้ร่างกายและประสาทรับรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ความเข้าใจในแนวคิดของนักปรัชญาการศึกษา นักการศึกษาปฐมวัยและนักทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ มีอิทธิพลต่อการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก จะช่วยให้ครูสามารถนำไปใช้ในการพัฒนางานการเรียนการสอน และจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542 : 25)

ผู้นำทางแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้

รูสโซ (Rousseau) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเชื่อในพื้นฐานของความดีของสัญชาตญาณในมนุษย์ เป็นนักอุทกภาวะนิยมที่มีความเห็นว่า ถ้าเราให้โอกาสเด็กในการเจริญเติบโตตามวิถีทางธรรมชาติแล้ว เด็กจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เพราะฉะนั้นพ่อแม่หรือครูควรหลีกเลี่ยงที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของเด็ก ไม่บังคับเด็ก

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) มีความเห็นว่า อิทธิพลสำคัญที่สุดของพัฒนาการนั้นมาจากภายในตัวเด็ก ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญาและทางกาย

จอห์น ล็อก (John Lock) มีความเห็นว่า เด็กทารกเปรียบเสมือนผ้าขาว ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน

บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราเกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นได้ด้วยตัวเสริมแรง ดังนั้นในการสอนครูสามารถนำเด็กไปสู่พฤติกรรมหรือการเรียนรู้ที่ต้องการได้

เกสเซล (Gesell) เชื่อในอุทกภาวะ ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต โดยเชื่อว่าพัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างมีแบบแผนและเป็นขั้นตอน ควรปล่อยให้เด็กพัฒนาไปตามธรรมชาติ ไม่ควรเร่งหรือบังคับเพราะไม่เกิดผลดีต่อเด็ก และการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการเคลื่อนไหว การปรับตัว ภาษา สังคม และบุคคลรอบข้าง (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 12)

นอกจากนี้ ราศี ทองสวัสดิ์ (2542 : 3) ยังได้กล่าวถึงนักการศึกษาซึ่งมีแนวคิดเป็นที่ยอมรับและนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกดังนี้

เปสตาลอสซี (Johann Pestalozzi) นักการศึกษาชาวสวิส เป็นผู้ริเริ่มเรื่องการเตรียมความพร้อม มีความเชื่อว่าความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านร่างกายและสติปัญญา มีความเชื่อในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นด้านความสนใจ ความต้องการ หรือระดับความสามารถในการเรียนรู้ เปสตาลอสซีเป็นต้นความคิดในเรื่องของการเตรียมความพร้อม และเห็นว่าเด็กไม่ควรถูกบีบบังคับ ให้เรียนรู้ด้วยการท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์แก่เด็กในการทำความเข้าใจ

อีริกสัน (Erik Erikson) เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ เน้นว่าบุคลิกภาพของคนเราจะสามารถพัฒนาได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจในแต่ละช่วงอายุ ทำให้การศึกษาในระดับปฐมวัยเริ่มให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านอารมณ์ - จิตใจ สังคม

เอลคายด์ (David Elkind) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เน้นให้เห็นอันตรายของการเร่งเด็กให้เรียนรู้แต่เล็กเกินไป เขาเชื่อว่าเด็กควรได้มีโอกาสเล่นและเลือกกิจกรรมการเล่นด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความเครียดได้

เพียเจต์ (Jean Piaget) เชื่อว่า พัฒนาการทางด้านเชาว์ปัญญาของเด็ก เกิดจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ซึ่งมีกระบวนการปรับขยายโครงสร้างดังนี้

1. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (assimilation) เป็นการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

2. การปรับขยายโครงสร้าง (accomodation) เป็นการปรับขยายประสบการณ์เก่า ความคิดความเข้าใจเก่า ๆ ให้ขยายมากขึ้น

เพียเจต์ ได้แบ่งขั้นพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงขั้นที่เกี่ยวข้องกับช่วงของเด็กปฐมวัย ซึ่งมี 2 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor stage) อายุแรกเกิด - 2 ปี เด็กจะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างจากประสาทสัมผัสทุกด้าน

2. ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (preoperational stage) อายุ 2 - 7 ปี เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูด และภาษาท่าทาง แต่ไม่สามารถคิดหาเหตุผลได้ดี เด็กยังคงยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สามารถจัดหมวดหมู่สิ่งของได้ตามเกณฑ์ของตน

ไวโกตสกี (Vygotsky) (University of California. Internet. 1999) มีแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด ดังนี้

1. The Zone of Proximal Development ไวโกตสกีเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อเด็กทำงาน และเมื่อเด็กอยู่ในสภาวะเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายไม่สามารถคิดวิธีแก้ปัญหาโดยลำพังได้ ซึ่งสภาวะนี้เรียกว่า "Zone of Proximal Development" ต้องได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นและสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ อาจกล่าวได้ว่า Zone of Proximal Development เป็นสภาวะที่ฝึกการคิดของเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้และเกิดความคิดรวบยอดใหม่ ๆ และต้องการการช่วยเหลือในสิ่งที่เด็กทำ

2. scaffolding เป็นกระบวนการเรียนรู้ในช่วงที่เด็กเกิดปัญหาและได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริม ในช่วงเวลาที่เรียนรู้บางสิ่งบางอย่างที่เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยลำพัง เด็กจะเรียนรู้การร่วมมือระหว่างกลุ่มเพื่อน อาจได้รับการแนะนำจากผู้ใหญ่หรือได้รับการช่วยเหลือจากเพื่อน โดยคิดวิธีแก้ปัญหาพร้อมกัน มีการจัดกระทำกับวัสดุอุปกรณ์ใหม่ ๆ และเชื่อมโยงความรู้เดิม

3. sociocultural context of knowledge ไวโกตสกีให้ความสำคัญกับบทบาทของสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้และการคิดของเด็ก เด็กเรียนรู้จากครอบครัวและวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏ เด็กจะเกิดความคิดรวบยอดจากสถานการณ์ต่าง ๆ และเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนและสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดิวอี้ (John Dewey) ดิวอี้ได้เป็นผู้ริเริ่มการศึกษาแบบก้าวหน้า โดยเน้นการเรียนการสอนให้เด็กมีเสรีภาพในการแสดงออก ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรควรจะเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจโดยธรรมชาติของเด็กมากกว่าหลักสูตรที่กำหนดให้โดยผู้ใหญ่หรือครู ดิวอี้เน้นเรื่องการเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กได้สามารถเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ได้ด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นควรจะเป็นประสบการณ์ตรงเพื่อเป็นรากฐานที่จะสร้างความเข้าใจอย่างแท้จริง ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทดลอง และค้นพบด้วยตนเอง เพราะความรู้ที่เกิดขึ้นจากการค้นพบนั้นจะเป็นความรู้ที่จดจำไปได้นาน (วรภรณ์ รักวิชัย. 2527 : 22)

ดิวอี้คิดว่าช่วงอายุ 4-8 ปี เป็นวัยที่ต้องการแสดงออก กิจกรรมที่จัดควรให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของเด็ก ซึ่งเด็กจะเป็นผู้จำลองประสบการณ์นั้นตามจินตนาการของตนเอง ให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมและวางแผนการทำงานด้วย แนวความคิดของดิวอี้มีอิทธิพลต่อการจัดรูปแบบของการจัดกิจกรรมแก่เด็กปฐมวัย ทำให้นักการศึกษาหันมาสนใจทางด้านการปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ของเด็กมากขึ้น มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการแก้ปัญหาและการปฏิบัติการทดลอง ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร.อุบล เรียงสุวรรณ. 2538 : 33) นอกจากนี้ ดิวอี้ได้กล่าวว่า เด็กเรียนรู้โดยการกระทำ ฉะนั้น กิจกรรมที่จัดให้เด็กปฐมวัยควรจัดให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซ้ำแล้วซ้ำเล่า มีความหลากหลายตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 15)

ธอร์นไดค์ (Thorndike) ทฤษฎีของธอร์นไดค์เรียกว่าทฤษฎีการเชื่อมโยง (connection theory) มีหลักเบื้องต้นว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยที่การตอบสนองมักจะออกมาเป็นรูปแบบต่าง ๆ หลายรูปแบบ จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด เรียกการตอบสนองเช่นนี้ว่าการลองผิดลองถูก (trial and error) ผลงานที่มีชื่อเสียงมากคือการทดลองการเรียนรู้ซึ่งมีการสร้างกล่องปัญหาหรือกล่องหีบกลิ้งขึ้น จากผลการทดลองสรุปออกมาเป็นกฎการเรียนรู้สำคัญได้ 3 กฎ ดังนี้

1. กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทางด้านร่างกายหมายถึง ความพร้อมทางวุฒิภาวะ และอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ตา หู ฯลฯ ทางด้านจิตใจหมายถึง ความพร้อมที่เกิดจากความพึงพอใจเป็นสำคัญ ถ้าเกิดความพอใจย่อมนำไปสู่การเรียนรู้ ถ้าเกิดความไม่พึงพอใจจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้หรือทำให้การเรียนรู้หยุดชะงักไปได้

2. กฎแห่งการฝึกหัด (law of exercise) การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร กฎข้อนี้จำแนกออกเป็น 2 ข้อย่อย คือ

2.1 กฎแห่งการใช้ (law of used) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้วมีการกระทำ หรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (law of disused) เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเรียนรู้แล้วไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้ไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดก็เกิดจากการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3. กฎแห่งผลที่พอใจ (law of effect) กฎนี้กล่าวถึงผลที่ได้รับเมื่อแสดงพฤติกรรม การเรียนรู้แล้วว่า ถ้าได้รับผลที่พึงพอใจ ผู้เรียนย่อมอยากจะทำซ้ำต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจ ผู้เรียนก็ไม่อยากจะทำซ้ำหรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ได้ (กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. 2524 : 179-186)

ในการดำเนินการจัดทำแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ในระดับก่อนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ก : 14-15) ได้พิจารณาจากหลักปรัชญา ระดับก่อนประถมศึกษา ดังนี้

1. เด็กมีความแตกต่างระหว่างบุคคล (เปสตาลอซซี)
2. เด็กจะพัฒนาได้ดีจากการเล่น (เฟรเดอริค)

3. การฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ การฟัง การดู การชิมรส การดมกลิ่น และการสัมผัส เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาด้านสติปัญญา (มอนเตสซอร์)

4. เด็กเรียนรู้จากการกระทำจากประสบการณ์ตรง (ดิวอี้, เพียเจต์)

5. สภาพแวดล้อมมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต (อีริคสัน)

6. การเร่งให้เด็กเรียนเป็นอันตรายยิ่งนัก (เดวิด เอลโคห์น)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ศึกษาองค์ความรู้เรื่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่ามี 5 แนวคิดทฤษฎีที่มีการนำมาประยุกต์ในบริบทของสังคมไทยในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด แนวคิดทฤษฎีทั้ง 5 แนวคิด มีดังนี้

1. แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

การจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยที่พัฒนามาจากความเชื่อว่า การเรียน การสอนนั้นไม่ใช่การถ่ายโอนข้อมูล ความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจหรือเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับเด็ก และบทบาทของครูจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้อย่างเต็มตามศักยภาพของเด็ก ครูจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ได้อย่างไร และเด็กมีความสามารถในการสื่อสารออกมาถึงความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิถีทางใด สำหรับแนวคิดสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีดังนี้

1.1 วิธีการมองเด็ก (the image of the child) เด็กในสายตาของครูคือเด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้ตั้งแต่วินาทีแรกที่เกิดมา เด็กมีวิถีของการเรียนรู้เป็นไปตามระยะของการพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กแต่ละคนจะเต็มไปด้วยพลัง ความปรารถนาที่จะเติบโตและงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถในการแสดงออกถึงความต้องการที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางแวตาสีหน้า อากัปกริยา การจับต้องสัมผัส ฯลฯ โดยเฉพาะความต้องการที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นปรากฏออกมาตั้งแต่แรกเกิด ความสามารถในการสื่อสารนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับเด็กเพื่อการอยู่รอดและคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธุ์ที่ตนเกิดมา

1.2 โรงเรียนเป็นสถานที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การใช้ชีวิตและมีสัมพันธภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก โรงเรียนเปรียบเสมือนสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ครอบครัวของเด็กต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตของเด็กในโรงเรียน นอกจากครอบครัวแล้ว ชุมชนก็จะต้องมีส่วนร่วมและรับรู้ถึงความเป็นไปในโรงเรียนเช่นกัน เพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงสิทธิที่พึงได้ของเด็กปฐมวัยและการยอมรับของเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงหน้าที่ในการจรรโลงสังคมในอนาคต การสอนและการเรียนต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย จะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย คือการจัดสิ่งแวดล้อมและให้โอกาสเด็กได้คิดประดิษฐ์และค้นพบด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้ประสาน ส่งเสริมและจัดสิ่งแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่ หลากหลาย การเสนอความคิดเห็นและเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 1-4)

1.3 การให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอนคือครูและเด็กเรียนรู้ไปด้วยกัน ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูสังเกตและเรียนรู้จากห้องเรียนในขณะนั้นว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้องบางทีการสอนในวันนั้นอาจแตกต่างไปจากที่ผ่านมา การฟังและการสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดเป็นการเก็บข้อมูลเพื่อวางแผนและทำงานในขั้นต่อไปกับเด็ก ความเข้าใจเด็กและความต้องการของเด็กที่ครู

เพิ่มพูนขึ้นจากการอยู่ร่วมกันกับเด็ก จะเป็นข้อมูลสำหรับบทบาทของครูในการเป็นแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สำหรับเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2540 : 56)

1.4 เนื่องจากครูมีวิธีการมองเด็กว่า เด็กแต่ละคนมีความพร้อม ศักยภาพ ความสามารถ และมีความอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรกจิโอ เอมีเลีย จึงเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจึงไม่ใช่หลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจนแน่นอน จะเป็นการรวบรวมรายชื่อของโครงการที่คาดว่าจะอยู่ในความสนใจของเด็ก แต่ถ้าเด็กสนใจในเรื่องที่นอกเหนือจากหัวข้อที่ครูคาดการณ์ไว้ กิจกรรมโครงการในห้องเรียนก็จะปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็กเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กในขณะนั้น การเรียนรู้จากโครงการจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญและโดดเด่นในการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของเรกจิโอ เอมีเลีย (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2544 : 3-4)

2. แนวคิดไฮสโคป

หลักการที่สำคัญของไฮสโคปในระดับปฐมวัยคือ การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเด็ก การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์ จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบลงมือกระทำได้แก่

2.1 การเลือกและการตัดสินใจ เด็กจะเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมจากความสนใจและความตั้งใจของตนเอง เด็กเป็นผู้เลือกวัสดุอุปกรณ์และตัดสินใจว่าจะใช้วัสดุอุปกรณ์นั้นอย่างไร การที่เด็กเลือกและมีโอกาสตัดสินใจทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้ใหญ่

2.2 สื่อในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำจะมีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเพียงพอ และเหมาะสมกับระดับอายุของเด็ก เด็กต้องมีโอกาสและมีเวลาเพียงพอที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างอิสระ เมื่อเด็กใช้เครื่องมือหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็กจะมีโอกาสเชื่อมโยงการกระทำต่าง ๆ การเรียนรู้ในเรื่องของความสัมพันธ์ และมีโอกาสในการแก้ปัญหามากขึ้นด้วย

2.3 การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสทั้ง 5 การให้เด็กได้สำรวจและจัดกระทำกับวัตถุโดยตรงทำให้เด็กรู้จักวัตถุ หลังจากที่ได้สัมผัสกับวัตถุแล้วเด็กจะนำวัตถุต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องกันและเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ ผู้ใหญ่มีหน้าที่จัดให้เด็กค้นพบความสัมพันธ์เหล่านั้นด้วยตนเอง

2.4 ภาษาจากเด็ก สิ่งที่เด็กพูดจะสะท้อนประสบการณ์และความเข้าใจของเด็กในห้องเรียนที่เด็กเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เด็กมักจะเล่าว่าตนกำลังทำอะไร หรือทำอะไรไปแล้วในแต่ละวัน เมื่อเด็กมีอิสระในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความคิดและรู้จักฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้วิธีการพูดที่เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ได้พัฒนาการคิดควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

2.5 การสนับสนุนจากผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ในห้องเรียนการเรียนรู้แบบลงมือกระทำต้องสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก สังเกตและค้นหาความตั้งใจและความสนใจของเด็ก ผู้ใหญ่ควรรับฟังเด็ก ส่งเสริมให้เด็กคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (พัชรี ผลโยธินและคณะ. 2543 : 5-10)

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2538 : 64-65) กล่าวว่า แนวคิดของไฮสโคปเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับเด็ก เด็กจะเรียนรู้โดยมีลำดับขั้นตอน สมรรถนะของเด็กจะพัฒนาอยู่เสมอ โดยจะใช้สภาพแวดล้อมเป็นแรงจูงใจให้เด็กอยากเรียนรู้ เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากประสบการณ์ตรง เด็กมีโอกาสนเรียนรู้อย่างอิสระ เปิดกว้างตามความสนใจ ครูมีบทบาทเป็นผู้จัดเตรียม ประเมินผล จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก

3. แนวคิดของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ใช้วิธีการสอนภาษา แต่เป็นปรัชญาแนวคิดที่จะให้ เด็ก ๆ ได้พัฒนาทางด้านการคิดและการใช้ภาษาโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่เรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับและซึมซับข้อมูลทางภาษาจากสภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการใช้ภาษาร่วมกันกับผู้อื่นที่อยู่แวดล้อมใกล้ชิด ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดี โดยเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกยากลำบากในการเรียนเหมือนแนวการสอนภาษาในระบบโรงเรียนแบบเดิม

แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติจะนำให้เด็กเข้าถึงความจริงโดยการฝึกเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมองชีวิตและสรรพสิ่งจากภาพรวมไปสู่ส่วนย่อย ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นธรรมชาติและเปิดนำความสามารถของเขา เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการไปสู่ขั้นสูงสุดของศักยภาพที่มนุษย์พึงจะเป็นได้ (มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอลในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ.2543 : 7-11)

4. แนวคิดวอลดอร์ฟ

หัวใจสำคัญของการศึกษาแบบวอลดอร์ฟคือ ความเชื่อมั่นว่าคุณค่าอันล้ำลึกที่สุดและเป็นสากลที่สุดของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการศึกษานำมาซึ่งความสมดุลระหว่างความสามารถในการคิด รู้สึก และพลังเจตจำนง ซึ่งดำรงอยู่ในตัวเด็กแต่ละคน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมุ่งหวังจะพัฒนามนุษย์ให้เป็น ดังนี้

- 4.1 ผู้ซึ่งมีความคิดแยกแยะ สดใส มีพลัง และสร้างสรรค์
- 4.2 ผู้ซึ่งมีความรู้สึกในใจเปี่ยมล้นไปด้วยความเมตตา กล้าหาญ ศรัทธาต่อชีวิต และมี จิตใจใฝ่รู้
- 4.3 ผู้มีพลังเจตจำนงแน่วแน่ สามารถบรรลุภารกิจแห่งชีวิตที่ตนเองเป็นผู้เลือกสรร

การศึกษาแบบวอลดอร์ฟมุ่งหมายที่จะดึงศักยภาพ ซึ่งแฝงเร้นอยู่ในตัวเด็กแต่ละคนให้แสดงออกมา ไม่ใช่มุ่งจะนำข้อมูลความรู้จากภายนอกใส่เข้าไปในเด็กเพื่อการผลิตซ้ำ โดยนัยนี้จึงเอื้ออำนวยให้อุณหคนทั้งหลายค้นพบพลัง ความกระตือรือร้น และปัญญาที่ตนเองมีอยู่ เพื่อนำมาซึ่งคุณภาพสูงสุดของตัวเขาเอง (พร พันธุ์โอสถ. 2543 : 1-2)

5. แนวคิดมอนเตสซอรี

แนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นหลัก ในการจัดการเรียนการสอน ความสนใจ ความต้องการ และความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก่ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเองของเด็ก ได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกของความมีอิสระ ได้ใช้จิตของตนในการซึมซับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เกิดความอยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุก ๆ ด้านไปในเวลาเดียวกัน

แนวคิดการสอนของมอนเตสซอรีจะเริ่มจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เพราะฉะนั้นอุปกรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีได้วางแผนมาให้ใช้ได้หลายรูปแบบ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีมีทั้งส่วนที่ช่วยพัฒนาทางประสบการณ์ชีวิต วิชาการ และประสาทสัมผัส เช่น การแต่งกาย อุปกรณ์สำหรับการทำความสะอาด การขัด และอุปกรณ์ในการทำงานบ้าน สำหรับอุปกรณ์จะมีการออกแบบเฉพาะให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญา การคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เช่น คณิตศาสตร์ อุปกรณ์ทางภาษาและหลักภาษา การมองเห็น การชิมรส การได้ยิน การดมกลิ่น ความรู้สึกและการใช้ประสาทสัมผัสร่วมกัน (จิระพันธุ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. 2543 : 5-7)

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า มีหลักการแนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาหลายท่านที่สามารถนำมาจัดการศึกษาสำหรับเด็กในระดับปฐมวัยได้ ซึ่ง

แต่ละแนวคิดนั้นจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและความเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติ แต่ทุกแนวคิดมุ่งที่จะพัฒนาเด็กอย่างเป็นธรรมชาติและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ

2.3 หลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 ก : 16) มีหลักการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1. มุ่งเน้นให้เด็กพัฒนาทุกด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา มิได้มุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาวิชา แต่ต้องการให้พัฒนาคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1.1 พัฒนาการรับรู้และประสาทสัมผัส
- 1.2 พัฒนาการสื่อสารโดยการฟัง การพูด (ภาษา ท่าทาง คำพูด)
- 1.3 พัฒนาด้านบุคลิกภาพ
- 1.4 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- 1.5 มีการตัดสินใจได้ถูกต้อง
- 1.6 รู้จักคิดวางแผนในการทำกิจกรรม
- 1.7 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 1.8 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 1.9 มีความรัก ซื่อซม และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งามของชาติ
- 1.10 มีคุณธรรม จริยธรรม

2. จัดกิจกรรมและประสบการณ์ ในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอนแทนการสอนเป็นรายวิชา

3. จัดประสบการณ์โดยมุ่งเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้พัฒนาเต็มความสามารถของแต่ละคน

4. ในการพัฒนาจะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูจะไม่เป็นผู้นำในการทำกิจกรรม แต่จะเป็นผู้ควบคุมกิจกรรม อำนวยความสะดวกแก่เด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมเต็มที่

เยาพา เดเซคุปต์ (2542 : 118) กล่าวถึงหลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่เรียนและควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผู้ที่มีคุณธรรม

4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน กล่าวคือ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจ เราความสนใจของผู้เรียนมิให้ซ้ำซาก ควรให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เน้นการปฏิบัติ และได้ร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด

6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2540ก : 23-24) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยควรยึดหลักการดังนี้

1. กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกัน จึงควรจัดให้มีกิจกรรมหลากหลายประเภทที่เหมาะสมกับวัย ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ

2. กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งกิจกรรมที่ให้เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. กิจกรรมที่จัดควรมีความสมดุลคือมีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ กิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

- เด็ก 3 ขวบ มีช่วงความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที
- เด็ก 4 ขวบ มีช่วงความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที
- เด็ก 5 ขวบ มีช่วงความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

5. กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและผู้ใหญ่

การจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ลงมือกระทำ ได้สัมผัส สังเกต เปรียบเทียบ ทดลอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางสมองด้วยตนเอง กิจกรรมที่จัดจึงควรเน้นที่ขั้นตอนกระบวนการที่ส่งเสริมการสังเกต การคิด การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ มากกว่าผลงานที่ครูกำหนดเป็นเกณฑ์ว่าต้องทำได้ (ภรณ์ คุรุรัตน์. สัมภาษณ์. 2540) ซึ่งสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิชัย (2542 : 159) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้สูงสุดนั้น จะต้องเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ ลงมือค้นคว้ากระทำด้วยตัวเองโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและสนับสนุนคอยช่วยเหลือในขณะที่เด็กทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับพัฒนาการทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา และเป็นประสบการณ์ตรงจากการได้เล่นลงมือปฏิบัติจริงและมีการกระทำร่วมกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

จากการศึกษาเอกสารสามารถสรุปได้ว่า หลักในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ผู้จัดต้องตั้งมั่นอยู่บนความเชื่อ แนวคิดพื้นฐาน ทฤษฎีการเรียนรู้และทฤษฎีพัฒนาการของเด็ก โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการพัฒนาในทุกด้าน ให้เด็กได้เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยดูแลอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมของเด็ก

2.4 แนวทางการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 31-33) ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข : เรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทุกคน

จัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางสำคัญคือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความหลากหลาย สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตร มีเมตตา อ่อนน้อม เข้าใจ และยอมรับกันและกัน ให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน

2. การเรียนรู้แบบองค์รวม : การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้

เป็นการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทั้งเรื่องใกล้ตัว ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ซึ่งมีผลให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจนลึกซึ้งครอบคลุมมีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง : เรียนโดยใช้สมองและสองมือ

จัดการเรียนให้เด็กได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง จากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อ เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่าง ๆ ด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติอย่างจริงจัง และสรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น : เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน

เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ โดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกัน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกันทำให้พัฒนาทั้งทักษะทางสังคมและทักษะการทำงานที่ดีด้วย

5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เรียนอย่างไรใครควบคุมทบทวนตนเองรอบด้าน

เป็นการรับรู้หลักการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เน้นการเรียนรู้กระบวนการว่าการเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่แรกเริ่มจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะนำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไป

ในการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นย้ำในเรื่องความเชื่อว่า ต้องเริ่มต้นจากความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน และดำเนินงานภายใต้หลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด และเชื่อมโยงกับสภาพชีวิตจริง

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีจุดมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศโดยเริ่มจากการพัฒนาคน โดยเน้นการพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข กล่าวคือ เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นคนที่มีความสุข ซึ่ง เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 31-37) กล่าวถึงการพัฒนาเด็กให้เป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุขได้นั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องมีความสมดุลในการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และกระบวนการเรียนการสอน โดยให้เด็กได้สนุกสนานกับกิจกรรมการเรียนและเสริมสร้างประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ ให้ผู้เรียนมีความสุขจากการช่วยเหลือ เอื้ออาทรและร่วมมือร่วมใจกัน สามารถจัดการจัดระบบโดยรวมมือกันรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อตกลง เพื่อเสริมสร้างวินัยในตนเองสำหรับการอยู่ร่วมกัน และให้ผู้เรียนมีความสุขใฝ่รู้ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning) และกระบวนการประเมินตามสภาพจริง (authentic evaluation) ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ควรจะมีการส่งเสริมหรือพัฒนาเด็กดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (student – centered approach) โดยเน้นให้เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ส่งเสริมพัฒนาการของสมองทุก ๆ ด้าน (whole brain approach) ทั้งทางด้านร่างกาย ภาษา คณิตศาสตร์ ดนตรี การรับรู้ มิติสัมพันธ์และการรักษารักรวมชาติ

3. ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิด (thinking skill) และการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผลและในเชิงสร้างสรรค์

4. เน้นการบูรณาการเรียนรู้อะไรและทักษะความถนัดของผู้เรียน โดยส่งเสริมศักยภาพของเด็กทุก ๆ ด้าน โดยการเรียนเป็นหน่วย (thematic approach)

5. เน้นการพัฒนาเด็กในด้านการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันตามวิถีประชาธิปไตย

6. ส่งเสริมการเข้าใจตนเอง รู้จักส่วนดี ส่วนบกพร่องของตนเอง และเข้าใจผู้อื่น สามารถชื่นชมกับความสำเร็จของผู้อื่น

7. เน้นการประเมินตามสภาพจริง (authentic evaluation) โดยอาศัยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการเก็บสะสมแฟ้มผลงานเด็ก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541 : 9-10) และในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (2540ข : 34-35) ได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่นค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง
7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่
8. จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ
9. จัดให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่
10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
13. จัดให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติและบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเอง และผู้อื่นได้
14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัด ประสบการณ์
15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

ดังนั้นแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย จะต้องคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ โดยจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจของเด็ก และความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นผู้ริเริ่มกิจกรรม มีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติและบอกผลของการปฏิบัติกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกันไปกับเด็ก

2.5 รูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

กรมวิชาการ (2540ข : 35-44) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยจะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปแบบกิจกรรมที่บูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้กับเด็กในแต่ละวันจะต้องจัดให้ครอบคลุมประสบการณ์สำคัญ 9 ประการ ได้แก่ การสื่อความคิดที่เป็น การ

กระทำ, การใช้ภาษา, การเรียนรู้ทางสังคม, การเคลื่อนไหว, ดนตรี, การจำแนกเปรียบเทียบ, จำนวน, มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) และเวลา กิจกรรมควรจัดให้ยืดหยุ่นตามเนื้อหาที่เด็กสนใจหรือครุมีส่วนริเริ่มกำหนดให้ และเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์สำคัญทั้ง 9 ประการ เด็กจะเกิดแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัวดังที่ได้เสนอไว้ในหลักสูตร คือ ตัวเรา, ครอบครัว, โรงเรียนของฉัน, บุคคลต่าง ๆ , วันสำคัญ, ธรรมชาติรอบตัว, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, การคมนาคมและการสื่อสาร และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละวันจะต้องครอบคลุมการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้เป็น การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่-กล้ามเนื้อเล็ก, การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์, การพัฒนาความคิด, การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ และการส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะในการใช้ชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ. 2540ข : 44-45)

กิจกรรมที่ควรจัดสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 31-51)

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะ และควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้ โดยใช้จังหวะและดนตรีประกอบการเคลื่อนไหว เช่น เสียงเพลง คำคล้องจอง เสียงตบมือ เครื่องเคาะจังหวะและอุปกรณ์อื่น ๆ

กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและส่งเสริม กระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของตนเองโดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้น การฉีก ตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่น ๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ฯลฯ

กิจกรรมเสรี

กิจกรรมเสรีหรือการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่น หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมร้านค้า มุมบ้าน มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจและความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อย กิจกรรมการเล่นแต่ละประเภทจะสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก

กิจกรรมเสริมประสบการณ์

กิจกรรมเสริมประสบการณ์หรือกิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม ทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่จัดมุ่งฝึกให้เด็กมีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนและเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์สามารถจัดได้หลายวิธี เช่น

การสนทนา อภิปราย

เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในการพูด การฟัง รู้จักแสดงความคิดเห็นและ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริง ของจำลอง รูปภาพ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

การเล่านิทาน

เป็นการเล่าเรื่องต่าง ๆ ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เน้นการปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ดีขึ้น ในการเล่านิทาน สื่อที่ใช้อาจเป็นรูปภาพ หนังสือนิทาน หุ่น การแสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง

การสาธิต

เป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้เด็กสังเกต และเรียนรู้ตามขั้นตอนของกิจกรรมนั้น ๆ ในบางครั้งครูอาจให้เด็กอาสาสมัครเป็นผู้สาธิตร่วมกับครู เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น การเพาะเมล็ด การเป่าลูกโป่ง การเล่นเกมการศึกษา

การทดลอง/ปฏิบัติการ

เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เพราะได้ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สังเกต การเปลี่ยนแปลง ฝึกการสังเกต การคิดแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และค้นพบด้วยตนเอง เช่น การประกอบอาหาร การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ การเลี้ยงหนอนผีเสื้อ การปลูกพืช ฯลฯ

การศึกษานอกสถานที่

เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอีกรูปแบบหนึ่ง ด้วยการพาไปทัศนศึกษา สถานที่ต่าง ๆ รอบโรงเรียน หรือสถานที่นอกโรงเรียนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็ก

การเล่นบทบาทสมมติ

เป็นการให้เด็กเล่นสมมติตนเองเป็นตัวละครต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องในนิทาน หรือเรื่องราวต่าง ๆ อาจใช้สื่อประกอบการเล่นสมมติเพื่อสร้างความสนใจ และก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น หุ่นสวมศีรษะ ที่คาดศีรษะรูปคนและรูปสัตว์รูปแบบต่าง ๆ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ของจริงชนิดต่าง ๆ

การร้องเพลง เล่นเกม ท่องคำคล้องจอง

เป็นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้แสดงออกเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและจังหวะ

กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งหรือการเล่นกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสดูออกไปนอกห้องเรียน ไปสู่สนามเด็กเล่นทั้งที่เป็นกลางแจ้งและในร่ม เพื่อให้เด็กได้ออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดเอาความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก กิจกรรมกลางแจ้งที่ครูควรจัดให้เด็กเล่น เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นทราย การเล่นน้ำ การเล่นสมมติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง การเล่นในมุมช่างไม้ การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา และการเล่นเกมการละเล่น

เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกระบวนการในการเล่นตามชนิดของเกมประเภทต่าง ๆ มีเกณฑ์ง่าย ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ช่วยให้เด็กสังเกต คิดหาเหตุผล และเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ระยะ เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ ฯลฯ

จากการศึกษาเอกสารที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีหลักการในการจัดโดยบูรณาการเนื้อหาวิชาและทักษะกระบวนการในการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยจัดอยู่ในรูปแบบของกิจกรรม เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และให้เด็กมีประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและมีความหมายต่อเด็ก มุ่งเน้นให้เด็กได้รับการ

พัฒนารอบด้านคือด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา กิจกรรมที่จัดสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์และความสนใจของเด็ก ซึ่งการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

3.1 ความหมายของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach)

แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz and Chard. 1994 : 15-16) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เป็นการศึกษาอย่างลึกซึ้งในหัวข้อที่เด็กสนใจ และครูพิจารณาแล้วว่ามีความสำคัญในการเรียนรู้ โครงการมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสติปัญญา การศึกษาในวิชาต่าง ๆ ทักษะทางสังคม ความสามารถ และเน้นการทำงานร่วมกัน

เฮิร์ทแมน (Hartman. 1995 : 1-4) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นทางการศึกษาที่ลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ เด็กจะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาทางแก้ปัญหา เสนอแนะกระบวนการแก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก

แม็คคลีน (McLean. 1992 : 57) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่สามารถทำให้เด็กแสดงออกถึงความสามารถที่หลากหลายเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา ยอมให้เด็กเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เปิดกว้าง และเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้อยู่ในกลุ่มเพื่อน และทำงานร่วมกับเพื่อนได้ดียิ่งขึ้น

ทรีปานีเยร์ สตรีท (Trepanier - Street. 1993 : 25-28) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการเรียนรู้ที่เด็กจะใช้การสืบสอบของหัวข้อที่เฉพาะเจาะจงอย่างลึกซึ้ง และได้บูรณาการวิชาความรู้ในสาขาต่าง ๆ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และศิลปะเข้าด้วยกัน โดยเด็กจะได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย จากการทำกิจกรรมในโครงการ และเด็กสามารถขยายเวลาในการเรียนรู้ไปได้หลายวันหรือหลายสัปดาห์ นับเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับชั้นเรียนอนุบาล

วิวัฒนา มัคคสมัน (2539 : 6) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งการให้ความสำคัญกับความต้องการและความสนใจของเด็ก โดยเด็กจะเป็นผู้มีความรับผิดชอบในการเลือกเรื่องที่จะเรียน เลือกวิธีการที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีครูที่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก แสดงให้เห็นว่าครูให้ความสนใจ เชื่อมั่นในความคิดของเด็ก และให้โอกาสเด็กที่จะเรียนรู้ตามความคิดและวิธีการของตนเอง

จิราภรณ์ วสุวัต (2540 : 7) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง ในหัวข้อที่ตนสนใจ ด้วยการบูรณาการวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกัน วิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมาย รวมทั้งยังเน้นการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยืดหยุ่นตามความสนใจและความต้องการของเด็ก

เปลว บุรีสาร (2543 : 15) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ จากการศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่เด็กสนใจและเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ เด็กได้ร่วมมือกันวางแผน กำหนดแนวทางการเรียนรู้ และใช้ระยะเวลาตามความต้องการของเด็ก เป็นการส่งเสริมกระบวนการการทำงานกลุ่มร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกกระตุ้นให้คิดและเป็นผู้ร่วมงาน โดยเด็กจะเป็นผู้คิดตัดสินใจเลือกและดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำโครงการร่วมกัน อันเป็นผลมาจากความสนใจและความท้าทายของโครงการ

ดังนั้นการจัดประสบการณ์แบบโครงการ จึงเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็ก เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยบูรณาการทักษะ

กระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ไว้ด้วยกัน ได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกกระตุ้นให้เด็กคิดและเรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับเด็ก และระยะเวลาในการเรียนรู้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

3.2 ประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การศึกษาประวัติความเป็นมาของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ แวน ออสดัล (Van - Ausdal.1988) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการไม่ใช่สิ่งใหม่ในการศึกษาระดับอนุบาล หรือระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สโตวาส (Stewart. 1986) ที่ได้ยืนยันว่า แต่เดิมความคิดในการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบโครงการเคยเกิดขึ้นและเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในสหรัฐอเมริกา โดยได้รับการสนับสนุนจาก ดิวอี้ (Dewey) และ คิลแพททริก (Kilpatrick) และค้นพบว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการมีลักษณะการสอนใกล้เคียงกับวิธีการสอนแบบที่ได้รับการพัฒนาจากวิทยาลัยการศึกษาแห่ง Bank Street ที่เน้นการเรียนรู้จากการกระทำและมีลักษณะเหมือนกับการศึกษาแบบ Open Education ซึ่งมีรูปแบบการสอนแบบ บูรณาการและสามารถค้นพบได้จากการศึกษาของ แคทซ์ และ ชาร์ด (Isaac.1996 ; อ้างอิงจาก Katz and Chard. 1994) ที่ได้อธิบายถึงการทำงานของเด็กในประเทศอังกฤษปี 1920 (จิรภรณ์ วัตสุวัต. 2540 : 58-59)

ดังที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการได้เกิดขึ้นและนำมาจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลานานแล้ว ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม

3.3 แนวคิดของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ได้นำแนวคิดของนักการศึกษาที่สำคัญในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ประกอบด้วยแนวคิดของนักการศึกษาที่สำคัญ คือ

แนวคิดของ เฟรดทริก เฟรเบล (Friedrich Frobel) ผู้ริเริ่มและก่อตั้งโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของโลก ได้เสนอแนวคิดที่ว่า โรงเรียนควรเป็นสถานที่ที่เด็กจะได้เรียนรู้ และทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการดำรงชีวิตในสังคม ต่อไป (DuCharme. 1993)

แนวคิดแบบพิพัฒนานิยม (Progressive) ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (Edwards . Gandini and Forman. 1993 : 151-169) ได้นำมาใช้อย่างมากเพื่อส่งเสริมให้ได้เด็กมีอิสระ ดิวอี้ ได้ชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติของเด็กมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมและต้องการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นเด็กควรมีสติในการแสดงความคิดเห็น ได้เรียนรู้จากการกระทำ และมีประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อม ได้เล่นอย่างอิสระ ได้มีโอกาส ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานอย่างมีความสุขจากการเรียนรู้ในโรงเรียนที่เปรียบเสมือนชุมชนจำลองของสังคม

แนวคิดแบบคอนสตรัคติวิส ของ เพียเจท์ (Jean Piaget) (Katz and Chard. 1994 ; DuCharme. 1993 ; Edward ; Gandini and Forman. 1993) ให้ความสำคัญอย่างมากกับกระบวนการการสร้างความรู้ด้วย ตนเองของเด็กดังได้กล่าวมาข้างต้น ถือว่าเป็นแนวคิดสำคัญของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมและการเตรียมการ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจของเด็ก โดยส่งเสริมการวางแผน ค้นคว้าทดลอง การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาาร่วมกัน

แนวคิดของ ไวโกตสกี (Vygotsky) (Berk. 1994 ; Berk and Winsler. 1995 : 30-39) เป็นแนวคิดที่สำคัญอีกแนวหนึ่งกล่าวถึง กระบวนการการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding จากหลักการของ Zone of Proximal Development (ZPD) ที่เชื่อว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาสติปัญญาและทัศนคติเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ผู้ใหญ่ ครูและเพื่อน บุคคลเหล่านี้จะให้ข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการ

เรียนรู้ ZPD จึงเป็นสภาวะที่เด็กเผชิญกับปัญหาที่ท้าทาย เมื่อเด็กไม่สามารถคิดแก้ปัญหาได้โดยลำพัง การได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่ หรือจากการทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีประสบการณ์มากกว่า จะทำให้เด็กสามารถ แก้ไขปัญหานั้นได้ และเกิดการเรียนรู้ขึ้น แนวคิดนี้ทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของ บทบาทครูที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

แนวคิดของ วิลเลียม คิลแพทริก (William H. Kilpatrick) ได้นำแนวคิดของ ดิวอี้ (Knoll. 1996 : 223) มาประยุกต์ใช้ โดยทำการทดลองวิธีการสอนแบบโครงการ และฝึกหัดนักศึกษาครูให้รู้จักใช้วิธีการสอนแบบโครงการ คิลแพทริก ได้ศึกษาพบว่าเด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเด็กได้วางแผนร่วมกัน มีอิสระในการตัดสินใจ และได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งมีผลให้เด็กมีระดับความพึงพอใจเพิ่มมากขึ้น และเด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองด้านต่าง ๆ สูงขึ้น อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของระดับความสนใจและเป้าหมายที่เด็กต้องการเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้มาจากการที่ครูกำหนด หรือจากบทเรียนสำเร็จรูป จึงเป็นการสอนที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง คิลแพทริก กล่าวว่า การสอนแบบโครงการ คือหัวใจสำคัญของกิจกรรมทุกกิจกรรมในการเรียนรู้ของเด็ก

แนวคิดของ วิลเลียม เจม (William Jame) (McCown and Roop. 1992 : 79-81) เน้นหลักการทางวิทยาศาสตร์ และศิลปะการสอนของครูเจม ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของจิตวิทยาในสหรัฐอเมริกา แนวคิดของเขาชี้ให้เห็นว่าการนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในการควบคุมปรากฏการณ์ต่าง ๆ ขณะที่การสอนถือเป็นศิลปะ ดังนั้นการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียนจึงต้องใช้จิตวิทยามาใช้ในชั้นเรียนให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูต้องศึกษาและพัฒนาการสอนของตนเอง (เปลว บุริสาร. 2543 : 16-17)

แนวคิดแบบเรกจิโอ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2542 : 64) ในช่วงทศวรรษ 1970 คลื่นความคิดลูกที่สองที่ประกอบด้วยกลุ่มนักศึกษารวมทั้งนักจิตวิทยา เช่น Wilred Carr, David Shaffer, Kenneth Kaye, Jerome Kagan, Howard Gardner นักปรัชญา เช่น David Hawkins และนักทฤษฎี เช่น Serge Moscovici, Charles Morris, Gregory Bateson, Heinz Von Foerster และ Francisco Varela ตลอดจนนักศึกษาค้นคว้าทางด้านประสาทวิทยา แนวความคิดเหล่านี้ยิ่งก่อให้เกิดความหลากหลายแห่งมุมมองที่หลากหลายนำไปสู่การปฏิบัติ ที่มีความสลับซับซ้อนและความคล่องตัวในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่เหมาะสมกับเด็ก จากการศึกษาดังที่กล่าวมา นักการศึกษาเรกจิโอได้พัฒนาปรัชญาทางการศึกษาจากฐานแนวคิดดังนี้

แนวคิดที่สำคัญประการแรก คือวิธีการมองเด็ก (the image of the children) ของนักการศึกษา Reggio Emilia จากประสบการณ์ที่เป็นผลสืบเนื่องจากการลงปฏิบัติ ทฤษฎี และผลการวิจัย เด็กในสายตาของครูที่เรกจิโอคือผู้ที่เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ พลังและความแข็งแกร่ง เด็กมีลักษณะที่เป็นตัวของตัวเอง โดยเฉพาะในแต่ละคน มีศักยภาพและความสามารถในตนเอง ความปรารถนาที่จะเติบโตและเจริญงอกงาม ความอยากรู้อยากเห็น ความสามารถที่น่าพิศวง และความปรารถนาที่จะสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่น ความปรารถนาที่จะสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นปรากฏขึ้นมาตั้งแต่แรกเกิด และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพื่อความอยู่รอด และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเผ่าพันธุ์ที่ตนถือกำเนิดมา ความสามารถที่เด็กมีมาตั้งแต่เกิด ประการนี้จึงเป็นสิ่งที่สามารถอธิบายถึงความกระตือรือร้นของเด็กในการที่จะสื่อหรือแสดงถึงตัวตนของเด็ก เมื่ออยู่ท่ามกลางบริบทที่มีความหลากหลายของสัญลักษณ์ทางภาษา และมีความสนใจในการที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในการที่จะก้าวเข้าสู่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการต่อรองประนีประนอมกับทุกสิ่งทุกอย่าง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเด็กครูต้องรับรู้ถึงศักยภาพของเด็กแต่ละคนอย่างชัดเจน เพื่อการจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่จะตอบสนองต่อศักยภาพของเด็กอย่างเหมาะสม

แนวคิดสำคัญประการที่สองคือ ลอริส มาลากูซซี่ (Loris Malaguzzi) และครูที่ Reggio Emilia มองว่าโรงเรียนเป็นที่บูรณาการสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย เป็นสถานที่ใช้ชีวิตร่วมกันและมีสัมพันธภาพร่วมกันระหว่างผู้ใหญ่และเด็กที่ต่างเติมไปด้วยความหลากหลาย โรงเรียนเป็นสิ่งก่อสร้างที่ดำเนินการอยู่ตลอดเวลา และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในงานของโรงเรียน และระบบชีวิตในโรงเรียนขยายไปสู่ครอบครัวของนักเรียน ครอบครัวของนักเรียน มีสิทธิ์ที่จะรับรู้และมีส่วนร่วมในระบบชีวิตของโรงเรียนและยังขยายไปถึงเมืองที่โรงเรียนตั้งอยู่เพื่อให้เมืองและโรงเรียนรับรู้ถึงชีวิตของกันและกันในรูปแบบการพัฒนาและวิถีชีวิต สังคมต้องยอมรับเด็กในฐานะของการเป็นผู้รับช่วงในอนาคต และเป็นผู้รับผลประโยชน์ตามสิทธิเฉพาะในตัวเด็กในโรงเรียน มาลากูซซี่และครูหลังจากที่ได้วิเคราะห์และได้มาซึ่งเป้าหมายที่ร่วมกันของโรงเรียน คือ การรวมเอาครูและครอบครัวของนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ดังนั้นการดำเนินการในเรกจิโอ เอมีเลียจึงคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 คือ เด็ก ครอบครัว และครู การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จึงมุ่งที่จะจัดโรงเรียนให้มีความรู้สึกอบอุ่น และเป็นมิตรสำหรับทุกคนที่ได้เข้ามาสัมผัสโรงเรียน (an amiable school) ให้ความรู้สึกที่อบอุ่น เป็นเป้าหมายของแนวทางของเรกจิโอ เด็กคือ เป้าหมายที่สำคัญและเป็นศูนย์กลางของการจัดสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ มาลากูซซี่ ยังตระหนักถึงให้ทุกคนที่เข้ามาสัมผัสกับโรงเรียนแล้ว จะรู้สึกอบอุ่นเหมือนอยู่ในบ้านที่เปี่ยมไปด้วยไมตรีจิต (an amiable school)

แนวคิดสำคัญประการที่สามคือ ครูและนักเรียน เรียนรู้ไปด้วยกัน การสอนและการเรียนรู้ต้องควบคู่ไปด้วยกัน แนวคิดเรกจิโอจะให้ความสำคัญของการเรียนรู้มากกว่าการสอน มาลากูซซี่ กล่าวว่า ก่อนจะเริ่มเข้าสู่การสอน ถ้าครูยืนสังเกตอยู่ข้าง ๆ สักครู และเรียนรู้จากห้องเรียนในขณะนั้นว่าเด็กกำลังทำอะไรอยู่ และถ้าครูสามารถเข้าใจได้ถูกต้อง บางทีการสอนในวันนั้นอาจแตกต่างจากที่ผ่านมา วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา คือ การจัดสิ่งแวดล้อมและโอกาสให้เด็กคิด ประดิษฐ์ และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กจึงไม่ใช่การสอนจากครูที่เป็นการบอกเล่าโดยตรง แต่เป็นการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเรียนเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่การสอนวิธีการใหม่โดยครูเป็นแหล่งของการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูต้องมีการนำเสนอทางเลือกที่หลากหลาย การเสนอความคิดเห็น และเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ ครูต้องปฏิบัติตัวเป็นนักศึกษาค้นคว้าวิจัย เป็นนักสำรวจและตระเวนเก็บข้อมูลจากทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของทุกคนจากการประชุมปฏิบัติการ การสนทนา หรือการมีโอกาสนพบปะกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เพื่อเป็นประสบการณ์และข้อมูลในการเชื่อมโยงเข้าสู่การจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่นำเด็กไปสู่ประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรกจิโอไม่มีหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาที่แน่นอนชัดเจน ไม่มีการเขียนแผนการสอนที่กำหนดขั้นตอนกิจกรรมการสอนที่ชัดเจน แต่จะเป็นการรวบรวมรายชื่อหัวข้อโครงการที่คาดว่าจะมีความสนใจของเด็ก หัวข้อโครงการที่ครูเตรียมนั้นจะมีทั้งโครงการระยะสั้นและระยะยาว แต่ถ้าเด็กสนใจในเรื่องที่อยู่นอกเหนือรายการหัวข้อที่ครูกำหนดไว้ล่วงหน้า กิจกรรมโครงการในห้องเรียนก็จะปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของเด็ก สภาพการจัดกิจกรรมและประสบการณ์จะลื่นไหลไปตามสภาวะการณ์ที่ตอบสนองต่อความสนใจของเด็กในขณะนั้น ดังนั้นการเรียนรู้อย่างลุ่มลึกจากโครงการจึงเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่โดดเด่นในโรงเรียนตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย

การเรียนรู้จากโครงการนั้นครูทุกคนจะร่วมกันประชุมก่อนการเริ่มโครงการเกี่ยวกับหัวข้อของโครงการที่อาจเกิดขึ้นได้จากความสนใจของเด็ก และคำนึงถึงความคิดที่คล้ายคลึงกับโครงการที่อาจเกิดขึ้นตามสมมติฐาน ทางเลือกหรือตัวเลือกสำหรับเด็ก โดยครูจะวางกรอบความคิด ขั้นตอนแต่ละระยะของโครงการ ตลอดจนการเตรียมการที่พร้อมสำหรับสิ่งที่ไม่คาดหวังที่อาจเกิดขึ้นจากความคิดความสนใจของเด็ก เมื่อเริ่มโครงการในชั้นเรียนครูจะเอื้อให้เด็กได้ค้นหาสิ่งที่สนใจของตนและทำงานในโครงการที่ตนสนใจ ความคิดโครงการของเด็กมีรากฐานมาจากประสบการณ์ต่อเนื่องที่สร้างสมมาทั้งของเด็กและครู และจากการ

ปฏิบัติการสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน หัวข้อของโครงการอาจเริ่มจากเหตุการณ์โดยบังเอิญ หรืออาจเป็นคำถาม หรือปัญหาที่เด็กถาม หรืออาจเกิดจากเนื้อหาที่ครูเริ่มต้นโดยการเล่นนิทานหรือสนทนากับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่ การทำกิจกรรมในโครงการเพื่อค้นหาคำตอบที่เด็กสนใจ กิจกรรมและประสบการณ์ในโครงการจะเอื้อให้เด็ก ได้เรียนรู้ทางด้านภาษา ศิลปะ วัฒนธรรม ความหมายของคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ คุณธรรม การทำงานร่วมกัน การหาข้อตกลงร่วมกันในกรณีที่มีความคิดขัดแย้งกัน การสังเกต กระบวนการคิด การแก้ปัญหา เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ รู้จักแหล่งที่มาของความรู้ที่หลากหลาย พัฒนาทักษะ ในการสื่อความหมายด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ เช่น การปั้น การพูด การวาดภาพระบายสี อีกทั้งยังได้ ฝึกฝนทักษะอื่น ๆ จากการทำโครงการอย่างบูรณาการ (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. 2544 : 3-4)

จากแนวคิดและหลักการสำคัญดังกล่าวได้นำไปสู่การพัฒนาการจัดประสบการณ์แบบโครงการใน ปัจจุบัน ชาร์เลน และ ชาร์เลน (เปลว บุริสาร. 2543 : 18 ; อ้างอิงจาก Sharan and sharan. 1992. *Expanding Cooperative Learning through Group linvestigation*. p. 283-305) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า แม้ การศึกษาแบบโครงการจะไม่ใช่สิ่งใหม่ในระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา แต่เป็นรูปแบบการศึกษาที่ พัฒนาขึ้นตามความสนใจของเด็กที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ นำเด็กไปสู่การทำงานในโครงการร่วมกัน และเรียนรู้การ ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันอย่างมีความสุข เช่นเดียวกับที่เคยนำมาปฏิบัติในการศึกษาที่ผ่านมาและประสบผล สำเร็จ ดังนั้นการจัดประสบการณ์แบบโครงการยังคงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดและหลักการในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ สรุปได้ว่า การจัด ประสบการณ์แบบโครงการมุ่งเน้นให้เด็กเรียนรู้ประสบการณ์ โดยคำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำ มีอิสระในการเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและตามความสามารถของ แต่ละบุคคล ให้อำนาจเวลาในการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก และเด็กได้มีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ที่หลากหลาย โดยมีครูและครูอำนวยการอำนวยความสะดวกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติและพัฒนาการ ของตนเอง

3.4 ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ฮาร์ทแมน (Hartman. 1995 : 141-147) กล่าวถึงวิธีการสอนแบบโครงการว่า วิธีการแบบ โครงการ (Project work) เป็นการศึกษาหาความรู้อย่างลุ่มลึก เมื่อเด็กเข้าร่วมโครงการ จะได้พัฒนาคำถาม แสดงความสามารถ ค้นหาคำตอบปัญหา เสนอกระบวนการแก้ปัญหาที่คิดค้นขึ้น โครงการใช้ระยะเวลา ประมาณโครงการละ 3 - 4 สัปดาห์ แต่บางโครงการใช้เพียงสัปดาห์เดียว ซึ่งมีขั้นตอนหลักของวิธีการคือ

1. เริ่มต้น (start)
2. ปฏิบัติให้บังเกิดผล (implementation)
3. ปรับเสนอ (transition)

โครงการมีได้หลายขนาดตั้งแต่โครงการขนาดเล็กที่ไม่ต้องการพื้นที่มากนัก จนถึงโครงการที่ ต้องการใช้พื้นที่มาก ๆ เช่น การทัศนศึกษา การเยี่ยมชมชุมชน การสำรวจ บทบาทสมมติ จิตรกรรมฝาผนัง การแสดง และการเสนอโครงการ การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการอาจใช้เป็นแกนของหลักสูตร (program) หรือใช้ในบางส่วนของหลักสูตรได้ เราสามารถใช้วิธีการแบบโครงการร่วมกับวิธีการสอนแบบ หน่วยการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) โปรแกรมศิลปะ การสอนลักษณะนี้ต้องมีการ จัดเตรียมเพื่อให้เด็กมีประสบการณ์ตรงกับสถานการณ์จริง ได้พบกับผู้คนจริง ๆ ซึ่งประสบการณ์ตรง ดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้เด็กเข้าร่วมในกระบวนการของโครงการโดยเด็กจะได้

1. เลือกหัวเรื่องสำหรับโครงการ
2. พัฒนาทิศทาง แนวทางของโครงการ

3. ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดผล
4. เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินความก้าวหน้าของโครงการ
5. ตัดสินความก้าวหน้าของโครงการและสรุป

บุธ (Booth. 1987 :46-49) กล่าวถึงการสอนแบบโครงการว่า เป็นการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การสอนแบบโครงการมี 2 ลักษณะ คือ โครงการเต็มรูปแบบ (full scale project) กับโครงการเชื่อมโยงกิจกรรมสร้างแรงจูงใจ หรือโครงการย่อยเป็นกิจกรรมในห้องเรียนเท่านั้น ส่วนโครงการสมบูรณ์มีการขยายออกนอกห้องเรียนด้วย โครงการสมบูรณ์แบบจะมีขั้นตอนอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผนในห้องเรียน (classroom planning) เด็กและครูอภิปรายถึงหัวข้อเรื่องและขอบเขตของโครงการ

2. ดำเนินการโครงการ (carry out the project) เด็กจะออกจากห้องเรียนไป ดำเนินการโครงการตามแผนที่ได้วางไว้

3. ขึ้นทบทวน (reviewing and monitoring the work) เป็นการอภิปราย และให้ข้อมูลย้อนกลับหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ ครูแนะนำให้ข้อคิดเห็น เด็กวิเคราะห์ผลงาน และกระบวนการทำงาน แต่การทำงานเต็มรูปแบบ บางทีก็ตอบสนองความต้องการอันกระตือรือร้นของเด็กไม่ทัน ดังนั้นจึงมีโครงการย่อย (bridging) ซึ่งสามารถทำในห้องเรียน ไม่ต้องออกไปนอกห้องใช้เวลาสั้น ๆ โครงการลักษณะนี้ถูกออกแบบสำหรับผู้เริ่มต้นใช้โครงการในการสอนใหม่ ๆ เวลาที่ใช้ในการทำโครงการไม่จำกัดตามตัว ขึ้นอยู่กับจำนวนเวลาที่มีและธรรมชาติของโครงการ บางทีโครงการก็ใช้เวลา 3 ชั่วโมง บางทีก็ใช้เวลา 12 สัปดาห์ แต่จะสั้นหรือยาวอย่างไรก็มีกระบวนการและขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ (stimulus) เป็นการอภิปรายเบื้องต้น และแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับโครงการว่าใช้เวลาเท่าใด รายละเอียดของโครงการมีอะไรบ้าง

2. ขั้นเตรียมโครงการ (definition of the project objective) เป็นการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการว่าจะใช้เวลาเท่าไร รายละเอียดของโครงการมีอะไรบ้าง

3. ขั้นฝึกทักษะที่จำเป็น (practice) บางโครงการต้องการทักษะที่จำเป็นในการดำเนินการ จำต้องมีการฝึกทักษะเหล่านี้ก่อน เช่น การสัมภาษณ์

4. ขั้นเตรียมวัสดุอุปกรณ์ (design of written materials)

5. ขั้นกิจกรรมกลุ่ม (group activities)

6. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล (collecting information)

7. ขั้นสรุปผลการดำเนินการ (organization)

8. ขึ้นเสนอโครงการ (final presentation)

แคทซ์ (Katz. 1993.) กล่าวถึงการสอนแบบโครงการว่า เป็นการศึกษาอย่างลุ่มลึกในเรื่องที่เด็กมีความสนใจจะศึกษาด้วยตัวเขาเอง จากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์จริงที่อยู่รอบตัวเขา ซึ่งจะทำให้เด็กได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโต้แย้งต่อรองกับครูในเรื่องต่อไปนี้

1. การเลือกคำถามที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้า
2. วิธีการที่จะใช้ค้นหาคำตอบ
3. วิธีการที่จะเสนอคำตอบ หรือผลงานที่ค้นพบคำตอบแล้ว เช่น วาดภาพ ระบายสี

แคทซ์ และ ชาร์ด (เปลว ปุริสาร. 2543 : 19-20 ; อ้างอิงจาก Katz and Chard. 1994. *Engaging Children's minds : The Project Approach.*) กล่าวถึงการสอนแบบโครงการว่า วิธีการสอนนี้มุ่งหมายที่จะพัฒนาเด็กทั้งชีวิตและจิตใจ (mind) ซึ่งชีวิตจิตใจในที่นี้หมายถึงรวมถึงความรู้ ทักษะ อารมณ์

จริยธรรม และความรู้สึกลึกซึ้งทางวิทยาศาสตร์ แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz and Chard) ได้เสนอว่าในการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยโดยใช้การสอนแบบโครงการควรมีเป้าหมายหลัก 5 ประการ คือ

1. เป้าหมายทางสติปัญญา และเป้าหมายทางจิตใจของเด็ก (intellectual goals and the life of the mind) การจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลในปัจจุบันมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่แคบเฉพาะเนื้อหาวิชาการ ให้เด็กเล็ก ๆ ฝึกทักษะการอ่าน เขียน เรียนเลข (the three R's) เพื่อเตรียมเด็กเข้าสู่งการเรียนการสอนในชั้นสูงต่อไป เป็นการมุ่งเน้นหนักเฉพาะทางด้านวิชาการ ซึ่งเกินไปไม่ได้ที่เด็กทุกคนจะสามารถทำได้เหมือนกันตามที่ครูตั้งเกณฑ์ไว้ ลักษณะที่สอง การสอนแบบดั้งเดิม (Traditional Kindergarten Approach) คือ การจัดการเรียนการสอนแบบเตรียมความพร้อม มุ่งให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างหลากหลาย เรียนรู้ผ่านการเล่นตามพัฒนาการที่สอดคล้องกับวัยของเด็ก เชื่อว่าการจัดการเรียนการสอนเด็กอนุบาล ต้องมี 2 ลักษณะอยู่ด้วยกัน คือ ในขณะที่เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบตัว เด็กควรจะได้เข้าใจประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่การเล่นอย่างสนุกสนานและไม่มีเป้าหมาย (spontaneous play) ดังนั้นเป้าหมายหลักของการเรียนในระดับนี้จึงมุ่งให้เด็กพัฒนาความรู้ความเข้าใจโลกที่อยู่รอบ ๆ ตัวเขาและปลูกฝังคุณลักษณะการอยากรู้ อยากเรียน (dispositions) ให้เด็ก

2. ความสมดุลของกิจกรรม (balance of activities) แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz and Chard) กล่าวว่า การสอนแบบโครงการจะทำให้เด็กวัยอนุบาล ได้ปฏิบัติกิจกรรมทั้งที่เป็นกิจกรรมวิชาการ และ กิจกรรมทางการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ

3. โรงเรียนคือส่วนหนึ่งของชีวิต (school as life) การเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลต้องเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเด็ก ไม่ใช่แยกออกจากชีวิตประจำวันทั่วไป กิจกรรมในโรงเรียนจึงเป็นกิจกรรมการดำเนินชีวิตปกติ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและผู้คนรอบ ๆ ตัวเด็ก

4. ห้องเรียนเป็นชุมชนหนึ่งของเด็ก ๆ (community ethos in the class) เด็ก ๆ ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัว การสอนแบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกถึงคุณลักษณะ ความรู้ความเข้าใจความเชื่อของเขา ในการสอนแบบนี้จึงเกิดการแลกเปลี่ยน การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง เด็กเรียนรู้ความแตกต่างของตนเองกับเพื่อน ๆ

5. การสอนเป็นสิ่งที่ท้าทายครู (teaching as a challenge) ในการสอนแบบโครงการ ครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก โครงการบางโครงการครูเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก ครูร่วมกันกับเด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติไปด้วยกัน

แคทซ์ และ ชาร์ด (Katz and Chard) เปรียบเทียบการสอนปกติ (systematic instruction) กับการสอนแบบโครงการดังแสดงต่อไปนี้

1. การสอนปกติเป็นการแสวงหาความรู้ทักษะที่ใช้แรงจูงใจจากภายนอก ขณะที่สอนแบบโครงการเป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะที่มีอยู่และใช้แรงจูงใจจากภายในตัวเด็กเอง

2. ในการสอนปกติ เด็กทำงานเพื่อหวังรางวัลหวังคะแนนจากครู ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กทำงานเพราะความต้องการและสนใจของเขาเอง

3. ในการสอนปกติ ครูเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กเป็นคนเลือกที่จะทำกิจกรรมที่หลากหลายที่ครูเตรียมให้

4. ในการเรียนการสอนปกติ ครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแล้วถ่ายทอดสู่เด็ก ขณะที่การสอนแบบโครงการเด็กจะถูกมองว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ครูเป็นผู้คอยช่วยกระตุ้นให้เด็กพัฒนาในบางจุดที่ด้อยอยู่

5. ในการเรียนการสอนปกติ ครูเป็นผู้สร้างเด็กให้เกิดการเรียนรู้ และมีผลสำเร็จทางการเรียนที่ดี ขณะที่การสอบแบบโครงการทั้งครูและเด็กร่วมกันสร้างการเรียนรู้และผลสำเร็จทางการเรียน

ตาราง 1 การเปรียบเทียบการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม

การจัดการศึกษาแบบเตรียมความพร้อม ต้องการทักษะ ต้องการแรงดลใจจากภายนอก	การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ประยุกต์ทักษะนำมาใช้ ต้องการแรงดลใจจากภายใน
* ความตั้งใจในการทำงานของเด็กมาจากครู และรางวัลเป็นแหล่งของแรงดลใจภายนอก * ครูเป็นผู้เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เห็นว่าเหมาะสมกับระดับที่ศึกษา * ครูเป็นผู้รอบรู้ทุกด้านและมองว่าเด็กเป็นผู้ไม่รู้ * ครูเป็นผู้ที่สามารถกำหนดการเรียนรู้ และความสำเร็จของเด็ก	* ความสนใจของเด็ก และการให้เด็กได้มีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมความมานะพยายาม และเป็นแรงดลใจภายในที่สำคัญ * เด็กสามารถเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดเตรียม โดยค้นหาระดับที่เหมาะสมและท้าทาย * เด็กเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ * เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และประเมินความสำเร็จของตนเองร่วมกับครู

ที่มา : (เปลว ปุริสาร 2543 : 21 ; อ้างอิงจาก Katz and Chard. 1994. *Engaging Children's minds : The Project Approach.*)

นอกจากนี้ ยังกล่าวว่า การสอนแบบโครงการ มีสาระสำคัญดังนี้

1. หัวข้อโครงการ (topic) และการเลือกหัวข้อของโครงการ หัวข้อโครงการต้องการจากความสนใจและความต้องการของเด็ก ครูมีเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อโครงการดังนี้

- 1.1 เป็นหัวข้อที่เด็กทุกคน หรือเด็กส่วนใหญ่ของกลุ่มสนใจ
- 1.2 มีแหล่งทรัพยากรในท้องถิ่นเพียงพอที่จะจัดกิจกรรมในหัวข้อโครงการนี้ได้
- 1.3 เป็นหัวข้อที่เด็กพอจะมีประสบการณ์อยู่บ้างแล้ว
- 1.4 เป็นหัวข้อที่เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ตรงในการค้นหาข้อมูลข้อเท็จจริงได้
- 1.5 เป็นเรื่องที่เป็นจริง สามารถให้เด็กมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องนั้นได้
- 1.6 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือกันทำงาน
- 1.7 เป็นเรื่องที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ สร้างสิ่งของหรือเล่นสมมุติ
- 1.8 เป็นหัวข้อที่มีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน
- 1.9 เด็กมีโอกาสใช้ทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้
- 1.10 ผู้ปกครองมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ

2. กิจกรรมหลัก ๆ ในการสอบแบบโครงการ (project activities) ในโครงการใดโครงการหนึ่ง กิจกรรมที่เป็นหลักในโครงการนั้นประกอบด้วย

- 2.1 กิจกรรมการศึกษาค้นคว้า (investigation activities)
- 2.2 กิจกรรมสร้าง (construction activities)
- 2.3 การเล่นสมมุติ (dramatic play)

3. โอกาสแห่งการเรียนรู้ (learning opportunities) การสอนแบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างหลากหลายผ่านกิจกรรมของโครงการ เช่น การแสดงออกทางภาษา การเล่าเรื่อง การอ่าน การเขียน ทางคณิตศาสตร์ เช่น การเปรียบเทียบ ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ เช่น การสร้าง หรือการเล่นอื่น ๆ สิ่งที่ได้เรียนรู้และเกิดการพัฒนาในการสอนแบบโครงการ คือ

- 3.1 ความรู้ (knowledge)
- 3.2 ทักษะ (skills)
- 3.3 คุณลักษณะการอยากรู้ อยากเรียน (disposition)
- 3.4 ความรู้สึก (feelings)

4. เด็กเป็นผู้เลือก (children making choices) ในการสอนแบบโครงการ เด็กมีโอกาสในการเลือกในหลาย ๆ ทาง สิ่งที่ได้เลือกก่อให้เกิดผลทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย คือ การให้เกิดพัฒนาการเรียนรู้ทางสติปัญญา (cognitive) พัฒนาการทางสุนทรียศาสตร์ (aesthetic) พัฒนาการทางสังคม (social) พัฒนาการทางอารมณ์ (emotional) และพัฒนาการทางจริยธรรม (moral) ผลทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นบางประการเกิดขึ้นในกระบวนการแก้ปัญหาของเด็ก บางประการเกิดจากผลการทำงานตามกระบวนการแก้ปัญหา ที่ได้พบกับความสำเร็จและความล้มเหลว เด็กมีโอกาสที่จะเลือกในหลาย ๆ ทางคือ

- 4.1 โอกาสในการเลือกงานที่จะทำ
- 4.2 โอกาสในการเลือกเวลาที่จะทำ
- 4.3 โอกาสในการเลือกสถานที่ ที่จะทำ
- 4.4 โอกาสในการเลือกเพื่อน ที่จะทำงานด้วย

5. บทบาทครู (the role of teacher) ครูเป็นผู้เฝ้าติดตามความสนใจของเด็ก จัดเตรียมกิจกรรมตามความต้องการของเด็ก และเป็นผู้คอยให้การช่วยเหลือในการแก้ปัญหาของเด็ก กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. การจัดนิทรรศการในห้องเรียน (classroom display) ห้องเรียนในการสอนแบบนี้จัดแตกต่างโดยผลงานของเด็ก แสดงกระบวนการทำงานของเด็ก นอกจากจะให้ผู้อื่นเห็นถึงทิศทางการดำเนินงานของโครงการของเด็กแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กระลึกถึงสิ่งที่ตนเองทำมาอยู่ ทำให้เด็กสามารถศึกษาได้อย่างลุ่มลึก

- 7. ระยะต่าง ๆ ของโครงการ (phase of project work)
 - 7.1 ระยะที่ 1 วางแผน/เริ่มต้นโครงการ (planning and getting started)
 - 7.2 ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ (project in progress)
 - 7.3 ระยะที่ 3 คิดทบทวนและสรุป (reflection and conclusions)

การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรื่องที่จะศึกษาด้วยตนเอง โดยการกำหนดประเด็นปัญหาขึ้นมาตามความสนใจ แล้วใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการศึกษาความรู้ตามวิธีการของตน สรุปหลักการในการสอนแบบโครงการได้ ดังนี้

- 1. เด็กศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึกลงไปในรายละเอียดของเรื่องนั้น ๆ จนพบคำตอบที่ต้องการ
- 2. เรื่องที่เด็กศึกษาเป็นเรื่องที่เด็กเป็นผู้เลือกเองตามความสนใจ ประเด็นที่ศึกษาก็เป็นประเด็นที่เด็กตั้งคำถามขึ้นเอง
- 3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มุ่งให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับเรื่องที่ศึกษานั้นโดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกตอย่างใกล้ชิด จากแหล่งความรู้เบื้องต้น

4. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะใช้ระยะที่ยาวนานอย่างเพียงพอตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กได้ค้นพบคำตอบ และคลี่คลายความสงสัยใคร่รู้

5. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เด็กได้ประสบกับทั้งความสำเร็จ และความล้มเหลวในวิธีการแสวงหาความรู้ตามวิธีการของเด็กเอง

6. เมื่อเด็กได้ค้นพบคำตอบแล้ว เด็กจะนำความรู้ใหม่ที่ได้นั้นมาเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ตามความต้องการของเด็กเอง อาจจะเป็นงานเขียน งานวาดภาพระบายสี การสร้างแบบจำลอง การเล่นเกม ละคร การทำหนังสือ หรือรูปแบบอื่น ๆ

7. เด็กได้นำเสนอความรู้ต่อเพื่อน ๆ และคนอื่น ๆ อันจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของกระบวนการศึกษาของตน และเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จนั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ให้ระยะเวลาในการเรียนรู้ตามความสนใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ เด็กได้ร่วมกันคิด วางแผน แก้ไขปัญหาและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อันเป็นผลมาจากความตื่นตัวตั้งใจและความสนใจของโครงการ

3.5 ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

การจัดประสบการณ์แบบโครงการ แบ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในโครงการออกเป็นระยะได้ 4 ระยะที่สำคัญ (Katz and Chard. 1994 ; อ้างอิงจาก Edwards , Gandini and Forman. 1993 ; อ้างอิงใน จิรภรณ์ วสุวัต. 2540 : 62-63) คือ

1. ระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ (preliminart planning)

เป็นระยะที่เด็กและครูใช้เวลาในการพูดคุยเพื่อค้นหาหัวข้อ และคัดเลือกหัวข้อสำหรับทำโครงการ หัวข้ออาจจะมาจากเด็กหรือครูเป็นผู้เสนอ ในระยะแรกที่เด็กยังไม่มีประสบการณ์ ครูอาจจะเสนอหัวข้อที่คิดว่าเด็กรู้จักและสนใจและมีคุณค่าในการเรียนรู้ โดยมีเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อดังต่อไปนี้คือ

- หัวข้อควรมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กอย่างน้อยที่สุดเด็กจะมีความคุ้นเคยกับหัวข้อเพื่อเด็กจะสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับหัวข้อได้

- มีการส่งเสริมทักษะพื้นฐานด้านการอ่านออกเขียนได้ และจำนวน และควรที่จะบูรณาการวิชาต่าง ๆ เข้าไป เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษา และศิลปะ

- หัวข้อควรจะมีคุณค่าเพียงพอที่จะให้เด็กได้ใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์

- หัวข้อสามารถค้นคว้าหรือทดสอบในโรงเรียนมากกว่าที่ไปทำที่บ้าน

2. ระยะเริ่มต้นโครงการ (getting project start)

เมื่อหัวข้อได้รับการคัดเลือกแล้ว ครูมักจะเริ่มต้นด้วยการสร้างแผนภูมิเครือข่ายการเรียนรู้ (web) หรือ แผนภูมิความคิด (concept. map) โดยใช้การระดมสมอง เพื่อวางแผนในการศึกษาและร่วมกันตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบโดยการสืบสอบ ในระยะนี้มักจะเป็นระยะที่เด็กทบทวนประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับหัวข้อที่กำลังศึกษาอยู่

3. ระยะดำเนินโครงการ (project in progress)

ระยะนี้ประกอบด้วยการสืบค้นคว้าโดยตรง มักจะมีการทัศนศึกษา เพื่อค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ และใช้กิจกรรมศิลปะ เช่น การวาด การปั้น การประดิษฐ์ การก่อสร้าง และกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทดลอง การทดสอบต่าง ๆ ในระยะนี้เด็กจะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่จากการศึกษาในโครงการมีการทดสอบสมมติฐาน และปรับปรุงแก้ไขผลงานที่ทำในโครงการให้เป็นผลสำเร็จ เด็กมักจะใช้เวลาในการทำโครงการในระยะนี้ยาวนานกว่าทุกระยะ

4. ระยะสรุปและอภิปรายผลโครงการ (consolidating project)

ระยะนี้ประกอบด้วยการเตรียมการสำหรับนำเสนอผลการศึกษาในโครงการ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดง การจัดนิทรรศการ การสาธิต เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเพื่อน ๆ ได้ชมผลงานและ กิจกรรมที่จัดขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วเด็กและครูจะร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการ และวางแผนเตรียมการสำหรับศึกษาในโครงการอื่นต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มี 4 ระยะ คือ เริ่มจากการเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ ระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะดำเนินโครงการหรือพัฒนาโครงการ และระยะสรุป อภิปรายโครงการ เพื่อเตรียมวางแผนเข้าสู่การเรียนรู้ในโครงการใหม่

3.6 กิจกรรมที่สำคัญในโครงการ

ชาร์ด (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540 : 64-65 1992 ; อ้างอิงจาก Chard. 1992. *The project approach : A practical guide for teachers.*) ได้เสนอกิจกรรมที่สำคัญในโครงการไว้ 5 กิจกรรมคือ

1. กิจกรรมการพูดคุยสนทนา สำหรับเด็กปฐมวัย การพูดคุยสนทนาเป็นกิจกรรมที่สำคัญมาก เพราะ นำมาสู่การพัฒนาโครงการ โดยเฉพาะการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน หรือในกลุ่มเล็ก จะช่วยให้เด็กพัฒนาความคิดได้มีขึ้นและช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโครงการรวมถึงการเปิดโอกาสให้เด็ก แสดงออกทางความคิด และรับรู้ความคิดของผู้อื่น

2. กิจกรรมการปฏิบัติงานภาคสนามหรือการทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับ ประสบการณ์ตรงจากการกระทำ การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งของ รวมถึงการไปทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ ที่ จะทำให้เด็กได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษา การปฏิบัติงานภาคสนามจึงเป็นโอกาสที่เด็กจะได้เห็น ได้ฟัง ได้ดู ได้สัมผัส ได้ดมกลิ่น ได้ชิมรส กับสิ่งที่สนใจ จึงเป็นเสมือนการคิดค้นทดลอง ซึ่งการทำงานใน ภาคสนามหรือการทัศนศึกษาอาจอยู่ในบริเวณโรงเรียน

3. กิจกรรมนำเสนอ เป็นกิจกรรมที่เด็กถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่มีเกี่ยวกับ หัวข้อ โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาด การปั้น การประดิษฐ์ การสร้าง การแสดง การ ร้องเพลง และอื่น ๆ

4. กิจกรรมค้นคว้า เป็นกิจกรรมที่เด็กได้แสวงหาความรู้อย่างหลากหลาย จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เช่น ของจริง และทุติยภูมิ เช่น หนังสือ สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมการค้นคว้าจะทำให้เด็กได้พัฒนาความรู้ ทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ และสนับสนุนการทำงานในโครงการให้บรรลุเป้าหมาย

5. กิจกรรมการจัดแสดง เป็นกิจกรรมที่เด็กได้นำเสนอผลงานในโครงการออกเผยแพร่ และทำให้ บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง ครู เพื่อน ๆ และผู้สนใจได้เข้าใจการเรียนรู้ในโครงการ โดยส่วนใหญ่กิจกรรมนี้จะจัดขึ้นในระยะสิ้นสุดโครงการ ในรูปแบบนิทรรศการ การแสดงผลงาน การ แสดงละคร บทบาทสมมุติ การสาธิตผลงาน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กิจกรรมที่สำคัญในโครงการ 5 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ รับประสบการณ์ตรงมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ฝึกทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ และฝึก กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเด็กเอง

จากการศึกษารูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่ารูปแบบการจัด ประสบการณ์แบบโครงการนั้น ได้เน้นผู้เรียนเป็นความสำคัญ โดยให้เด็กได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ที่หลากหลายและมีประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ จอห์น ดิวอี้ ที่ให้ความเห็นว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำและมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากความสนใจของเด็กซึ่งเด็กจะได้ร่วมมือกันวางแผน

คิดตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งเพียงพอที่จะให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมการทำงานและการแก้ปัญหาร่วมกัน จากการวางแผน ค้นคว้าทดลอง การทำงาน และการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาแล้วยังเป็นการส่งเสริมทักษะในการทำงาน การปรับตัวและการอยู่ร่วมกันอีกด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของไวทกอสกี ที่เชื่อว่าเด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้จากการมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.7 บทบาทครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข (2543 : 2-4) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย ว่า

1. ครูมองเด็กว่า เด็กทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้-เรียนรู้ ต่างกันตามระยะของพัฒนาการในแต่ละวัย เด็กทุกคนมีความปรารถนาที่จะเจริญเติบโต งดงาม ดังนั้นครูต้องมีความเข้าใจวิธีการเรียนรู้และการสื่อความหมายของเด็ก
2. ครูส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่สนใจอย่างเต็มศักยภาพ โดยการจัดเตรียมสภาพสิ่งแวดล้อม บรรยากาศที่กระตุ้นความสนใจให้เด็กรู้สึกอยากที่จะค้นหาเรียนรู้ ครูต้องเตรียมกิจกรรม สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ทำทนายให้เด็กเข้าไปปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งคอยอำนวยความสะดวก กระตุ้นช่วยเหลือขณะเด็กทำกิจกรรม
3. ครูเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ ให้เด็กได้มีอิสระในการตัดสินใจเลือกและทำกิจกรรม ครูต้องยอมรับและเคารพความคิดเห็นและสิทธิของเด็กในความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เด็กสนใจ
4. ครูเป็นผู้เฝ้าอยู่ตลอดเวลา ปฏิบัติตนเป็นนักสำรวจ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตทุกคน ชุมชน และสังคม เพื่อเป็นข้อมูลและประสบการณ์ในการเชื่อมโยงเข้าสู่ประสบการณ์เรียนรู้ในแต่ละขั้นของเด็ก และครูต้องมีความชัดเจนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ขั้นตอนการทำกิจกรรม เพื่อจะได้ให้คำแนะนำกระตุ้นเด็กให้เรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ และมีความตื่นตัวในการเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก
5. ครูเอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด เรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก โดยเป็นทั้งผู้สังเกต บันทึกเก็บรวบรวมข้อมูลทุกด้านของเด็ก ทั้งทางด้านสาระการเรียนรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัว รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลของเด็กกับผู้ปกครองและให้คำปรึกษาเมื่อผู้ปกครองต้องการคำแนะนำ
6. ครูมีการวางแผนในการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และวิธีการที่สร้างสรรค์กิจกรรมที่แปลกใหม่จากเด็ก วางกรอบความคิดของขั้นตอนในแต่ละระยะของโครงการ โดยไม่กำหนดขั้นตอนของกิจกรรม การสอนที่ชัดเจน แต่จะยืดหยุ่นกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเหมาะสมกับพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเตรียมการให้พร้อมสำหรับสิ่งที่ไม่ได้คาดหวังที่อาจเกิดขึ้นจากความคิดของเด็ก
7. ครูมีการประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแง่มุมมองต่าง ๆ ที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ หรือมีหัวข้อที่สัมพันธ์กับโครงการและเด็กอาจให้ความสนใจ ครูประจำชั้นจะพูดคุยกับครูที่จัดกิจกรรมพิเศษเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมให้สอดคล้องและสัมพันธ์กันตามความสนใจของเด็ก
8. ครูต้องมีความไวในการสังเกต บันทึก แก้ปัญหา และเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจได้อย่างต่อเนื่อง
9. ครูจะให้แรงเสริมทางบวกแก่เด็กขณะที่เด็กทำกิจกรรม ไม่ลงโทษหรือให้แรงเสริมทางลบ แต่จะชี้แจงเหตุผลและบอกสิ่งที่ถูกต้องแก่เด็ก ไม่เคียดแค้นเด็กเมื่อเห็นว่าเด็กยังไม่พร้อม
10. ครูจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ทั้งในด้านการกระทำและการใช้ภาษา

3.8 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

งานวิจัยต่างประเทศ

คลอลิ่ง (Collings.1923 ; อ้างอิงจาก Knoll. 1996 : 87 -92) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในระยะแรกของการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์พบว่าเด็กในกลุ่มทดลองที่ใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ สามารถทำคะแนนการสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานที่เน้นการเขียนการอ่าน และคณิตศาสตร์ได้สูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมที่มาจากการสอนที่เน้นการอ่านเขียนโดยตรง และมีทักษะทางสังคม มีทัศนคติที่ดี และพฤติกรรมเอื้อเฟื้อสังคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนั้นนำไปสู่แนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

การ์ดเนอร์ (Gardner.1993. : 71-83) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญา พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีที่ส่งเสริมสติปัญญาให้กับเด็กทั้ง 8 ด้าน ได้อย่างเหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง และพบว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็น 1 ใน 8 ด้านของทฤษฎีความหลากหลายทางสติปัญญาที่สอดคล้องกับการพัฒนาจริยธรรมทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิส

แรบบิทท (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540 : 72 ; อ้างอิงจาก Rabitti. 1992. *Preschool at "La Villetta"*.) ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการของโรงเรียนอนุบาลที่ La Villetta ประเทศอิตาลี พบว่าบทบาทครูมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในโครงการ กล่าวคือครูต้องแสดงให้เห็นว่าครูยอมรับในความคิดเห็นของเด็ก สนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กสามารถพัฒนา ความคิดที่มีในโครงการให้เด็กใช้ความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการพึ่งพาตนเองให้กับเด็ก จากผลการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นได้ว่าบทบาทครูมีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการอย่างมาก และบทบาทครู สอดคล้องกับการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมอีกด้วย

งานวิจัยในประเทศ

วัฒนา มัคคสมัน (2539 : 121) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล พบว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับเด็กในกลุ่มทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาเด็กไปสู่การพึ่งพาตนเอง

จิรภรณ์ วสุวัต (2540 : 163) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิส โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ ได้ทดลองใช้โปรแกรม ฯ และประเมินระดับจริยธรรมทางสังคมของเด็กด้านกลวิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันระดับ 2 โดยใช้การจูงใจหรือความร่วมมือ และด้านการให้และการรับประสบการณ์ร่วมกันระดับ 2 โดยพิจารณาความเหมือนทางความคิดหรือประสบการณ์ของเด็กวัยอนุบาลกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบปกติ ผลการทดสอบสมมุติฐานการศึกษาวิจัย พบว่าโปรแกรม ฯ ที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมระดับจริยธรรมทางสังคมทั้งสองด้านให้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เปลว บุริสาร (2543 : 49-50) ได้ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการพบว่าการกิจกรรมและลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ทั้ง 4 ระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้น ส่งเสริมให้เด็กได้เผชิญกับปัญหาและเรียนรู้วิธีที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจด้วยตนเอง และรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่เอื้อต่อ

การส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ทำให้เด็กปฐมวัยที่มีระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงและต่ำหลังจากได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงขึ้น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาทักษะกระบวนการในการเรียนรู้และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง และครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ ยอมรับในความคิดความสามารถของเด็กและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพเด็กโดยองค์รวมอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยว่า วิธีการจัดประสบการณ์ดังกล่าวจะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้เกี่ยวข้องด้านการศึกษาปฐมวัยได้นำไปปรับใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดกลุ่มประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 3-4 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียน
2. ครูประจำชั้นเด็กเล็กห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนมาเรียงลำดับจากน้อยไปมาก เลือกเด็กที่มีคะแนนน้อยจำนวน 15 อันดับแรกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

ขั้นตอนในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. ศึกษาคู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3-6 ปี) และตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2541)
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
3. สังเกตการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ณ โรงเรียน ณ ตรุณ ซอยทองหล่อ 5 ถนน สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร ดำเนินการโดยคณะครูที่ผ่านการอบรมการสอนแบบโครงการ สังเกตการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ณ โรงเรียนเกษมพิทยา คลองตัน กรุงเทพมหานคร และสังเกตการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ณ โรงเรียน EARLY LEARNING CENTRE ซอยสุขุมวิท 49/4 กรุงเทพมหานคร

6. สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

5. สร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ
2. ระยะพัฒนาโครงการ
3. ระยะสรุปและประเมินผลโครงการ

วิธีการหาคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตาม หลักการ ทฤษฎี แนวคิด และรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการ รายนามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีดังนี้

1. ผศ.ดร. พัชร ผลโยธิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
2. ดร. วรนาท รักสกุลไทย	ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยา
แผนกอนุบาล
3. อาจารย์ รุ่งรวี กนกวิบูลย์ศรี	โรงเรียนอนุบาลสามเสนฯ

2. ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม

3. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนชั้นเด็กเล็ก จำนวน 15 คน ที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนแล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์

ขั้นตอนในการสร้างแบบสังเกตพัฒนาการด้านสังคม

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย การสังเกตพัฒนาการ และการบันทึกพัฒนาการ

2. ศึกษาแบบสังเกตพฤติกรรมของ ญัฐพร พงษ์สิงห์ (2539) วันเพ็ญ ปูลพัฒน์ (2539) กลิ่นแก้ว มาตา (2541) ทศนัย อุดมพันธ์ (2541) และบุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541)

3. นำข้อมูลที่ได้ศึกษาในข้อ 1 และ 2 มาสร้างเกณฑ์การประเมินให้ครอบคลุมพัฒนาการทางสังคม ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การแบ่งปัน การช่วยเหลือ โดยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแบบมาตราส่วนประเมินค่ากำหนดตัวเลข (numerical rating scales)

4. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนน 2, 1 และ 0

- ระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมด้วยตนเอง
- ระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมโดยเพื่อนหรือครูร้องขอให้ร่วมมือ
- ระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมด้านสังคม หรือปฏิเสธที่จะทำ

5. สร้างคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมทดลองใช้กับเด็กเล็ก อายุระหว่าง 3-4 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม เพื่อศึกษาความชัดเจนของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

วิธีการหาคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

1. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมกับการนำไปสังเกต พฤติกรรมของเด็กปฐมวัย รายนามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีดังนี้

1. อาจารย์ ดร. วิลาศลักษณ์ ชวัลลี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
2. ผศ. สุชาดา สุทธาพันธ์ หัวหน้าโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย
สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี
3. ผศ. วริยา สมประชา อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย
สถาบันราชภัฏนครปฐม

2. นำคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ดักรายนาม ข้างต้นตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสม และการใช้ภาษา

3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมและคู่มือประกอบคำแนะนำในการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญข้อ 1. มาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นตรงกันอย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม

4. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบสังเกต

การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาครั้งนี้ โดยการนำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้วิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการนำแบบสังเกตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา เพื่อให้แบบสังเกตมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เหมาะสมกับการนำไปสังเกตพฤติกรรมเด็กปฐมวัย โดยลงความเห็นและให้คะแนนแบบสังเกต แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมและจุดประสงค์ แบบสังเกตที่เหมาะสมมีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงถือว่าใช้ได้ (บุญเชิด ภิญโญนันตพงษ์. 2526 : 89)

5. การหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต

โดยการนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (try Out) กับเด็กเล็ก อายุ 3-4 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน ร่วมกันสังเกตแล้วนำคะแนนมาหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI ของ เบอรี่ - สต็อก (Burry - Stock. 1996 : 256) และในการทดลองครั้งนี้ได้ค่า $RAI = 0.87$ จึงถือว่าใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ One - Group Time - Series มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัย ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 แบบแผนการทดลอง

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง
T ₀	X , T ₁ , X , T ₂ , X , T ₃ , ... X , T ₈
เมื่อ T ₀	คือ การสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมก่อนการทดลอง
X	คือ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ
T ₁ , T ₂ , T ₃ ,....., T ₈	คือ การสังเกตตลอดช่วงเวลาทำการทดลองหลาย ๆ ครั้ง

การดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ดังนี้

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างก่อนทดลองเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. จัดสภาพแวดล้อมภายในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม
3. จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทุกด้าน (Baseline data) โดยผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 2 คน

ทำการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์จากการจัดประสบการณ์แบบปกติของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน โดยบันทึกผลรวมของการสังเกตทั้ง 4 วัน ลงในแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

ตาราง 3 วันและกิจกรรมที่ทำการทดลองและสังเกต

การจัดกิจกรรม	ระยะเวลาทำการทดลอง	เวลา
การจัดประสบการณ์แบบปกติ	1 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง	9.00 - 10.00 น.
การจัดประสบการณ์แบบโครงการ	8 สัปดาห์	9.00 - 10.00 น.

4. แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ให้ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนกลุ่ม ตัวอย่างทราบ ถึงกระบวนการในการดำเนินการจัดกิจกรรม และบทบาทของผู้ปกครองต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กตามแนวการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

5. ดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะ

- ระยะที่ 1 ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ
- ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ
- ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประเมินโครงการ

รายละเอียดแต่ละระยะโครงการมีดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างความสนใจและเริ่มโครงการ

- สร้างสถานการณ์หรือเล่นนิทานเพื่อกระตุ้นเร้าให้เด็กเกิดความสนใจ
- สังเกตความสนใจของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำโครงการ
- นำเสนอหัวเรื่องของโครงการจากการสังเกตความสนใจของเด็ก หลังจากเด็กได้ฟังนิทานหรือสถานการณ์ที่ครูสร้าง
- เด็กร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ
- แจกข่าวสารถึงผู้ปกครองเกี่ยวกับหัวเรื่องโครงการและรูปแบบในการจัดประสบการณ์ของเด็ก
- เด็กร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการหลังจากได้สนทนากับผู้ปกครอง
- บันทึกประสบการณ์เดิมของเด็กในรูปแบบแผนภูมิใยแมงมุม (Web) และบันทึกข้อมูลการเรียนรู้
- เด็กนำเสนอประสบการณ์เดิมที่มีเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น โดยนำเสนอเป็นกลุ่มย่อย
- เชิญชวนเด็กให้ร่วมกันตั้งคำถามที่สนใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ

บทบาทครูในระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ คือ ครูสังเกตความสนใจของเด็กและเชิญชวนเด็กเสนอหัวเรื่องในการเรียนรู้ ทำจดหมายแจ้งข่าวสารแก่ผู้ปกครองให้เข้าใจรูปแบบการจัดประสบการณ์และขอความร่วมมือในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ บันทึกประสบการณ์เดิมและข้อมูลต่าง ๆ ของเด็กเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ กระตุ้นให้เด็กตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบและความเข้าใจในหัวเรื่องของโครงการ

ระยะที่ 2 พัฒนาโครงการ

- เด็กและครูร่วมกันนำคำถามมาพิจารณาเพื่อค้นหาคำตอบและความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ และร่วมกันจัดหมวดหมู่คำถามเพื่อนำไปศึกษาค้นหาคำตอบ
- เด็กระดมสมองเพื่อวางแผนการศึกษาในหัวเรื่องของโครงการ
- เชิญชวนให้เด็กคาดคะเนเกี่ยวกับคำตอบของปัญหาที่ต้องการศึกษาค้นคว้า
- เด็กร่วมกันพิจารณาและวางแผนทำกิจกรรมเพื่อหาคำตอบจากข้อคำถาม (อาจเริ่มจากการวางแผนเป็นรายบุคคล หรือวางแผนเป็นรายกลุ่ม) แล้วนำมาอภิปรายร่วมกัน
- เด็กและครูร่วมกันจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อทำกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้
- เตรียมการสำหรับเด็กในการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อค้นคว้าในประเด็นที่ต้องการหาคำตอบอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การพัฒนาโครงการต่อไป
- ให้การสนับสนุนเด็กในการค้นคว้า เพื่อให้เด็กค้นพบความรู้ใหม่และได้คำตอบจากข้อคำถามของเด็ก
- สังเกตการศึกษาค้นคว้าของเด็ก และร่วมสนทนาพูดคุย กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการร่วมกัน
- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอความรู้ใหม่ที่ได้จากการหาคำตอบจากข้อคำถาม โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น การแสดงความคิดเห็น

- เด็กและครูร่วมกันเพิ่มเติมความรู้ใหม่และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ลงในแผนภูมิโยงมุม
- สังเกตการณ์และเมื่อเห็นว่าเด็กทุกคนสิ้นสุดความสนใจในการทำโครงการ
- เด็กและครูร่วมกันทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาจากผลงานและขั้นตอนการทำโครงการ
- เด็กร่วมกันวางแผนในการปรับปรุงแก้ไขผลงานให้สมบูรณ์

บทบาทครูในระยะพัฒนาโครงการ คือ ครูร่วมสรุปประเด็นคำถามกับเด็กเชิญชวนให้เด็กคาดคะเนคำตอบ กระตุ้นให้เด็กร่วมกันวางแผนเพื่อศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ คอยสังเกต กระตุ้น และสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จัดเตรียมสภาพแวดล้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และ กิจกรรมให้เด็กได้ลงมือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และร่วมกันกับเด็กในการสรุปทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา

ระยะที่ 3 สรุปและประเมินโครงการ

- สังเกตการณ์และเมื่อเห็นว่า เด็กทุกคนพอใจผลงานที่ทำและต้องการนำเสนอ ครูเชิญชวนให้เด็กร่วมกันวางแผนในการนำเสนอผลงาน
- เด็กร่วมกันวางแผนในการจัดแสดงผลงานที่ทำในโครงการเป็นกลุ่ม
- เด็กและครูร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน จัดสภาพแวดล้อม เป็นต้น
- แจ้งข่าวสารเพื่อเชิญชวนผู้ปกครอง ครู นักเรียน และบุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการแสดงผลงานในโครงการของเด็ก
- เด็กนำเสนอและแนะนำผลงานที่ได้เตรียมไว้จากการทำโครงการ
- เมื่อสิ้นสุดการแสดงผลงาน เด็กและครูร่วมกันประเมินความสำเร็จในการทำโครงการและทบทวนข้อความรู้ที่ได้จากการทำโครงการ
- เด็กและครูร่วมกันค้นหาความสนใจและเตรียมวางแผนเข้าสู่โครงการใหม่ต่อไป

บทบาทครูในระยะสรุปและประเมินโครงการ คือ ครูสังเกตและเชิญชวนเด็กให้ร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้จากการทำโครงการ ร่วมวางแผนกับเด็กในการนำเสนอผลงาน ครูแจ้งข่าวสารเพื่อเชิญชวนผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการแสดงผลงานในการทำโครงการของเด็ก จากนั้นครูและเด็กร่วมกันประเมินความสำเร็จในการทำโครงการและค้นหาความสนใจของเด็ก เพื่อเตรียมวางแผนเข้าสู่โครงการใหม่

6. ดำเนินการทดลองโดยจัดประสบการณ์แบบโครงการกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

7. ในการวิจัยครั้งนี้แต่ละครั้งที่จัดกิจกรรมผู้ช่วยผู้วิจัยจะทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมในชั้นดำเนินกิจกรรม สัปดาห์ละ 4 วัน และบันทึกผลรวมการสังเกตทั้ง 4 วันเพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย

8. เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

หลักการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้านสังคม จึงมีหลักการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีผู้สังเกต 2 คน โดยมีหลักในการเลือกผู้ช่วยวิจัย คือต้องเป็นครูที่มีวุฒิปริญญาตรี ครุศาสตร์ และมีประสบการณ์ในการสอนเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. เวลาที่ใช้ในการสังเกต

เวลาที่ใช้ในการสังเกตทั้งหมด 30 นาที โดยสังเกตเด็กเป็นรายบุคคล แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ช่วง ช่วงที่ 1 สังเกตคนละ 1 นาที เมื่อสังเกตครบ 15 คนแล้วเริ่มต้นสังเกตช่วงที่ 2 อีกคนละ 1 นาที

3. การสังเกตพฤติกรรม

ผู้สังเกตทั้งสองคนจะสังเกตพฤติกรรมเด็กคนเดียวกัน พร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน และหมุนลำดับการสังเกตกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจนสิ้นสุดการทดลอง ดังตาราง

ตาราง 4 ตารางหมุนเวียนการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม (รอบที่ 1)

สัปดาห์ที่ ...					
ช่วงเวลาสังเกต	วัน	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี
		ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต
9.15 - 9.16		1	3	5	7
9.16 - 9.17		2	4	6	8
9.17 - 9.18		3	5	7	9
9.18 - 9.19		4	6	8	10
9.19 - 9.20		5	7	9	11
9.20 - 9.21		6	8	10	12
9.21 - 9.22		7	9	11	13
9.22 - 9.23		8	10	12	14
9.23 - 9.24		9	11	13	15
9.24 - 9.25		10	12	14	1
9.25 - 9.26		11	13	15	2
9.26 - 9.27		12	14	1	3
9.27 - 9.28		13	15	2	4
9.28 - 9.29		14	1	3	5
9.29 - 9.30		15	2	4	6

ตาราง 5 ตารางหมุนเวียนการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม (รอบที่ 2)

สัปดาห์ที่ ...				
วัน ช่วงเวลาสังเกต	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี
	ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต	ลำดับผู้ถูกสังเกต
9.31 - 9.32	2	4	6	8
9.32 - 9.33	3	5	7	9
9.33 - 9.34	4	6	8	10
9.34 - 9.35	5	7	9	11
9.35 - 9.36	6	8	10	12
9.36 - 9.37	7	9	11	13
9.37 - 9.38	8	10	12	14
9.38 - 9.39	9	11	13	15
9.39 - 9.40	10	12	14	1
9.40 - 9.41	11	13	15	2
9.41 - 9.42	12	14	1	3
9.42 - 9.43	13	15	2	4
9.43 - 9.44	14	1	3	5
9.44 - 9.45	15	2	4	6
9.45 - 9.46	1	3	5	7

หมายเหตุ จัดสังเกตและบันทึกพฤติกรรมโดยหมุนเวียนลำดับผู้ถูกสังเกตตั้งแต่คนที่ 1 – 15
 ดังตารางบันทึกการหมุนเวียนการสังเกต จนครบจำนวน 8 สัปดาห์

4. เมื่อสิ้นสุดการทดลองในแต่ละสัปดาห์ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นฐานทุกด้านเพื่อศึกษาระยะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยตลอดช่วงเวลาการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

5. การฝึกผู้ช่วยวิจัย

5.1 ให้ศึกษาและทำความเข้าใจจุดมุ่งหมายของการสังเกต

5.2 ให้ศึกษานิยามศัพท์เฉพาะพฤติกรรมด้านสังคม และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมให้เข้าใจตรงกัน เพื่อสามารถบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมได้ตรงกัน

5.3 ฝึกการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง

5.4 ฝึกการสังเกตจริงในช่วงที่ผู้วิจัยทดลองใช้แบบสังเกต โดยผู้ช่วยวิจัย 2 คนทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับเด็กนักเรียนชั้นเด็กเล็ก อายุ 3-4 ปี ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน และหาหลักฐานความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกตเท่ากับ 0.87

6. การบันทึกคะแนน

บันทึกพฤติกรรมโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในแบบสังเกตให้ตรงกับช่องระดับคะแนน พฤติกรรม 2, 1 และ 0 ถ้าเกิดพฤติกรรมด้านสังคมซ้ำ ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรม โดยทำการบันทึกดังนี้

- ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมด้วยตนเอง
- ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมโดยเพื่อนหรือครูร้องขอให้ร่วมมือ
- ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมด้านสังคม หรือปฏิเสธที่จะร่วมมือ

7. การให้คะแนน

7.1 ในช่วงเวลาที่สังเกตเด็ก เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนใด ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องนั้น ถ้าเด็กเกิดพฤติกรรมด้านสังคมซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนเดิม ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ซ้ำลงในช่องนั้น ตามจำนวนครั้งที่ซ้ำ

7.2 ถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับใด ก็ให้ใส่คะแนนในช่องระดับนั้น และถ้าพบเครื่องหมาย ✓ ซ้ำในข้อและช่องระดับคะแนนใด ให้นำคะแนนที่ซ้ำคูณกับช่องระดับคะแนนในช่องนั้น เช่น ในช่องระดับคะแนน 2 แสดงพฤติกรรมซ้ำ 2 ครั้ง รวมคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน เป็นต้น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐานพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ วัดซ้ำ (repeated - measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงเวลา โดยใช้ t - test แบบ Dependent โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การหาความเที่ยงตรงของแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างลักษณะพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2533 : 89) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของหัวข้อการสังเกตกับลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

4.2 หาความเชื่อมั่นของผู้สังเกตพฤติกรรมด้านสังคม โดยวิธีนำแบบสังเกตไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กชั้นเด็กเล็ก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกต RAI (Burry - Stock. 1996 : 256)

$$RAI = 1 - \frac{\sum_{k=1}^K \sum_{n=1}^N |R1_{kn} - R2_{kn}|}{KN(I-1)}$$

เมื่อ	$R1_{kn}, R2_{kn}$	แทน	ผลการสังเกตของผู้สังเกตคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (0, 1, 2)

4.3 หาคะแนนเฉลี่ย (Mean) และหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

4.4 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (repeated - measures ANOVA) ใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS ถ้าพบมีความแตกต่างระหว่างสัปดาห์โดยใช้ t - test แบบ Dependent จากการคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้านสังคม ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้านสังคมรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัย

- 1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย
- 1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

- 2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน
- 2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน
- 2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้านสังคมรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ได้นำคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมรวมทั้งฉบับของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการสังเกตก่อนจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการในช่วงระยะ 8 สัปดาห์ มาหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังตาราง 6

ตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยตลอดช่วง 8 สัปดาห์

พฤติกรรม ด้านสังคม	ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)								
	Baseline	1	2	3	4	5	6	7	8
M	3.250	4.356	4.792	6.250	6.950	7.825	7.908	8.117	8.792
S	1.189	1.338	1.273	1.616	1.623	0.945	1.606	1.286	1.271

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 ปรากฏว่า ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยเฉลี่ยเท่ากับ 3.250 คะแนน และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการแต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ยเป็น 4.356, 4.792, 6.250, 6.950, 7.825, 7.908, 8.117 และ 8.792 คะแนน เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงการทดลอง 8 สัปดาห์แล้วมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ได้นำคะแนนรวมทั้งฉบับจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนการจัดประสบการณ์และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการทั้ง 8 สัปดาห์ มาเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ระหว่างสัปดาห์	449.155	8	56.144	39.610	.000
ความคลาดเคลื่อน	158.753	112	1.417		

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยของการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ และเพื่อให้ทราบว่ามีความแตกต่างพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในช่วงสัปดาห์ใดมีความแตกต่างกันจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

1.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในแต่ละช่วงสัปดาห์ ผู้วิจัยจึงนำคะแนนเฉลี่ยในแต่ละช่วงสัปดาห์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงสัปดาห์โดยใช้ t -test แบบ Dependent พร้อมทั้งเขียนเป็นเส้นภาพ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 8, ตาราง 9 และภาพประกอบ 2

ตาราง 8 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์ของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์ที่	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	Sig of F
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+1.105	4.052	.001***
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	+0.437	1.734	.105
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	+1.453	4.719	.000***
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	+0.700	1.873	.082
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	+0.875	1.893	.079
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	+0.083	0.174	.864
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	+0.208	0.346	.734
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	+0.675	1.333	.204

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 ปรากฏว่า

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนการจัดกิจกรรม 1.105 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=4.052$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.437 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.734$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.453 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=4.719$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.700 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.873$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.875 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.893$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.083 คะแนน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=0.174$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.208 คะแนน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=0.346$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 0.675 คะแนน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.333$)

ตาราง 9 การเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงของสัปดาห์ของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

การเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลง ระหว่างช่วงสัปดาห์	ค่าเปลี่ยนแปลง	t	Sig of F
Baseline, สัปดาห์ที่ 1	+1.105	4.052	.001***
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3	+1.895	5.752	.001***
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5	+1.575	3.506	.05*
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 8	+0.967	2.392	.05*

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

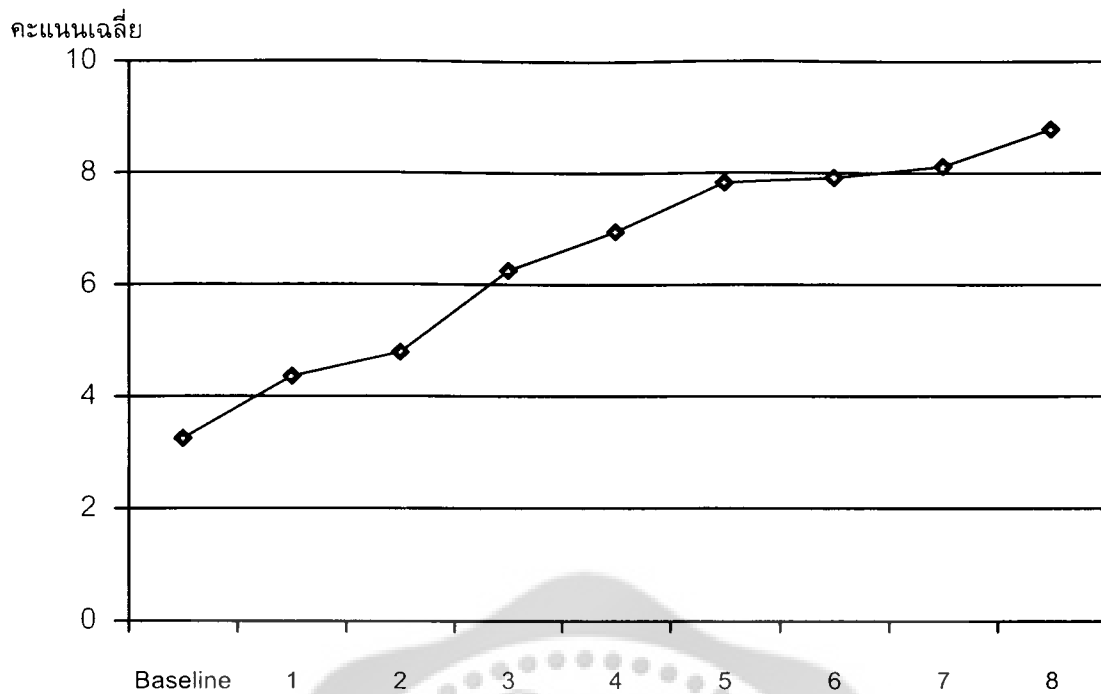
ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 ปรากฏว่า

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนการจัด
กิจกรรม 1.105 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=4.052$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1
1.895 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=5.752$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3
1.575 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=3.506$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 5
0.967 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t=2.392$)

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

เส้นภาพตามภาพประกอบ 2 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของเด็กปฐมวัยในทางที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนตลอดทั้ง 8 ช่วงสัปดาห์พฤติกรรมด้านสังคม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยนำคะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1.ด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม 2.ด้านการแบ่งปัน 3.ด้านการช่วยเหลือ ที่ได้รับการจัด
ประสบการณ์แบบโครงการ แต่ละสัปดาห์มาหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผล
ดังตาราง 10

ตาราง 10 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นรายด้าน

พฤติกรรม ด้านสังคม	Baseline	ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์ที่)							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ด้านที่ 1 M	2.300	2.922	3.083	4.233	4.442	4.900	4.958	4.983	5.592
	S 0.882	0.831	0.766	1.200	1.078	0.573	0.889	0.625	1.209
ด้านที่ 2 M	0.592	0.925	1.175	1.333	1.625	1.683	1.708	1.750	1.758
	S 0.487	0.540	0.495	0.727	0.565	0.381	0.538	0.493	0.554
ด้านที่ 3 M	0.358	0.508	0.533	0.683	0.883	1.242	1.242	1.383	1.442
	S 0.369	0.315	0.432	0.467	0.408	0.843	0.608	0.654	0.298

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 10 ปรากฏว่าก่อนการจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์แบบ
โครงการมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านแตกต่างกันคือหลังการจัด
ประสบการณ์แบบโครงการแต่ละสัปดาห์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์แบบโครงการในทุกๆ
ด้าน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ก่อนจัด
ประสบการณ์แบบโครงการมีค่า 2.300 คะแนน และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการไปแล้ว ในสัปดาห์ที่ 1
มีค่าขึ้นมาเป็น 2.922 คะแนน และในสัปดาห์ที่ 2 เป็น 3.083 คะแนน เมื่อถึงสัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4,
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเท่ากับ 5.592 คะแนน เมื่อดูคะแนนเฉลี่ยตลอด
ช่วงสัปดาห์มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน ก่อนจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีค่า 0.592 คะแนน และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการไปแล้ว ในสัปดาห์ที่ 1 มีค่าขึ้นมาเป็น 0.925 คะแนน และในสัปดาห์ที่ 2 เป็น 1.175 คะแนน เมื่อถึงสัปดาห์ที่ 3 สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.758 คะแนน เมื่อดูคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือ ก่อนจัดประสบการณ์แบบโครงการมีค่า 0.358 คะแนน และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการไปแล้ว ในสัปดาห์ที่ 1 มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 0.508 คะแนน และในสัปดาห์ที่ 2 เป็น 0.533 คะแนน เมื่อถึงสัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4 มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 0.883 คะแนน ในสัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 6 มีค่าเท่ากันคือ 1.241 คะแนน ส่วนในสัปดาห์ที่ 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 1.442 คะแนน แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยตลอดช่วงสัปดาห์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การวิเคราะห์หาค่านี้ได้นำคะแนนรวมแต่ละด้านจากการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนจัดประสบการณ์และหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการมาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำพฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมด้านสังคม	แหล่ง	SS	df	MS	F	Sig of F
ด้านที่ 1	ระหว่างสัปดาห์	152.241	8	19.030	28.819	.000
	ความคลาดเคลื่อน	73.957	112	0.660		
ด้านที่ 2	ระหว่างสัปดาห์	21.160	8	2.645	12.208	.000
	ความคลาดเคลื่อน	24.267	112	0.217		
ด้านที่ 3	ระหว่างสัปดาห์	20.783	8	2.598	9.718	.000
	ความคลาดเคลื่อน	29.942	112	0.267		

ผลการวิเคราะห์จากตาราง 11 ปรากฏว่า พฤติกรรมด้านสังคมแยกรายด้านของเด็กปฐมวัย ได้แก่ ด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้านที่ 2 การแบ่งปัน และด้านที่ 3 การช่วยเหลือมีความพบว่า ในแต่ละด้านมีความแปรปรวนแบบวัดซ้ำในช่วง 8 สัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้านในแต่ละสัปดาห์มีค่าแตกต่างกัน อย่างน้อย 1 ช่วงสัปดาห์ และเพื่อให้ทราบว่ามีความแตกต่างพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแตกต่างกันใน ช่วงสัปดาห์ใด ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

2.3 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

จากผลการวิเคราะห์ตามตาราง 11 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็ก ปฐมวัยแยกรายด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้านที่ 2 การแบ่งปัน และด้านที่ 3 การ ช่วยเหลือ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยก่อนจัดประสบการณ์แบบโครงการและหลังจัดประสบการณ์ การแบบ โครงการ ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์โดยใช้ t – test แบบ Dependent พร้อมทั้งนำมาเขียนเป็นเส้นภาพ ปรากฏผลแสดงในตาราง 12, ตาราง13 และภาพประกอบ 3

ตาราง 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

การเปรียบเทียบความ แตกต่างระหว่างสัปดาห์	ด้านที่ 1		ด้านที่ 2		ด้านที่ 3	
	ค่าเปลี่ยน แปลง	t	ค่าเปลี่ยน แปลง	t	ค่าเปลี่ยน แปลง	t
Baseline , สัปดาห์ที่ 1	+0.622	2.797*	+0.333	2.068	+0.150	2.103
สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 2	+0.162	0.996	+0.250	1.708	+0.025	0.223
สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 3	+1.150	4.030**	+0.158	1.031	+0.150	0.809
สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 4	+0.208	0.614	+0.292	1.846	+0.200	1.417
สัปดาห์ที่ 4, สัปดาห์ที่ 5	+0.458	1.394	+0.058	0.538	+0.358	1.394
สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 6	+0.058	0.304	+0.025	0.161	+0.000	0.000
สัปดาห์ที่ 6, สัปดาห์ที่ 7	+0.025	0.090	+0.042	0.208	+0.141	0.522
สัปดาห์ที่ 7, สัปดาห์ที่ 8	+0.608	1.701	+0.008	0.049	+0.058	0.312

* แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 ปรากฏว่า

ด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มในสัปดาห์ที่ 1 มีคะแนน เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากก่อนจัดกิจกรรม 0.622 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.797$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ในสัปดาห์ที่ 2 มีคะแนน เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากในสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.162 คะแนน อย่างไรก็ตามไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.996$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 เท่ากับ 0.200 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.417$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 4 เท่ากับ 0.358 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.394$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับสัปดาห์ที่ 5 เท่ากับ 0.000 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.000$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 7 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 6 เท่ากับ 0.141 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.522$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการช่วยเหลือในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 7 เท่ากับ 0.058 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 0.312$)

ตาราง 13 การเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงของสัปดาห์พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

พฤติกรรมด้านสังคม	การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างช่วงสัปดาห์	ค่าเปลี่ยนแปลง	t
ด้านที่ 1	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 3	+1.317	5.858***
	สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5	+0.667	2.409**
	สัปดาห์ที่ 5, สัปดาห์ที่ 8	+0.692	1.863
ด้านที่ 2	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 4	+0.700	4.165***
	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 8	+0.833	4.620***
	สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 8	+0.425	1.948
ด้านที่ 3	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 4	+0.375	2.905*
	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 5	+0.733	2.959**
	สัปดาห์ที่ 1, สัปดาห์ที่ 8	+0.933	8.843***
	สัปดาห์ที่ 2, สัปดาห์ที่ 4	+0.350	2.373*
	สัปดาห์ที่ 3, สัปดาห์ที่ 5	+0.558	2.345*

* แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลวิเคราะห์ตามตาราง 13 ปรากฏว่า

ด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 1.317 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 5.858$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 เท่ากับ 0.667 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 2.409$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 5 เท่ากับ 0.692 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.863$)

ด้านที่ 2 การแบ่งปัน

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.700 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 4.165$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.833 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 4.620$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 เท่ากับ 0.425 คะแนน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 1.948$)

ด้านที่ 3 การช่วยเหลือ

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.375 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.905$)

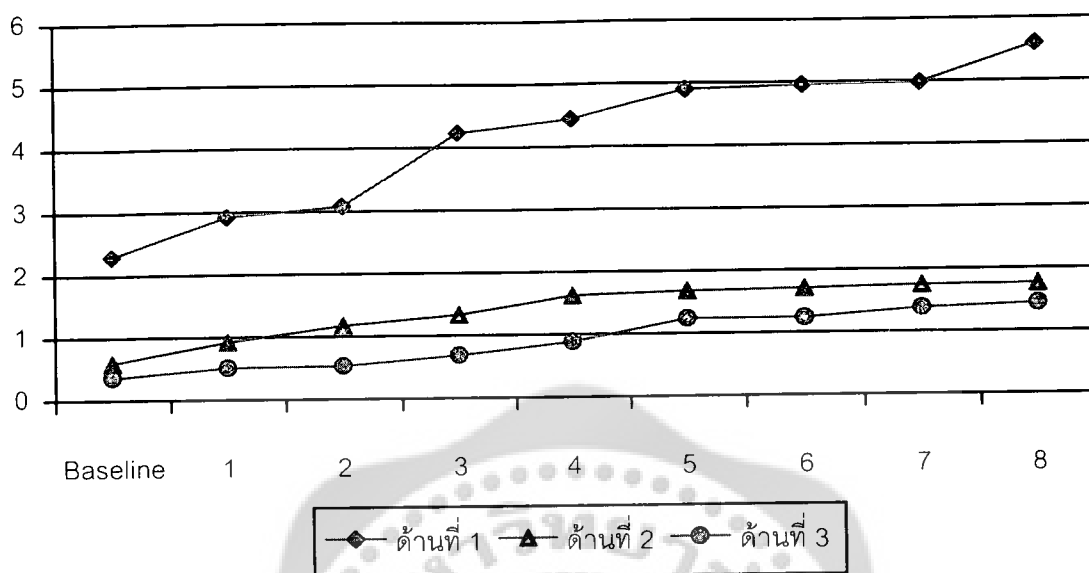
พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.733 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 2.959$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 1 เท่ากับ 0.933 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t = 8.843$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 2 เท่ากับ 0.350 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.373$)

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยในสัปดาห์ที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากสัปดาห์ที่ 3 เท่ากับ 0.558 คะแนน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.345$)

คะแนนรายด้าน

ภาพประกอบ 3 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยแยกรายด้าน

จากเส้นภาพในภาพประกอบ 3 แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้านการแบ่งปัน และด้านการช่วยเหลือมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในแต่ละช่วงสัปดาห์ตลอด 8 ช่วงสัปดาห์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการทำวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมเฉลี่ยรวมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการก่อนทดลองและระหว่างการทดลองในแต่ละสัปดาห์
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการก่อนทดลองและระหว่างการทดลองในแต่ละสัปดาห์

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ มีพฤติกรรมด้านสังคมก่อนการจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์แตกต่างกัน

ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ศูนย์พัฒนาเด็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชายหญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ชั้นเด็กเล็ก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 ศูนย์พัฒนาเด็กกระทู้ล้ม สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. สุ่มกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโดยการห้องเรียนด้วยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียน จากจำนวน 2 ห้องเรียน
2. ครูประจำชั้นเด็กเล็กห้องที่ได้รับการสุ่มจากข้อ 1 ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย แล้วนำคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับจากน้อยไปมาก เลือกเด็กที่มีคะแนนน้อย 15 อันดับมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมด้านสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
2. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองโดยจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยทั้ง 3 ด้าน ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์จากการจัดประสบการณ์แบบปกติเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ และทำการทดลองจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 50 นาที
3. ระหว่างดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละครั้งที่จัดประสบการณ์ผู้ช่วยผู้วิจัย จำนวน 2 คน ทำการสังเกตและบันทึกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมในชั้นดำเนินกิจกรรมวันละ 30 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. หาสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์ โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนพฤติกรรมด้านสังคม โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – measures ANOVA) โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละช่วงสัปดาห์โดยใช้ t – test แบบ Dependent โดยใช้การคำนวณในโปรแกรม SPSS FOR WINDOWS

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมด้านสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์มีพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมระหว่างจัดประสบการณ์แบบโครงการในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาสูงขึ้นได้

อภิปรายได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนจัดประสบการณ์และระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการในช่วงการทดลองใช้ระยะเวลา 8 สัปดาห์ มีพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

ทำกิจกรรม ซึ่งเฮิร์ลล็อก. (Hurlock. 1978 : 239) ได้กล่าวว่าเด็กยังมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นมากเท่าไรก็จะเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือกับผู้อื่นมากขึ้นไปด้วย และจิรภรณ์ วสุวัต. (2540 : 157) ได้ทำการศึกษาวิจัยและพบว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่ดีกับเพื่อนจากการทำกิจกรรมในโครงการร่วมกัน ประสบการณ์เหล่านี้จะนำเด็กไปสู่การทำงานร่วมกันและช่วยเด็กลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งสอดคล้องกับทักษะของเพียเจท์ (จิรภรณ์ วสุวัต. 2540 : 158 ; อ้างอิงจาก Phillips. 1981. Piaget's theory : A primer.) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กชนะการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและนำไปสู่การเรียนรู้ที่จะคิดคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของบุคคลอื่น โดยการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะเพื่อน จะช่วยให้เด็กรู้จักพิจารณาสถานการณ์และช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม นอกจากนี้ สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข. (2543 : 45) ยังกล่าวถึงพัฒนาการทุกด้านของเด็กว่าสามารถเจริญงอกงามขึ้นจากการสังเกตและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมด้านสังคมได้ ระยะเวลาและควมที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการศึกษาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยสามารถศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้สอดคล้องกับช่วงระยะเวลาและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย

ข้อสังเกตที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า

1. เนื่องจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นกิจกรรมที่เด็กยังไม่คุ้นเคยในช่วงสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ของการทดลอง มีการขัดแย้งและทะเลาะวิวาทกันในหมู่เด็ก มีการหวงอุปกรณ์ไม่ยอมแบ่งปันให้เพื่อน ไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน รวมทั้งไม่ช่วยกันเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เข้าที่เมื่อใช้เสร็จ ซึ่งครูจะต้องใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดและให้แรงเสริมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรม ในสัปดาห์หลัง ๆ เด็กได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น ช่วยให้เด็กแสดงพฤติกรรมด้านสังคมในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น
2. การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องที่สนใจอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถยืดหยุ่นระยะเวลาในการเรียนรู้ได้ในหลายสัปดาห์ ซึ่งเด็กอายุ 3-4 ปี มีช่วงความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรมและหัวเรื่องของกิจกรรมอยู่ในระยะสั้น ดังนั้นการทำโครงการของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 3-4 ปี ไม่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการทำโครงการนาน อาจใช้ระยะเวลาเพียง 1-2 สัปดาห์ต่อ 1 โครงการ ทั้งนี้ครูควรจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาตามความสามารถและความสนใจของเด็กที่มีต่อหัวเรื่อง เพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้และช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ในเรื่องที่ตนสนใจมากขึ้น เพราะหากใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมนานเกินไปจะทำให้เด็กเบื่อและหมดความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติกิจกรรม
3. สภาพครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวส่งผลกระทบถึงวุฒิภาวะทางอารมณ์และความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูจำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่และปรับสภาพอารมณ์ของเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ก่อนที่จะให้เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน
4. ในการจัดประสบการณ์แบบโครงการให้กับเด็กในสถานศึกษาต่าง ๆ ควรศึกษาสภาพความเป็นจริงของการให้บริการและจัดกิจกรรมของแต่ละสถานศึกษา เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีลักษณะของการให้บริการคือ เลี้ยงดูเด็กและจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมของพัฒนาการทุกด้านให้กับเด็ก แต่โรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีลักษณะของการให้บริการคือ จัดกิจกรรมที่เตรียมความพร้อมและส่งเสริม

.001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมระหว่างจัดประสบการณ์แบบโครงการในช่วงการทดลองสูงกว่า ก่อนการจัดประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบโครงการสามารถส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยให้พัฒนาขึ้นได้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายได้ดังนี้

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการในสัปดาห์ที่ 1 มีพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้น จากก่อนที่ได้รับการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเนื่องมาจากการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นการจัดประสบการณ์รูปแบบใหม่ที่เด็กไม่เคยได้รับมาก่อนในการเรียนการสอนในชีวิตประจำวัน และหัวใจของโครงการมาจากความสนใจของเด็กและเป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก รูปแบบของกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้เด็กเกิดความสนใจต่อกิจกรรมใหม่ และเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ชอบการสำรวจค้นคว้า (age of exploration) ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรี สวนแก้ว. (2536 : 7) ที่กล่าวถึงเด็กในวัยนี้ว่า มีความพอใจที่จะสำรวจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ มีความอยากรู้อยากเห็น แต่ช่วงความสนใจของเด็กจะเป็นช่วงสั้น ๆ และเด็กในวัย 3 ปี มีความสนใจต่อสิ่งรอบตัวหรือวัสดุอุปกรณ์เพียง 2-3 นาที ดังนั้นการจัดกิจกรรมควรจัดให้ตอบสนองต่อความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีช่วงของความสนใจยาวขึ้น (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 : 268) ซึ่งการจัดประสบการณ์แบบโครงการมุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศในการเรียนรู้ และสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการและพัฒนาการของเด็ก ลักษณะของกิจกรรมจะต้องเอื้อให้เด็กเรียนรู้จากการสำรวจและทดลองกับสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 15) ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กวัยนี้ให้ความสนใจและสนุกสนานกับการทำกิจกรรมที่แปลกใหม่ไม่เคยได้รับมาก่อน จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลายในการจัดกิจกรรม อาทิ การอภิปราย การนำเสนอประสบการณ์ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ การปฏิบัติภาคสนาม และการจัดแสดงผลงาน รวมถึงการออกไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535 : 12) ที่กล่าวถึงการศึกษาออกสถานที่ ว่าคือการศึกษาโดยการได้ดูได้เห็นได้ยินหรือได้สัมผัสจากประสบการณ์ตรง นอกห้องเรียนปกติของผู้เรียน นอกจากนี้การศึกษานอกสถานที่ยังช่วยให้การศึกษามีความหมายมีคุณค่าแก่ชีวิตและสร้างความสนใจของผู้เรียน ในการวิจัยครั้งนี้จากผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการในสัปดาห์ที่ 3 ที่กลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการด้านสังคมสูงขึ้นซึ่งแตกต่างจากสัปดาห์ที่ 2, 4, 5, 6, 7 และ 8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดประสบการณ์แบบโครงการในสัปดาห์ดังกล่าวนี้เป็นการจัดกิจกรรมศึกษาออกสถานที่ที่แตกต่างไปจากสัปดาห์อื่น ๆ ที่ใช้รูปแบบกิจกรรมอื่นในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เนื่องจากการศึกษานอกสถานที่เป็นหนึ่งในหลายวิธีของการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงตามทฤษฎีกรวยประสบการณ์ของ เอดการ์เดล (Edgar Dale) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ได้รับความรู้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นจริง เด็กได้รับประสบการณ์ตรง อีกทั้งยังเป็นการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ดีกว่าการเรียนรู้แต่ในเฉพาะห้องเรียน รจรินทร์ พรหมศิริ (2539 : 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษานอกสถานที่ไว้ว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้รับความรู้ แนวคิด ค่านิยมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม มีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี อยากรู้อยากเห็น สนุกสนาน มีวิสัยทัศน์ และสามารถ

สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สมสิทธิ์ จิตรสถาพร (2535 : 17) ที่ได้กล่าวเน้นถึงคุณค่าของการศึกษานอกสถานที่ว่าสามารถช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น และเป็นการฝึกฝนทักษะทางสังคมในขณะเดินทาง นอกจากนี้ มารศรี ไทยบุญเรือง (2537 : 102) ยังได้กล่าวถึงเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ว่ามีส่วนช่วยให้เด็กมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามข้อตกลงโดยเฉพาะการให้ความร่วมมือและมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งข้อมูลที่เป็นจริง ช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ช่วยกระตุ้นให้เด็กได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งการวางแผน การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยในการปลูกฝังแนวคิด ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ต่อตัวเด็กให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมควรควรต้องคำนึงถึงรูปแบบของกิจกรรมและสื่อที่เหมาะสมกับวัยตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก การจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายจะช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขึ้น (พัชรี สวนแก้ว. 2536 : 47)

หลังจากที่เด็กได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการแล้ว ในช่วงสัปดาห์ที่ 2, 4, 5, 6, 7 และสัปดาห์ที่ 8 ซึ่งอยู่ระหว่างระยะที่ 2 และ 3 ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ซึ่งเป็นระยะพัฒนาและระยะสรุปและประเมินโครงการ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้นตามลำดับอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่เริ่มเข้ามาเรียนรู้และใช้ชีวิตกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นครั้งแรก เด็กจะต้องเรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากบุคคลในครอบครัว เด็กจะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัวเพื่อเข้าสังคมกับครูและเพื่อนในโรงเรียน ซึ่งถ้าเด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างสม่ำเสมอบุคคลในครอบครัวให้ความรักความเข้าใจในความต้องการและธรรมชาติของเด็กก็จะช่วยพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรางค์ โค้วตระกูล (2544 : 88) ที่กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กมักจะขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน ความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ทำให้เด็กกล้าที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ในระยะแรกของการเข้าสู่โรงเรียนเด็กมักจะชอบเล่นคนเดียวและเมื่อมีความคุ้นเคยมากขึ้นเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้นและจะมีการร่วมมือกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุโขทัยธรรมาราช (2543 : 262-270) ที่กล่าวถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีความสำคัญมากในการช่วยอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทั้งทางกายและทางจิต สามารถที่จะปรับตัวได้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุดังกล่าวพ่อแม่จึงมีอิทธิพลต่อลูกมากที่สุดเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากจากพ่อแม่ เช่น การเรียนรู้ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมด้านสังคม ฮาวิกเฮิร์สท์ (Havighurst) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไว้ว่า หากพ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูและหล่อหลอมโดยจัดสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ เด็กก็จะประสบความสำเร็จตามพัฒนาการตามวัยของเขา และการที่เด็กได้เรียนรู้การให้ การแบ่งปันความรัก และการรับความรักความอบอุ่นจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน จากผู้ใหญ่ทั้งในครอบครัวและบุคคลภายนอก ระยะแรกเด็กจะยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง ต่อมาจะเจริญเติบโตขึ้นและสามารถให้ความรัก แบ่งปัน และรับความรักจากผู้อื่นได้ พ่อแม่ต้องช่วยให้เด็กได้รับความอบอุ่นปลอดภัยให้ความรักกับเด็ก ซึ่ง กุลยา ดันติผลชีวะ (2542 : 78) ได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ไว้อย่างสอดคล้องกันว่า หากพ่อแม่ให้เวลา ความรัก ความเข้าใจ รวมถึงประสบการณ์ชีวิตเด็กในวัยนี้จะรู้เข้าใจชีวิตและสังคมรวมถึงการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางสังคมที่ดี

การจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้น เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลากหลายรูปแบบซึ่งเด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อน และในขณะที่เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) ด้วยการที่ตนเองจะต้องได้เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรมก่อนผู้อื่นเสมอ และถ้าไม่ได้เป็นคนแรกในการทำกิจกรรมเด็กก็จะหมดความสนใจและหมดความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม

เพื่อน ซึ่ง พัทรี สวนแก้ว (2536 : 13-15) ได้กล่าวถึงเด็กปฐมวัยว่ายังอยู่ในช่วงระยะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นธรรมชาติของเด็กเองหรืออาจเป็นเพราะเด็กยังไม่ได้เรียนรู้ในเรื่องของการเข้าสังคมก็ได้ จึงทำให้เขาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของเด็กอื่นได้ ด้วยเหตุนี้เด็กจึงไม่ยอมแบ่งปันสิ่งของต่าง ๆ ให้ผู้อื่นและยังไม่สามารถรับรู้ความต้องการของเด็กอื่นได้ ทั้งนี้เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มุ่งเฉพาะความต้องการและความสนใจของตนเองเท่านั้น ภรณ์ คุรุรัตน์ (2535 : 11) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กในระยะแรกนี้ว่าเด็กจะถือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากยังไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจตนได้ เด็กยังต้องการการเรียนรู้เพื่อรู้จักตนเอง และเมื่อเด็กเริ่มรู้ว่าตนเองกับผู้อื่นอาจมีสัมพันธ์กันได้ จึงเริ่มที่จะสนใจและต้องการเล่นร่วมกับเด็กอื่นก่อนที่เด็กจะเข้ากลุ่มเล่นกับผู้อื่นได้อย่างเต็มที่ ซึ่งอุบลรัตน์ เพ็งสฤติย์ (2542 : 150) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัยได้อย่างสอดคล้องกันว่า หากเด็กในวัยนี้ได้รับการฝึกทักษะและการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยเฉพาะในโรงเรียนอนุบาล ซึ่งในระยะแรกเด็กยังไม่สามารถปรับตัวได้ดีเพราะยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่รู้จักคำว่า การให้การรับ ไม่รู้จักการประณีตประนอมหรืออ้อมขอม เมื่อเข้าสู่ระยะหนึ่งเด็กจะพบว่าการเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกันจะมีความสุขสนุกสนาน ขณะเดียวกันเด็กยังต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ และความสนใจจากผู้ใหญ่มากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ใหญ่จึงเป็นผู้ที่ช่วยให้พัฒนาการด้านสังคมของเด็กมีพัฒนาการที่ดีได้ ซึ่งกุลยา ตันติผลาชีวะ (2542 : 66-67) ได้กล่าวเน้นถึงเด็กในวัย 3-4 ปี ว่าเป็นตัวของตัวเองชัดเจนมาก เด็กจะมีลักษณะคล้ายเอาแต่ใจตัวเอง ชอบทดสอบบุคคลรอบตัว อดอ้างความสามารถของตน ใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางความคิด ซึ่งเด็กจะแสดงระดับวุฒิภาวะนี้ด้วยอาการดื้อ คัดค้าน และแสดงความสามารถต่าง ๆ การให้ความรัก ให้เหตุผล และจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนจะทำให้เด็กเรียนรู้สังคมที่กว้างขึ้น มีพัฒนาการทางสังคมที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข (2543 : 16) ที่ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมที่มีการฝึกให้เด็กแบ่งงานกันทำ ฝึกการรอคอย การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน การเคารพสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนการมีบทบาทที่เหมาะสมในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกฝนการควบคุมตนเอง และการมีวินัยในตนเอง และพัฒนาทักษะทางสังคมในการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็ก ดังนั้นหากเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และการสนับสนุนจากผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมด้านสังคมที่ดี เหมาะสมกับวัยและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งการจัดประสบการณ์แบบโครงการนี้มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมและมีรูปแบบกิจกรรมหลากหลายที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน มีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและบุคคลต่าง ๆ และมีบรรยากาศที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมได้อย่างเหมาะสม

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยหลังจัดประสบการณ์แบบโครงการ ระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 5 และระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 5 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบของกิจกรรมในโครงการมีความหลากหลาย ซึ่งในการทำกิจกรรมของโครงการสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นให้สอดคล้องเหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กในขณะนั้น ซึ่งเด็กกลุ่มตัวอย่างอยู่ในวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการจัดกิจกรรมจึงต้องใช้ระยะเวลา เพื่อให้เด็กฝึกฝนและเกิดการเรียนรู้ทักษะด้านสังคมผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยเด็กจะซึมซับและเรียนรู้การปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2526 : 239 –243) ได้กล่าวถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กว่าเป็นการสะสมความสามารถและทักษะในการทำงานไปพร้อมกัน และเราสามารถสังมพฤติกรรมทางสังคมได้ด้วยการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรม โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งทางบ้านและ

โรงเรียน นอกจากนี้ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. (2525 : บทสัมภาษณ์.) ได้เสนอความคิดในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่าความสามารถรวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สร้างเสริมให้เกิดได้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของเด็ก ให้โอกาสและระยะเวลาเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวและมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย

เด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กที่มีช่วงอายุ 3-4 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงแรกของเด็กที่อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นโลกใหม่และสิ่งแวดล้อมใหม่ของเด็ก เมื่อเด็กออกจากบ้านย่อมต้องร้องไห้ลงงกับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เปลี่ยนไป เพราะสำหรับเด็กทุกคนแล้วการไปโรงเรียนเป็นความรู้สึกพลัดพรากครั้งแรกในชีวิตที่เด็กต้องจากแม่หรือผู้ที่เลี้ยงดูเป็นเวลานานและเกือบทุกวัน ฉะนั้นเด็กจึงต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น กิจกรรมที่เร้าความสนใจและหลากหลาย เพื่อช่วยในการปรับตัวของเด็ก ซึ่งการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจเหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็กจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การจัดประสบการณ์แบบโครงการมีกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวและบุคคลต่าง ๆ เป็นการฝึกฝนทักษะทางสังคม เน้นถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยในครั้งนี้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมเพิ่มขึ้นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ด้านที่ 2 การแบ่งปัน ด้านที่ 3 การช่วยเหลือ เพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปรับตัวของเด็ก ซึ่งเด็กจะต้องเรียนรู้ถึงการมีปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคมและการทำกิจกรรมร่วมกับครูและเพื่อนในโรงเรียนก็เป็นอีกสังคมหนึ่งที่เด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัว สุชา จันทน์เอม (2543 : 76-82) ได้กล่าวถึงการศึกษาที่เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมกับเพื่อนในโรงเรียน เป็นการเตรียมเด็กให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้แก่เด็ก ถ้าเด็กได้ร่วมเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน เด็กจะรู้จักการแบ่งปัน การให้ และการร่วมมือกับเพื่อน การเล่นกับเพื่อนในโรงเรียนจะช่วยให้เด็กรู้จักปฏิบัติตัวให้เป็นที่ยอมรับของทั้งเพื่อนและครู อีกทั้งยังเป็นการฝึกมารยาททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ดันติผลาชีวะ (2542 : 66) ได้กล่าวถึง การที่เด็กได้เข้าไปอยู่ในโรงเรียนอนุบาล ได้พบเพื่อน ครู และได้ทำกิจกรรมที่โรงเรียน ทำให้เด็กเรียนรู้สังคมที่กว้างขึ้น ได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่ดี เด็กจะมีพัฒนาการทางสังคมดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และยังได้กล่าวเน้นถึงการพัฒนาในวัยในการเข้าสู่สังคม การปรับตัวเข้ากับสังคมและมารยาททางสังคมว่าเป็นสิ่งที่เด็กควรได้รับการสอนและฝึกฝน และสุโขทัยธรรมาธิราช (2543 : 242-256) ได้กล่าวถึงการศึกษาโรงเรียนของเด็กในวัยนี้ว่าเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมและพัฒนาการส่วนใหญ่ของเด็กในวัยนี้ขึ้นอยู่กับปรับตัวให้คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม การที่เด็กเริ่มเรียนรู้การติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยเดียวกัน ทำให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับสังคมพร้อมกับรู้จักร่วมมือในการเล่นกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งเจตคติและพฤติกรรมทางสังคมของเด็กจะก่อขึ้นในวัยนี้และยากที่จะเปลี่ยนแปลงในวัยต่อไป

การวิจัยครั้งนี้พบว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมด้านที่ 1 การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการทำกิจกรรมเป็นรูปแบบใหม่ที่เด็กไม่เคยได้รับมาก่อน จึงทำให้เด็กเกิดความสนใจต่อสิ่งใหม่ มีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งพัชรี สวนแก้ว (2536 : 7-11) ได้กล่าวถึงเด็กในช่วงวัยนี้ว่า มีความพอใจที่จะค้นคว้าสำรวจสิ่งแปลกใหม่ กำลังสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว อยากรู้อยากเห็น ชอบทำตามและเลียนแบบผู้อื่น เป็นวัยของการเตรียมตัวเพื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อน ซึ่งพัชรี ผลโยธิน (2540 : 60-61) ได้กล่าวว่า การให้เวลาให้โอกาสและวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กได้ทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและสม่ำเสมอโดยมีผู้ใหญ่ให้กำลังใจ

หรือให้ความชื่นชมและชี้ให้เห็นประโยชน์ของการร่วมมือกัน ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมร่วมมือได้ และถ้าเด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นหรือผู้ใหญ่ เด็กจะยังมีโอกาสเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จัก การแก้ปัญหา เพื่อนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาเด็กด้านสังคมและสติปัญญาอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ รัชดาภรณ์ อินทะนิน (2544 : 56) ที่พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมทางสังคมด้านการร่วมมือและด้านการเป็นผู้นำผู้ตามสูงกว่าการจัดกิจกรรมด้วยวิธีปกติ นอกจากนี้ คลินิก (Click. 1994 : 172) ยังได้กล่าวเน้นถึงการส่งเสริมพฤติกรรมร่วมมือต้องให้เด็กได้มีโอกาสทำงาน ร่วมกัน ให้เสรีภาพในการตัดสินใจ การทำกิจกรรมเน้นการแสดงออกมากกว่าผลงานที่เกิดขึ้น ประสพการณ์ ของการวางแผนร่วมกันจะทำให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรม ด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 ตลอดช่วงระยะ 8 สัปดาห์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ใน ระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงสัปดาห์ที่ 1 รูปแบบของกิจกรรมเป็นลักษณะการอภิปราย การนำเสนอ ประสบการณ์เดิม การทำกิจกรรมศิลปะและออกมานำเสนอ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในห้องเรียน แต่ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 รูปแบบของกิจกรรมเปลี่ยนเป็นการออกไปหาข้อมูล ความรู้ในห้องเรียนจากแหล่งข้อมูลในห้องอื่น โดยเด็ก ๆ ได้ออกไปสำรวจแล้วเปิด ซึ่งกิจกรรมทัศนศึกษา นอกห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นเร้าให้เด็กมีความสนใจที่จะเรียนรู้และค้นหาคำตอบจากการทำ กิจกรรม โดยเด็กจะต้องร่วมมือและปฏิบัติตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ ซึ่งกระบวนการในการเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมทัศนศึกษาทำให้เด็กรู้จักปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น และนอกจากนี้กิจกรรมไปสำรวจแล้วเปิดยังเป็นกิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม ซึ่งบทบาทของครูในการจัดประสพ การณ์แบบโครงการจะต้องรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเด็ก รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการจัด เตรียมกิจกรรม สื่อวัสดุอุปกรณ์ ที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียน รู้อย่างมีความหมายและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดิวอี้ (Dewey) ที่ได้กล่าวถึงการให้ เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยจัดให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำเล่า มีความหลากหลายตามความสนใจของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2540 : 15) นอกจากนี้ แรบบิท (จิราภรณ์ วสุวัต. 2540 : 72 ; อ้างอิงจาก Rabitti. 1992. *Preschool at "La Villetta"*) ได้กล่าวถึงบทบาทครู ในการจัดประสบการณ์แบบโครงการว่ามีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูจะ ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก สนับสนุนช่วยเหลือให้เด็กสามารถพัฒนาความคิดที่มีในโครงการ โดยให้เด็กใช้ ความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศ ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับเพื่อนโดยผ่านการทำ กิจกรรม และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านที่ 1 ในระหว่างการจัดประสบการณ์ แบบโครงการในช่วงสัปดาห์ที่ 3 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.01 ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้มีระยะเวลาในการเรียนรู้และปรับตัวจากการทำกิจกรรมซึ่งเด็กมีปริมาณ ของการเรียนรู้มากขึ้น เด็กได้เรียนรู้ในความต้องการของตนเองและเพื่อนในกลุ่มทำให้เด็กรู้จักรับฟังและยอมรับ ความคิดเห็นของเพื่อนและสามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ภรณ์ คุรุวัตร. (2535 : 12) ที่กล่าวถึงการเล่นหรือการทำกิจกรรมของเด็กในวัย 3-4 ปี ว่าจะเริ่มสนใจและ ต้องการเล่นด้วยกับเด็กคนอื่น และก่อนที่เด็กจะเข้ากลุ่มเล่นกับผู้อื่นได้อย่างเต็มทีนั้นจะมีลำดับขั้นของการ เข้ากลุ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไปแล้วในที่สุดจะสามารถร่วมเล่นกับผู้อื่นได้ และสามารถทำตนให้เป็นสมาชิกของ กลุ่มได้สำเร็จเมื่ออายุ 4-5 ปี นอกจากนี้ พัชรี สอนแก้ว. (2536 : 58) ยังได้กล่าวถึงประสบการณ์ที่เด็กได้ จากการเล่นหรือทำกิจกรรมจะนำไปสู่การรับผิดชอบต่อตนเอง ช่วยให้เกิดปรับตัวเข้ากับสังคม รู้จักการร่วม มือและรู้จักปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมด้านสังคมด้านที่ 2 การแบ่งปัน ระหว่างการจัดประสบการณ์แบบโครงการ สูงขึ้นกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระยะเวลาในการเกิดพฤติกรรม ด้านสังคมด้านการแบ่งปันต้องอาศัยระยะเวลาในการเรียนรู้ที่มากกว่าพฤติกรรมด้านสังคมด้านการทำ กิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม คือเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมการพูดแสดงความคิดเห็นในระหว่างทำกิจกรรม การหยิบจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน หรือการฟังความคิดเห็นของเพื่อนและนำไปปฏิบัติ เด็กสามารถแสดงออกมาได้ ชัดเจนกว่าการแบ่งปันด้วยการพูดชวนให้เพื่อนร่วมใช้วัสดุอุปกรณ์ การหยิบ และส่งวัสดุอุปกรณ์ของตนให้เพื่อน หรือการรอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากเด็กยัง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่มาก ยังมีความหวงแหนและลังเลที่จะแบ่งสิ่งของให้เพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ เพียเจต์ (Piaget) ที่กล่าวถึงเด็กในวัยนี้ว่าเป็นวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric) มีความเห็นแก่ตัว ให้ความสำคัญในเรื่องของตนมากกว่าเรื่องของคนอื่น และมักจะแสดงอารมณ์ออกมาทันทีและเปิดเผย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะด้านสังคมของเด็ก ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดประสบการณ์ที่เปิดโอกาส ให้เด็กได้แสดงอารมณ์อย่างเต็มที่ในทางที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย เพื่อลดลักษณะการยึดตนเองเป็น ศูนย์กลาง โดยจัดกิจกรรมรวมกลุ่มและทำงานร่วมกันให้มาก เปิดโอกาสให้เด็กได้เห็นความสำคัญของ คนอื่น และจัดเตรียมพื้นที่ วัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวนของเด็ก (สุโขทัยธรรมาราช. 2543 : 27) ครู จะต้องให้ความช่วยเหลือโดยสอนทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ โดยให้เด็กดูตัวอย่างการเล่นของกลุ่มเพื่อนที่ เหมาะสมและให้คำชมเชยเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรา (Bandura) ที่ได้เน้นในเรื่องของการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมและได้รับแรงเสริมเพื่อกระตุ้นให้เกิด พฤติกรรม (อุบลรัตน์ เฟิงสิดิตย์. 2542 : 163-165) นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (2543 : 82) ยังได้ กล่าวเน้นถึงการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ร่วมมือทำกับเพื่อน เด็กจะรู้จักการสร้างมิตรภาพในระหว่างเพื่อนฝูง และรู้จักการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนได้ดียิ่งขึ้น และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ด้านที่ 2 ตลอดช่วงระยะ 8 สัปดาห์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ในระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงช่วง สัปดาห์ที่ 4 และในระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมด้านการแบ่งปันของเด็กในวัย 3-4 ปี ต้องใช้ระยะเวลา ในการเรียนรู้และฝึกฝนให้เกิดเป็นความเคยชินและกลายเป็นนิสัย ดังนั้นการให้เวลาเปิดโอกาสให้เด็กได้ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่มีลักษณะของการทำงานร่วมกลุ่มตามความสนใจของเด็กโดยไม่เร่งรัด จะช่วย ส่งเสริมให้เด็กเกิดกระบวนการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมได้ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้แรงเสริมและเป็นแบบอย่าง ที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ สุโขทัยธรรมาราช. (2526 : 246-268) ที่กล่าวถึงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย ที่ต้องการนั้นมีได้เกิดจากตัวกิจกรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องหล่อหลอมขึ้นมาจากปัจจัยที่พร้อมด้วยจิต วิทยาหลายด้าน ทั้งการเสนอกิจกรรมที่ทำง่าย การให้เสรีภาพ แรงกระตุ้น ความรัก การพูดคุย บรรยายภาพที่ดี การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและการให้กำลังใจ ซึ่งเราสามารถส่งเสริมลักษณะ นิสัยให้กับเด็กได้ตั้งแต่เยาว์วัยและการพัฒนาบุคลิกภาพให้เป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นเด็กเรียนรู้จากการ เลียนแบบ ซึ่งครูควรจัดทำรายการพฤติกรรมที่ต้องการปลูกฝังและแสดงตนให้เป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งเป็น ผู้ส่งเสริม สนับสนุน ด้วยคำชมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (พรณี ชูทัย เจนจิต. 2538 : 346) นอกจากนี้การจัดเตรียมวัสดุที่เพียงพอไม่มากหรือน้อยจนเกินไป เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญใน การฝึกลักษณะนิสัยในการรู้จักแบ่งปัน รอคอย และฝึกความอดทนอดกลั้นให้กับเด็ก (สุโขทัยธรรมาราช. 2526 : 151)

เด็กปฐมวัยพฤติกรรมด้านสังคมด้านที่ 3 ด้านการช่วยเหลือ ระหว่างการจัดประสบการณ์แบบ โครงการสูงขึ้นกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กวัย 3 ปี มีพัฒนาการ ด้านสังคมที่แตกต่างไปจากวัยอื่น ดังที่ ซีเฟลท์ (วันเพ็ญ ปลูกพันธ์. 2539 : 16-17 ; อ้างอิงจาก Seefeldt.

1980 . *Teaching Young Children*. p. 7-11) ได้กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กวัย 3 ปี ไว้ว่าเป็นวัยแห่งการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีความสุขในการเล่นคนเดียว ไม่เล่นเป็นกลุ่มหรือรวมกับผู้อื่น ไม่ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือ ไม่แบ่งปัน ยังต้องการการเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรวิวรรณ แสงฉาย (2533 : 363-364) ที่กล่าวถึงเด็กวัยนี้ว่าเป็นคนที่เห็นแก่ตัวและถือตนเองเป็นใหญ่อยู่เสมอ ซึ่งเด็กในวัยนี้เพิ่งจะออกจากบ้าน พฤติกรรมดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อเข้าโรงเรียนหรือเมื่ออายุ 4 ปี เด็กกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กที่เพิ่งเข้าโรงเรียนพฤติกรรมความเห็นแก่ตัวยังคงมีอยู่ ชอบทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยไม่พึ่งผู้อื่น มีการทะเลาะเบาะแว้งกันในหมู่เพื่อนซึ่งมักเกิดขึ้นบ่อย ๆ ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากเพื่อนในกลุ่มในการเก็บอุปกรณ์หรือในระหว่างทำกิจกรรมเป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมของเด็กกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พาร์เทน (Parten. 1932) ที่ศึกษาเด็กวัยอ่อนกว่า 2 ปี ไปจนถึงเด็กวัย 4 ปี 11 เดือน ศึกษาโดยใช้การสังเกต พบว่า เด็กในวัยดังกล่าวแสดงออกโดยการที่เด็กไม่ได้เล่นกับใคร เล่นเพียงคนเดียวเป็นเอกเทศ และยังไม่ค่อยรู้จักเล่นโดยร่วมมือกันเป็นกลุ่มมากนัก (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2544 : 344-350) รวมถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือในขณะปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถที่จะเข้าสังคมกับเด็กอื่นมากนัก เมื่อเด็กเริ่มโตขึ้นความสามารถในการเข้าสังคมจึงค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นครูจึงเป็นผู้ที่ควรกระตุ้นสร้างความสนใจของเด็ก รวมทั้งการจัดระเบียบในชั้นเรียนขึ้นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมการช่วยเหลือ และเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยด้านที่ 3 ตลอดช่วงระยะ 8 สัปดาห์ของการจัดประสบการณ์แบบโครงการ ในระหว่างช่วงสัปดาห์ที่ 1 ถึงช่วงสัปดาห์ที่ 4 สัปดาห์ที่ 5 และสัปดาห์ที่ 8 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กกลุ่มตัวอย่างเกิดกระบวนการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในเรื่องที่เด็กมีความสนใจและต้องการค้นหาคำตอบจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยสามารถยืดหยุ่นระยะเวลาของการทำโครงการได้ตามความสนใจของเด็ก และปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมความสามารถและวัยของเด็ก ทำให้เด็กมีเวลาในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะทางสังคมจากการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของโครงการ ซึ่ง อุบลรัตน์ เฟิงสฤติย์. (2542 : 29-31) ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมว่าเกิดจากการฝึกฝน หรือมีประสบการณ์ตรง การเรียนรู้ของเด็กขึ้นอยู่กับอายุ แรงจูงใจ ความสนใจ ความตั้งใจ ความจำและความสามารถทางด้านสติปัญญา รวมทั้งลักษณะของสิ่งที่เรียนรู้ และการเรียนรู้ของเด็กนั้นเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เพื่อให้ตนเองสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธวิ สวนแก้ว. (2536 : 107) ที่กล่าวถึงการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน จะทำให้เด็กรู้สึกสนุกที่มีเพื่อน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตอบสื่อสารกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยพัฒนาเด็กทางด้านสังคม ทั้งทางด้านการอดทน การรอคอย การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ และการทำงานร่วมกับเพื่อน ดังนั้นผู้ปกครองและครูจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการสร้างเสริมให้เด็กได้พัฒนาลักษณะนิสัยโดยการให้ความรัก ความห่วงใย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นว่าตัวเด็กมีค่าเป็นที่รักของครอบครัว ครู และเพื่อน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจ เพื่อให้เด็กได้ฝึกฝนและพัฒนาพฤติกรรม เพราะการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเป็นกระบวนการที่ไม่มีวันจบสิ้น ผู้ใหญ่ต้องให้การส่งเสริมตราบเท่าที่เด็กยังมีพัฒนาการ (สุโขทัยธรรมมาธิราช. 2526 :144-145)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมและลำดับขั้นตอนในการเรียนรู้ทั้ง 3 ระยะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้น ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ถึงการแลกเปลี่ยนความรู้และรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ดังจะเห็นได้จากระยะที่ 1 ระยะสร้าง ความสนใจและเริ่มต้นโครงการ เป็นระยะที่เด็กแสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์เดิมของแต่ละคนในหัวเรื่องที่ครูสังเกตเห็นว่าเด็กสนใจและครูเป็นผู้นำเสนอหัวเรื่องที่จะทำในโครงการ เด็กจะได้แลกเปลี่ยน

ประสบการณ์เดิมซึ่งกันและกัน ในการนำเสนอประสบการณ์เดิมของเด็กนั้นสามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบทั้งการวาดภาพระบายสี การปั้น การแสดงความคิดเห็น และการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งในระยะแรกนี้เด็กกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะการนำเสนอประสบการณ์เดิมเป็นการพูดแสดงความคิดเห็นมากกว่าการนำเสนอเป็นชิ้นงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กยังไม่เคยได้รับประสบการณ์แบบโครงการซึ่งมีรูปแบบในการทำกิจกรรมที่หลากหลายมาก่อน เด็กจึงรู้สึกแปลกใหม่และยังไม่คุ้นเคยกับกิจกรรมอีกทั้งเด็กในวัย 3-4 ปี ยังใช้การพูดเป็นเครื่องมือในการสื่อความคิดความเข้าใจของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ จึงทำให้การนำเสนอประสบการณ์เดิมของเด็กในระยะแรกอยู่ในรูปแบบของการพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งเมื่อครูให้เวลาและเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมและให้กำลังใจกับเด็กไประยะหนึ่ง ทำให้เด็กกล้าที่จะนำเสนอประสบการณ์ต่าง ๆ ในรูปแบบของชิ้นงานได้มากขึ้น โดยมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นและให้ความช่วยเหลือ เช่น ครูถามถึงรายละเอียดของผลงานเด็กว่าวาดรูปอะไร ใครกำลังทำอะไร และเป็นอย่างไร เมื่อเด็กนำเสนอผลงานเสร็จแล้วครูจะให้คำชมเชยและกระตุ้นให้เพื่อนร่วมให้กำลังใจเพื่อน จากนั้นครูช่วยสรุปการนำเสนอผลงานให้เพื่อนในห้องเรียนได้รับรู้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเด็กก็สามารถสื่อความหมายจากผลงานให้เพื่อนและครูรับรู้และเข้าใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของซัลลิแวน (Sullivan) ที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการโครงสร้างทางภาษาของเด็กวัย 1½ - 6 ปี ว่าเมื่อเด็กได้มีโอกาสเล่นกับเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์กับอุปกรณ์สภาพแวดล้อม มีโอกาสในการร่วมแสดงและรับฟังความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน จะทำให้เด็กสามารถค้นพบตัวเองและรู้จักสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นการเรียนรู้รูปแบบของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาภาษาที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว (Feist, 1990 : 216-227) การเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษาตามธรรมชาติอย่างมีความหมายไม่ว่าจะเป็นการสนทนาเล่าเรื่องราว การวางแผนร่วมกันอภิปรายกับเพื่อน หรือการแสดงออกในด้านอื่นระหว่างเด็กกับเด็ก และเด็กกับครู เป็นการช่วยตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติ และช่วยในการส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็ก (สมคิดชนแดง, 2543 : 31 ; อ้างอิงจาก Essa, 1996 : *Language Development Through Curriculum Language Activities*; Ruddle, p. 354, 1995. *Teaching Children to Read and Write : Becoming an Influential Teacher*, p. 50) ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการเด็กมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นบอกความคิดความต้องการของแต่ละคน ซึ่งในระยะแรกเด็กยังไม่ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ยังมีการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องของการใช้วัสดุอุปกรณ์ ครูต้องเข้าไปมีบทบาทในการกระตุ้นโดยใช้คำถามและให้คำแนะนำเพื่อให้เด็กสามารถดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จ และในกิจกรรมนำเสนอผลงานกลุ่มสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ออกมาเสนอผลงานร่วมกัน ครูจะใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดถึงกระบวนการในการทำงานร่วมกันกับเพื่อน ทำให้เด็กได้เรียนรู้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน ครูให้โอกาสและเวลาแก่เด็กในการทำกิจกรรมและเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเพื่อน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมและการเรียนรู้ของเด็กในระยะที่ 2 และ 3 ของการทำโครงการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัว สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของกลุ่ม ร่วมมือกับเพื่อนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม เช่น การช่วยเหลือเพื่อนในการตอกไข่ การช่วยเพื่อนหยิบวัสดุอุปกรณ์ขณะประกอบอาหาร ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนเริ่มตั้งแต่การวางแผนร่วมกัน เรียนรู้บทบาทของตนเองและเพื่อนขณะทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอริคสัน (Erikson) ที่กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กในวัย 3-6 ปีว่าการที่เด็กได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เด็กจะให้ความสนใจ ใช้ความคิดริเริ่มในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม เด็กจะเรียนรู้และรู้จักร่วมมือและใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม (Gordon & Browne, 1993 : 101-103) และฮาวิกเฮิสท์ (Havighurst) ยังได้กล่าวถึงการทำงานตามขั้นพัฒนาการของวัยเด็กว่าเมื่อเด็กได้รับการ

กระตุ้นและส่งเสริมในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รู้จักปรับตัวและประสบความสำเร็จในการทำงานเด็กก็จะมีความสุขและนำไปสู่ความสำเร็จในงานพัฒนาการขั้นสูงในวัยต่อไป (สุโขทัยธรรมาธิราช. 2543 : 265) เมื่อเด็กได้หัวเรื่องของการทำโครงการและได้ข้อคำถามที่สนใจเพื่อค้นหาคำตอบที่แล้ว เด็กจะได้เรียนรู้วิธีการค้นหาความรู้ความเข้าใจใหม่จากการทำโครงการในระยะที่ 2 หรือระยะพัฒนาโครงการ ซึ่งเด็กจะได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ ได้เรียนรู้ฝึกฝนทักษะการวางแผน คิดตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ซึ่งเด็กในวัย 3-4 ปี นี้การวางแผนของเด็กจะเป็นการเสนอกิจกรรมในขณะที่ร่วมกันสนทนาเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น การทำไข่ทอด การไปดูเล่าเปิด ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความคิดตามความต้องการของตนเองและเพื่อน โดยเชื่อมโยงจากประสบการณ์เดิมที่เด็กเคยได้พบเห็น ในระยะนี้ครูจะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะในการวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนการที่ได้ร่วมกันวางไว้ โดยครูต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็กในวัย 3-4 ปี ถึงการวางแผนร่วมกันของเด็กว่าสามารถวางแผนกิจกรรมได้อย่างกว้าง ๆ และเป็นการบ่งบอกถึงความต้องการของเด็กว่าต้องการทำอะไร จากนั้นครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดรายละเอียดของการทำกิจกรรมทีละขั้นตอนให้เด็กตอบคำถามทีละคำถาม เช่น ถ้าเราจะไปดูเล่าเปิดเราจะไปดูกันที่ไหน เราจะไปดูเล่าเปิดกันอย่างไร ครูต้องให้โอกาสเด็กทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ครูมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความคิดและประสบการณ์ของเด็กให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง คอยดูแลอำนวยความสะดวกในกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ซึ่งการที่เด็กได้รับการตอบสนองความต้องการและความสนใจในการค้นหาคำตอบนี้ จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลงานมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากระยะแรกของการทำโครงการที่เด็กในกลุ่มตัวอย่างไม่กระตือรือร้นในการทำงาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากเด็กยังไม่เคยได้เรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับเพื่อนที่ต้องมีการช่วยเหลือ แบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกันและเด็กยังอยู่ในวัยที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ยังไม่รู้จักการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ไม่รู้จักการแบ่งปันการช่วยเหลือกันจึงทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งกันในกลุ่มและเมื่อเด็กไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่ได้รับความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน จึงทำให้เด็กไม่กระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรม ซึ่งพัชรี ผลโยธิน. (2540 ก : 60-61) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการให้เวลาและโอกาสแก่เด็กในการเล่นวัสดุอุปกรณ์หรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อย อย่างค่อยเป็นค่อยไปและสม่ำเสมอรวมทั้งให้กำลังใจหรือแสดงความชื่นชมและชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการร่วมมือกัน ก็จะช่วยพัฒนาเด็กให้เกิดความร่วมมือได้ ซึ่งจันทรา ดันติพจนานุกรม. (2543 : 36-39) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ว่า สามารถช่วยให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ การเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะในการทำงานร่วมกัน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน ช่วยให้เด็กมีการปรับตัวในสังคมดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการฝึกให้สมาชิกของกลุ่มต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อการทำกิจกรรม สมาชิกทุกคนต้องมุ่งมั่นและช่วยกระตุ้นให้แต่ละคนทำชิ้นงานให้สำเร็จตามที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ ในระยะที่ 3 ซึ่งเป็นระยะสรุปและประเมินโครงการ เด็กจะมีการพูดคุยสนทนาปรึกษาเพื่อสรุปการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมของโครงการทั้ง 2 ระยะที่ผ่านมา เด็กได้มีโอกาสรวบรวมความคิดทบทวนความรู้ที่ได้จากการทำโครงการอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ได้ถ่ายทอดกระบวนการการเรียนรู้และผลงานในการทำกิจกรรมให้ผู้ปกครองเพื่อนและน้อง ๆ ชม โดยเด็กจะร่วมกันวางแผนอีกครั้งเพื่อจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและผลงานที่ได้จากการทำโครงการ เด็กได้มีโอกาสในการฝึกฝนและเรียนรู้ทักษะทางสังคมกับผู้ที่มาร่วมชมผลงานโดยการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับผลงานของตนให้ผู้อื่นรับรู้ ชักชวนเพื่อนและน้อง ๆ ทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ ในห้องจัดแสดงผลงาน ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและผู้อื่นขณะทำกิจกรรมทั้งในด้านการรับฟังและยอมรับความคิดเห็น การช่วยเหลือรวมทั้งการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ให้เพื่อนและน้อง ๆ ได้มีโอกาส

พัฒนาการรอบด้านโดยเฉพาะพัฒนาการด้านสติปัญญา เพื่อให้เด็กสามารถเข้าศึกษาในระดับต่อไปได้ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมของโครงการครูจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นและจัดรูปแบบของกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับเด็กในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งการจัดกิจกรรมนั้นต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัยด้วย

5. การจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นกิจกรรมที่เด็กยังไม่คุ้นเคยและไม่เคยอยู่ในบรรยากาศของการเรียนรู้แบบโครงการ การนำเสนอหัวข้อเรื่องโดยการเล่านิทานหรือการสร้างสถานการณ์เพื่อกำหนดหัวเรื่องจากประสบการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก เป็นวิธีการที่ดีและเหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กที่มีอายุน้อย

6. การจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีกิจกรรมสำคัญ 5 กิจกรรม ได้แก่ การอภิปราย การนำเสนอประสบการณ์ การปฏิบัติภาคสนาม การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และการจัดแสดงผลงานนั้น เอื้อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ไปตามพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของแต่ละบุคคล เช่น เด็กบางคนสามารถเรียนรู้ในกิจกรรมการปฏิบัติภาคสนามได้ดี เด็กบางคนเรียนรู้และสามารถแสดงออกได้ดีเมื่อได้รับกำลังใจจากเพื่อนและครู และเด็กบางคนมีความสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและถ่ายทอดประสบการณ์ได้ดี

7. การจัดประสบการณ์แบบโครงการมีระยะหลักสำคัญของการดำเนินโครงการอยู่ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มโครงการ ระยะพัฒนาโครงการหรือระยะค้นหาคำตอบจากโครงการ และระยะสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการทำโครงการ ซึ่งครูสามารถศึกษาระยะเพื่อนำมาปรับและพัฒนาให้เป็นระยะขั้นตอนของตนเองในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละบริบท

8. การบันทึกสาระการเรียนรู้ตามกระบวนการของโครงการ ช่วยให้ครูมองเห็นและตระหนักถึงกระบวนการการเรียนรู้ของเด็กและปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

9. การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นของจริง ให้เด็กได้มีโอกาสลงมือกระทำกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ด้วยตนเองจะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจ มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และทำให้เด็กรู้จักที่จะดูแลและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยทางสังคมที่พึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังตั้งแต่ในวัยเด็ก นอกจากนี้กิจกรรมที่จะจัดให้กับเด็กควรเป็นกิจกรรมที่เร้าความสนใจ สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และกิจกรรมไม่ควรใช้เวลานานมากนัก

10. การจัดประสบการณ์แบบโครงการ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อย่างเป็นกระบวนการ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกดีในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและเพื่อน นอกจากนี้เด็กยังได้มีโอกาสในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในเรื่องของทัศนคติ ค่านิยม และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของเพื่อนขณะร่วมทำกิจกรรม

11. ลักษณะการวางแผนเพื่อทำกิจกรรมของเด็กวัย 3-4 ปีนั้นเป็นเพียงการเสนอกิจกรรมที่เด็กมีความสนใจและคิดว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องในการทำโครงการ ส่วนรายละเอียดและขั้นตอนในการทำกิจกรรมที่เด็กเสนอนั้นครูจะต้องเป็นผู้ช่วยเหลือและกระตุ้น โดยใช้คำถามให้เด็กแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนของการทำกิจกรรม ซึ่งเป็นการฝึกฝนให้เด็กได้พัฒนาทักษะในการคิดวางแผน และแก้ไขปัญหาอย่างเป็นกระบวนการ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการในด้านสติปัญญาและการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

12. บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการให้กับเด็กวัย 3-4 ปีนั้น ครูจะต้องคอยดูแลเอาใจใส่เด็กอย่างใกล้ชิด คอยสังเกตความสนใจและพัฒนาการทุกด้านของเด็ก เพื่อจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรมและบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เร้าให้เด็กเกิดความสนใจและมีความต้องการที่จะเรียนรู้ ครูต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทั้งด้านความคิดและการกระทำ รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของเด็ก เพื่อให้เด็ก

ได้เรียนรู้และค้นพบคำตอบได้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรม เช่น ในกิจกรรมดอกไม้เด็กจะได้ข้อค้นพบว่าข้างในเปลือกไข่ไม่มีลูกเจี๊ยบแต่จะมีไข่แดงกับไข่ขาว และถ้าเด็กไม่ระมัดระวังจะทำให้ไข่แตกได้ง่าย ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กในการแสดงพฤติกรรม คอยให้กำลังใจให้แรงเสริมเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมในทางบวก ครูต้องมีความไวในการสังเกต บันทึกข้อมูลการเรียนรู้ของเด็ก เชื่อมโยงเหตุการณ์และข้อมูลต่าง ๆ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยการแสวงหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลายอำนวยความสะดวกและประสานงานกับแหล่งข้อมูล จัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเพื่อให้เด็กเรียนรู้ ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดอย่างเป็นกระบวนการโดยปรับขยายลำดับขั้นตอนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและพัฒนาการ นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กครูต้องคำนึงถึงความยากง่ายและความเหมาะสมของกิจกรรมกับความสามารถของเด็ก ถ้ากิจกรรมยากเกินไปสำหรับเด็กบทบาทของครูจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าไปให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรม มิเช่นนั้นจะทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจที่ไม่สามารถทำกิจกรรมได้สำเร็จและจะส่งผลกระทบต่อความกระตือรือร้นในการทำงานของเด็ก

13. การดำเนินกิจกรรมในแต่ละระยะของโครงการเด็กและครูจะได้เรียนรู้จังหวะของการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน เด็กแต่ละคนจะมีจังหวะในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์ในการทำกิจกรรมของโครงการ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องให้โอกาสและระยะเวลา กับเด็กทุกคนในการเรียนรู้ที่จะร่วมกิจกรรมกับเพื่อนและครูด้วยความสมัครใจ ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้เด็กจะได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีพฤติกรรมด้านสังคมระหว่างทำการทดลองในแต่ละสัปดาห์สูงกว่าก่อนการทดลอง ดังนั้นครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงควรพิจารณาการจัดประสบการณ์แบบโครงการ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมให้แก่เด็กปฐมวัย

2. ในขณะดำเนินกิจกรรมครูต้องยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเด็ก เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีความสนใจสั้นในการส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมนั้น ครูต้องให้เด็กร่วมแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตามข้อตกลงที่เด็กได้ร่วมกันวางไว้ ครูต้องให้โอกาสและเวลาในการปรับตัวที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ให้เด็กมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สื่ออุปกรณ์ เพื่อให้เด็กจะได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ครูจะต้องกระตุ้นให้แรงเสริมกับเด็ก ชมเชยเด็กเมื่อเด็กได้แสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมเพราะเด็กในวัยนี้ยังคงเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้ใหญ่

3. การจัดประสบการณ์แบบโครงการควรมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ครูควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถและพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการครบทุกด้าน

4. เนื่องจากในปัจจุบันมีรูปแบบการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กในระดับปฐมวัยหลากหลายรูปแบบ ซึ่งการจัดประสบการณ์แบบโครงการเป็นรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะขั้นตอนในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน ครูผู้สอนสามารถนำไปจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมได้ แต่ครูควรศึกษาธรรมชาติของเด็กที่อยูในความดูแลของตน ลักษณะเด่นและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งบทบาทของครูในการจัด

ประสบการณ์แบบโครงการให้ชัดเจนเสียก่อน เพื่อที่จะสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี
2. ควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสังคมในระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่ชัดเจน
3. ควรมีการติดตามผลหลังการทดลอง เพื่อศึกษาถึงความคงอยู่ของพฤติกรรมด้านสังคม
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการกับการจัดประสบการณ์แบบอื่น ๆ เพื่อศึกษาถึงผลดีที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป
5. ควรมีการศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีผลต่อพฤติกรรมความกระตือรือร้นในการสร้างชิ้นงานในเด็กปฐมวัย

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสงวณ. (2524). จิตวิทยาการศึกษา = EDUCATIONAL PSYCHOLOGY. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรมวิชาการ. (2540ก). คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 (อายุ 3-6 ปี). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2540ข). หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2541). ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหลักสูตร.
- กลั่นแก้ว มาตา. (2541). การศึกษาพฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารสมมติแบบกลุ่มกับแบบอิสระ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542, กรกฎาคม). "ผู้นำแนวทางการศึกษาปฐมวัย," การศึกษาปฐมวัย. 3(3) : 25-31.
- _____. (2542). การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน : 3 - 5 ขวบ. กรุงเทพฯ : โชติสุขการพิมพ์.
- ขจิตพรรณ ทองคำ. (2536). การเล่นเกมบทบาทสมมติโดยเด็กมีส่วนร่วมในการจัดสื่อการเล่นที่มีผลต่อการคลายการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและความสามารถทางภาษา. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการกองทุนศาสตราจารย์ ดร. อุบล เรียงสุวรรณ. (2538). ระบบการศึกษา. กรุงเทพฯ : กองทุนศาสตราจารย์ ดร. อุบล เรียงสุวรรณ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมเลี้ยงดูเด็ก. (2535). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรไทย.
- จันทร์ตา ตันติพิงสานุรักษ์. (2543, ธันวาคม). "การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ," วารสารวิชาการ. 12(3) : 36-55.
- จันทร์เพ็ญ สุภาพล. (2535). การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้ฟังนิทานประกอบดนตรีและนิทานประกอบภาพควบคู่กับกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือ. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิตรา ชนะกุล. (2539). ความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมในวงกลมแบบกลุ่มย่อย. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรภรณ์ วสุวัต. (2540). การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมจริยธรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์โดยใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จีระพันธ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จันทนา ภาคบงกช. (2537). "การศึกษาปฐมวัยศึกษาในอนาคต," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสัมมนาการศึกษาปฐมวัย หน่วยที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ณัฐภาพร พงษ์สิงห์. (2539). พฤติกรรมชอบสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประสบการณ์การเล่นบล็อกกลางแจ้งเป็นกลุ่มอย่างมีแบบแผน. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทัศนัย อุดมพันธ์. (2541). การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ทักษะพื้นฐานละครสร้างสรรค์. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แชมณี และคณะ. (2536). หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น้อมฤดี จงพยุหะ. (2539?). "พัฒนาการทางสังคม," ใน คู่มือการศึกษาวิชาพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยการศึกษา วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, ที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียน, กรุงเทพฯ. เมื่อ 4 เมษายน 2525.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2533, พฤษภาคม - สิงหาคม). "Congeneric Part Reliability," การวัดผลการศึกษา. 12(34) : 28 - 32.
- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประนต คำนิม. (2526). จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประมาญ ดิคนันท์. (2527). จิตวิทยาสมองมนุษย์ (พรสวรรค์) เล่ม 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2543). "ปฐมภพ," ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- เปลว ปุริสาร. (2543). การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พร พันธุ์โอสถ. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดวอลดอร์ฟ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- พระเดชฐิติ เมธงกูโร. (2532). การพัฒนาสังคมในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ โกมลคีมทอง
- พัชรี ผลโยธิน. (2539?). "การสอนแบบโครงการและหลักสูตรแบบโยแมงมูม," ใน เอกสารประกอบ การอบรม หมายเลข 3. สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พัชรี ผลโยธิน. (2540, มกราคม). "เด็กปฐมวัยกับพฤติกรรมความร่วมมือ," การศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 59 - 62
- _____. (2542). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เซเวนพรีนติ้งกรุ๊ป.
- พัชรี ผลโยธิน และ คณะ. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดไฮสโคป. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พัชรี สอนแก้ว. (2536). เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาพัฒนาการและการดูแล เด็กปฐมวัย. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมลจำกัด.

พัฒนา ชัชพงศ์. (2540, เมษายน). "โครงสร้างและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาก่อนประถมศึกษา,"

การศึกษาปฐมวัย. 1(2) : 11-19.

พรรณี ชูชัย เชนจิต. (2538). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ดันอ้อแกรมมี จำกัด

ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). เด็กก่อนวัยเรียนเรียนรู้อะไรอย่างไร. ปทุมธานี : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิง
ปากเกร็ด. กรมประชาสงเคราะห์.

_____. (2535). "การเล่นของเด็ก," ใน เอกสารคำสอนวิชา ปว. 333. กรุงเทพฯ :

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

_____. (2540). "เด็กปฐมวัยท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง," การศึกษาปฐมวัย. 1(1) : 43-51

_____. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อารยา ทวีศรี ผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,

เมื่อ เมษายน 2540.

ภรณ์ คุรุรัตน์ และ วรนาท รักสกุลไทย. (2542). "กระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาปฐมวัย," ใน

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เซเวน พรินติ้งกรุ๊ป.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2524). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่

11-15. กรุงเทพฯ : วิคตอรี่.

_____. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : นวกนก จำกัด.

_____. (2526). เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัย หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ : นวกนก จำกัด.

_____. (2537). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

_____. (2543). เอกสารการสอน ชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 9 – 15.

พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : ประชาชนจำกัด

_____. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก หน่วยที่ 1- 7. พิมพ์ครั้งที่ 18.

กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

_____. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1 – 7. พิมพ์ครั้งที่ 19.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

มารศรี ไทยบุญเรือง. (2537). ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่และแบบผสมผสานที่มีต่อ

พฤติกรรมและการตัดสินใจเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.

ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอลในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. (2543). การเรียนรู้ของ

เด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ :

พริกหวาน กราฟฟิค.

เยาวพา เตชะคุปต์. (2542). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : เอพี กราฟฟิกส์ดีไซน์.

_____. (2542ข). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

เอพี กราฟฟิกส์ ดีไซน์.

- รจรินทร์ พรหมศิริ. (2539). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและค่านิยมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบการศึกษานอกสถานที่
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รวีวรรณ แสงฉาย. (2533). "สุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิทยาศาสตร์
สุขภาพ ระดับปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัชดาภรณ์ อินทะนิน. (2544). การศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน
ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ
: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- รัตนาวดี รอดภิรมย์. (2533). การศึกษาพฤติกรรมการช่วยเหลือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู
แตกต่างกัน. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราศี ทองสวัสดิ์. (2542). "หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา," ใน เอกสารประกอบการอบรม
ครูโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
สุวีริยาสาส์น.
- วราภรณ์ รักกิจชัย. (2527). การศึกษาก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2542). "การจัดกิจกรรมประจำวันเพื่อพัฒนาเด็ก," ใน เอกสารประกอบการอบรมครู
โรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา. หน้า 159-179. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.
- วัฒนา มัคคสมัน. (2539). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการเพื่อส่งเสริม
การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ ปุฒพัฒน์. (2539). การเล่นสมมุติแบบกึ่งขึ้นแะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรุณี อัครวโภกิน. (2531). ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่ส่งเด็กเข้าโรงเรียนเรียนเอกชนที่มุ่งจัดการศึกษา
โดยเน้นวิชาการในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (บริหารการศึกษา)
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิณี ชิดเชิดวงศ์. (2537). การศึกษาเด็ก. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- สมคิด ชนแดง. (2543, มกราคม). "การส่งเสริมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย," การศึกษาปฐมวัย. 1(4) : 31.
- สมพร เทพสิทธิธา. (2539). การพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาสังคมและการพัฒนาคนควบคู่กับการศึกษา.
กรุงเทพฯ : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมสิทธิ์ จิตรสถาพร. (2535). เทคนิคการจัดการศึกษานอกสถานที่. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2525). ตำราพัฒนาการเด็ก ฉบับปรับปรุงแก้ไขล่าสุด
พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2539ก). การวัดและประเมินความพร้อมในการเรียน.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2539ข). คู่มือประเมินพัฒนาการเด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : มป.ท.

_____. (2541). คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ระดับก่อนประถมศึกษา.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2528). การศึกษาสภาพการอบรมในศูนย์เด็กปฐมวัย.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศรีเดชา.

_____. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สำนักนายกรัฐมนตรี.

กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

_____. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2534). คู่มือการจัดกิจกรรมเกมและการเล่นกลางแจ้งสำหรับเด็ก

เด็กระดับก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ.

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2538). แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา : แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ :

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย. นนทบุรี : อีเลคทรอนิกส์ เวิลด์.

สุชา จันทน์เอม. (2543). จิตวิทยาเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2540, มกราคม). "การจัดการศึกษาปฐมวัยแบบเรกจิโอ เอมิเลีย," การศึกษาปฐมวัย

1(1) : 52-58

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์. (2542). "การปฏิรูปการเรียนรู้ : มิติใหม่เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์," ใน

เอกสารนำเสนอในการสัมมนาระดับชาติ ระหว่างวันที่ 15-17 กันยายน 2542.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

_____. (2544). "การสร้างความรู้ของเด็กไทยตามแนวคิดเรกจิโอ," ใน เอกสารประกอบการ

อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ครูปฐมวัยในอนาคต การจัดการเรียนการสอนโดยให้เด็ก

เรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม-1 เมษายน 2544. ที่โรงแรม

รอยัลริเวอร์. กรุงเทพฯ : ชมรมการศึกษาปฐมวัย.

สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และ ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2543). การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย : ตามแนวคิด

เรกจิโอเอมิลี. กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

สุนทร โคตรบรรเทา. (2541). "การวางแผนรากฐานชีวิตในวัยปฐมวัย," ใน รายงานการวิจัยประกอบร่าง

พระราชบัญญัติการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ :

ที.พี.พรินท์.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2544). จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุงแก้ไข. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช.

อรรถพร ปินดา. (2533). ประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาทักษะนิสัยทางสังคมอย่างเป็นระบบแก่

นักเรียนชั้นเด็กเล็ก. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- อุบลรัตน์ เพ็งสถิตย์. (2529). *จิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2542). *จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อำพร ศรีศิริบุญ. (2540). *ความสนใจในการอ่านและการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ*. ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Barneet, S. I. and Johnson Gary. (1996, Spring). "Further Evidence on the Relationship Between Participation in Nutrition Education Programs and Changes in Dietatry Behavior," *Journal of Family and Consumer Sciences*. 88(1) : 31.
- Berk, L.E. (1994, January). "Vygotsky's Theory : The Importance of Make belive play," *Young Children* 50(11) : 30-39.
- Booth, D.L.F. (1987). *Project work*. 2nd ed. Oxford : The Alden Press.
- Click, P. (1994). *Caring for School – Age Children*. New York : Delmar Publishers.
- Ducharme, C.C. (1993). Historical Root of the Project Approach in the United States : 1850-1930. [CD-ROM]. Abstact from : Paper presented at the annual convention of the NAEYC. Item : ED 368459.
- Edwards. C., Gandini. L. , and Forman, G. (1993). *The Hundred Languages of Children : The Reggio Emiia approach to early childhood education*. p.151-169. Norwood, NJ : Albex.
- Feist, J. (1990). *Theories of personality*. 2nd ed. Forth Worth : Holt, Rinehart and Winston.
- Gardner, H. (1993). *Multiple intelligence : The theory in practice*. New York : BasicBooks (A division of HaperCollins).
- Glass, V.G., Willson, L.V. & Gottman, M.J. (1975). *Design and Analysis of Time-Series Experiments*. Boulder : Colorado Associated University.
- Gordon, A.M. & Browne, K.W. (1993). *Beginning & Beyond : Foundation in childhood education*. 3rd ed. Albany, New York : Delmar.
- Hartman, A.J. (1995, April). "Project work : Supporting children's need for inquiry," *Association for Children Education International*. 7(3) : 45-48
- Hurlock, E. B. (1978). *Child Development*. 6th e.d. New York : Mcgraw-Hill Book Co.
- Judith, B.S. and others. (1996, April). "Rater Agreement Indexes for Performance Assessment," *Educational and Psychological Measurement*. 56(2) : 256.
- Katz, L.G. and Chard, S.C. (1994). *Engaging Children's Minds : The Project approach*. Norwood, NJ : Ablex.
- Knoll, M. (1996). "Faking a dissertation : Ellswort Colling, William H. Kilpatrick, and the "Project Curriculum," *Curriculum Studies*. 28(2) : 193-223.
- McCowm, R.r. and Roop, P. (1992). *Educational psychology and classroom practice : A partnership*. Massachusett : Allyn and Bacon.

- Mclean, L.D. (1992). *Cooperative learning : Theory to practice in the young child's classroom*.
Abstract from : Tennessee Item : ED 343667.
- Salome, Estes. (1979, September). "Play with Peer : A Comparison of the Social Interaction
Of Preschool girls and boy," *Dissertation Abstracts International*. 40 : 1349-A.
- Trepanier-Street, M. (1993, June). "What's so new about the project approach?," *Young
Children*. 70(1) : 25-28.
- Vanghn, J.B. (1994, Aprill). "Cooperative Learning and Young Children : Emerging Cooperative
Behavior," *Dissertation Abstract International*. 54(10) : 3706-A.
- University of California, Irvine. (1999, July). *Education 173 : Learning Theory and Classroom
Practices*. (online). Available Talnet : <http://olympia.gse.uci.edu>.
- Williams, D. A. (1999, June). "Documenting Children's Learning : Assessment and
Evaluation in The Project Approach," *Dissertation Abstracts International*. 37(09)
: 751.

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม
- แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

คู่มือการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

คำชี้แจง

1. พฤติกรรมที่สังเกตและบันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมมี 3 ด้าน ได้แก่ การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม 3 ข้อ การแบ่งปัน 3 ข้อ การช่วยเหลือ 3 ข้อ รวมจำนวน 9 ข้อ
2. แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยเป็นการบันทึกทั้งในรูปของความถี่ (จำนวนครั้ง) และระดับคุณภาพของพฤติกรรมจัดเป็น 3 ระดับคะแนน
3. เวลาที่ใช้ในการสังเกต สังเกตในช่วงเวลาจัดกิจกรรมในวงกลมเป็นเวลาจำนวน 1 สัปดาห์ และกิจกรรมในวงกลมแบบโครงการเป็นเวลา 8 สัปดาห์ รวมเวลาในการสังเกต 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี โดยทำการสังเกตและบันทึกการสังเกตในชั้นดำเนินกิจกรรม ช่วงเวลา 09.15-09.50 นาฬิกา รวมเวลา 35 นาที
4. การใช้เวลาในการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคมตามตารางใช้เวลาสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม ใช้ นาฬิกาจับเวลาในการให้สัญญาณเริ่มและหมดเวลาการสังเกต

ข้อปฏิบัติในการสังเกต

1. เขียนชื่อผู้สังเกต ผู้ถูกสังเกต (เด็ก) วัน เดือน ปี ที่ทำการสังเกต
2. ผู้ช่วยผู้สังเกต รวมจำนวน 2 คน ทำการสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม
3. การสังเกตให้ผู้สังเกตทั้ง 2 คน คือ ผู้ช่วยผู้วิจัยทำการสังเกตพร้อมกัน ในช่วงเวลาเดียวกัน ผู้สังเกตจะสังเกตเด็กทีละคน ใช้เวลาในการสังเกตคนละ 1 นาที สลับกันและสังเกตเวียนตั้งแต่เด็กคนที่ 1-15 และเมื่อสังเกตครบทุก 5 คน จะพักระหว่างการสังเกต 1 นาที แล้วจึงเริ่มสังเกตเด็กคนต่อไปจนครบ 15 คน เมื่อสังเกตครบ 15 คนในรอบแรกแล้วจะสังเกตเวียนและสลับกันอีก 1 รอบ ตั้งแต่เด็กคนที่ 1-15

การบันทึกแบบสังเกต

เมื่อพฤติกรรมด้านสังคมตรงกับข้อใด และช่องระดับคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมตรงกับข้อใด ให้ทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องนั้น ถ้าเกิดพฤติกรรมด้านสังคมและช่องระดับคะแนนพฤติกรรมด้านสังคมซ้ำช่องเดิมให้ทำเครื่องหมาย (✓) เพิ่มลงในช่องเดิมตามจำนวนครั้งที่เกิดพฤติกรรมซ้ำ โดยทำการบันทึกดังนี้

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กเกิดพฤติกรรมด้านสังคมด้วยตนเอง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อแสดงพฤติกรรมด้านสังคมโดยเพื่อนหรือครูบอกขอร้องให้ร่วมมือ

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมด้านสังคม หรือปฏิเสธที่จะทำ

การเตรียมการในการสังเกต

1. ผู้สังเกตต้องศึกษาคู่มือในการสังเกตให้เข้าใจกระบวนการในการสังเกตทั้งหมด เพื่อให้เกิดความชำนาญในการใช้แบบสังเกต
2. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมไว้เรียบร้อยล่วงหน้า
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสังเกตได้แก่ คู่มือการใช้แบบประเมินพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม ไว้ให้เรียบร้อย
4. ผู้สังเกตควรสร้างความคุ้นเคยกับผู้ถูกสังเกตก่อนที่จะทำการสังเกต และพยายามจำชื่อของผู้ถูกสังเกตทุกคน
5. ก่อนเริ่มทำการสังเกต ควรให้ผู้ถูกสังเกตได้ทำธุระส่วนตัวให้เรียบร้อยก่อน เช่น ดื่มน้ำ เข้าห้องน้ำ

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
1. การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม		
1.1 พุดแสดงความคิดเห็นระหว่างทำ กิจกรรมร่วมกับเพื่อน	2	เด็กพุดแสดงความคิดเห็นระหว่างการทำกิจกรรมด้วยตนเองโดย ครูหรือเพื่อนไม่ต้องขอร้อง หรือชักชวนให้แสดงความคิดเห็น
	1	เด็กพุดแสดงความคิดเห็นระหว่างการทำกิจกรรมโดยครูหรือเพื่อน ชักชวนหรือร้องขอให้พุดแสดงความคิดเห็น
	0	เด็กไม่พุดหรือปฏิเสธที่จะแสดงความคิดเห็นระหว่างการทำกิจกรรม
1.2 ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม	2	เด็กร่วมหยิบจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอย่างนุ่มนวล โดยครูหรือเพื่อนไม่ต้องขอร้อง หรือชักชวนให้ทำกิจกรรมร่วมกัน
	1	เด็กร่วมหยิบจับวัสดุอุปกรณ์เพื่อทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน โดยครูหรือ เพื่อนชักชวน หรือร้องขอให้ทำกิจกรรมร่วมกัน
	0	เด็กไม่ทำหรือปฏิเสธที่จะทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน
1.3 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	2	เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนอย่างตั้งใจ แล้วนำไปปฏิบัติตาม
	1	เด็กรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน แต่ไม่นำไปปฏิบัติตาม
	0	เด็กไม่สนใจฟังความคิดเห็นของเพื่อน และไม่นำไปปฏิบัติตาม
2. การแบ่งปัน		
2.1 พุดชักชวนให้เพื่อนร่วมใช้ วัสดุอุปกรณ์	2	เด็กพุดชวนเพื่อนให้ใช้อุปกรณ์ร่วมกับตนโดยที่เพื่อนไม่ต้องร้องขอ
	1	เด็กพุดหรือพยักหน้าให้เพื่อนใช้อุปกรณ์ร่วมกับตน เมื่อเพื่อนร้องขอ หรือเมื่อครูบอก
	0	เด็กปฏิเสธโดยใช้คำพุดหรือไม่สนใจ เมื่อเพื่อนหรือครูขอร่วมใช้อุปกรณ์
2.2 หยิบหรือส่งอุปกรณ์ของตนให้เพื่อน เมื่อเพื่อนต้องการ	2	เมื่อเด็กสังเกตเห็นหรือทราบว่าเป็นต้องการใช้อุปกรณ์ที่ตนครอบครอง อยู่ แล้วหยิบหรือส่งอุปกรณ์ของตนให้โดยเพื่อนไม่ต้องร้องขอ
	1	เด็กหยิบหรือส่งวัสดุอุปกรณ์ของตนให้เพื่อน เมื่อเพื่อนร้องขอ หรือเมื่อครูบอก
	0	เด็กไม่หยิบหรือปฏิเสธที่จะให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ของตน เมื่อเพื่อน ร้องขอ
2.3 รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์	2	เด็กรอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ โดยไม่พุดเร่งให้เพื่อนทำเสร็จเร็ว ๆ
	1	เด็กพุดเร่งให้เพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เสร็จเร็ว ๆ หรือหยิบวัสดุอุปกรณ์ จากมือเพื่อนเมื่อเพื่อนทำเสร็จ
	0	เด็กแย่งวัสดุอุปกรณ์จากมือเพื่อนขณะที่เพื่อนกำลังใช้

หัวข้อพฤติกรรม	ระดับ คะแนน	รายละเอียดพฤติกรรม
3. การช่วยเหลือ		
3.1 พุดแนะนำวิธีการหรือลงมือปฏิบัติ กิจกรรมให้แก่เพื่อน	2	เมื่อเด็กสังเกตเห็นหรือทราบว่าเพื่อนเกิดปัญหาในการทำกิจกรรม เด็ก พุดแนะนำวิธีการหรือลงมือทำกิจกรรมให้แก่เพื่อน เพื่อช่วยให้เพื่อนทำ กิจกรรมได้สำเร็จ โดยที่เพื่อนไม่ต้องร้องขอ
	1	เด็กพุดแนะนำวิธีการหรือทำกิจกรรมให้แก่เพื่อน เพื่อช่วยให้เพื่อน ทำกิจกรรมได้สำเร็จ โดยเพื่อนหรือครูร้องขอ
	0	เด็กปฏิเสธการพุดแนะนำวิธีการหรือปฏิเสธการทำกิจกรรมให้แก่เพื่อน
3.2 พุดสนับสนุน หรือให้กำลังใจ เพื่อให้เพื่อนทำกิจกรรม	2	เด็กพุดสนับสนุนหรือให้กำลังใจ เพื่อให้เพื่อนทำกิจกรรมทำกิจกรรม จนสำเร็จ โดยเพื่อนหรือครูไม่ได้ร้องขอ
	1	เด็กพุดสนับสนุนหรือให้กำลังใจ เพื่อให้เพื่อนทำกิจกรรมทำกิจกรรม จนสำเร็จ โดยเพื่อนหรือครูร้องขอ
	0	เด็กปฏิเสธการพุดสนับสนุน หรือให้กำลังใจแก่เพื่อนในการทำกิจกรรม หรือพุดให้เพื่อนเสียกำลังใจ
3.3 ช่วยเก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้	2	เด็กช่วยเพื่อนเก็บของหรืออุปกรณ์เข้าที่ทันทีเมื่อใช้เสร็จ
	1	เด็กช่วยเพื่อนเก็บของหรืออุปกรณ์เข้าที่ เมื่อเพื่อนหรือครูร้องขอ
	0	เด็กปฏิเสธหรือไม่สนใจที่เก็บอุปกรณ์เมื่อเพื่อนหรือครูร้องขอ

แบบสังเกตพฤติกรรมด้านสังคม

พฤติกรรม ลำดับที่	1. การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม					2. การแบ่งปัน					3. การช่วยเหลือ				
	1.1		1.2		1.3	2.1		2.2		2.3	3.1		3.2		3.3
	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0
1															
2															
3															
4															
5															
6															
7															
8															
9															
10															
11															
12															
13															
14															
15															
รวม															

หมายเหตุ : 1. การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

2. การแบ่งปัน

3. การช่วยเหลือ

1.1 = พูดแสดงความคิดเห็นระหว่างทำกิจกรรมด้วยคำสุภาพกับเพื่อน

2.1 = พูดให้เพื่อนร่วมใช้วัสดุอุปกรณ์

3.1 = พูดแนะนำวิธีการหรือพูดแก้ปัญหาให้แกเพื่อน

1.2 = ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

2.2 = หยิบหรือส่งอุปกรณ์ของตนให้เพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการ

3.2 = พูดชักชวน สนับสนุน หรือให้กำลังใจเพื่อให้เพื่อนทำกิจกรรม

1.3 = รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน

2.3 = รอคอยเพื่อนใช้วัสดุอุปกรณ์

3.3 = ช่วยเก็บของหรืออุปกรณ์เมื่อเลิกใช้

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
- บันทึกการเรียนรู้
- สรุปขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

หลักการและเหตุผล

ในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัยนั้นสามารถจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมได้หลายวิธี การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคม เปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย และได้ทำงานร่วมกับเพื่อนโดยผ่านกิจกรรม การจัดประสบการณ์แบบโครงการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นการจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของเด็ก และความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ เด็กได้ศึกษาในเรื่องที่เด็กสนใจอย่างลุ่มลึก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง ได้ค้นพบข้อมูลความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งรูปแบบของการจัดประสบการณ์แบบโครงการนั้นมีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของเด็ก เช่น การสนทนา อภิปราย การเล่านิทาน การสาธิต การปฏิบัติการทดลอง การศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ และด้วยรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลายเหล่านี้ จึงเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด เลือก และตัดสินใจที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของเด็ก เด็กได้มีโอกาสใช้และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ได้ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและยอมรับ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังปฏิบัติตามกฎกติกาที่เด็กได้ร่วมกันกำหนดขึ้น อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ได้วางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้บุคคลที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก คือ ครู และผู้ปกครอง ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการจัด สภาพแวดล้อมบรรยากาศและสถานการณ์ที่กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ คอยดูแลให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการสังเกต บันทึก สรุปการเรียนรู้ และประเมินความก้าวหน้าในทุกด้านของเด็ก ส่วนผู้ปกครองนั้นมีบทบาทในการช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก โดยเป็นผู้ให้และแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเด็ก ช่วยในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเป็นผู้เชี่ยวชาญให้กับเด็ก รวมทั้งคอยเป็นกำลังใจให้กับเด็กในการโครงการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านสังคมขึ้นในเด็กปฐมวัย

กิจกรรมที่สำคัญในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. กิจกรรมพูดคุยสนทนา เป็นกิจกรรมที่ทุกระยะของการทำโครงการจะต้องใช้เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ก่อให้เกิดความเข้าใจและช่วยให้เด็กได้พัฒนาจากความคิดและการเรียนรู้
2. กิจกรรมการนำเสนอ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การประดิษฐ์ การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ
3. กิจกรรมค้นคว้า เป็นกิจกรรมที่นำเด็กไปสู่การแสวงหาความรู้ ข้อมูลที่สนใจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่องของโครงการ โดยมีวิธีการ เช่น การตั้งคำถาม การทดสอบ การสังเกต การอ่าน การฟัง เป็นต้น

4. กิจกรรมปฏิบัติภาคสนาม เป็นกิจกรรมที่นำเด็กไปสู่ประสบการณ์ตรง โดยการได้ลงมือปฏิบัติและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการทัศนศึกษาซึ่งเด็กจะได้ใช้ประสาทในการรับรู้ทั้ง 5 เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้

5. กิจกรรมการจัดแสดง เป็นกิจกรรมที่เด็กได้นำเสนอและเผยแพร่ผลงาน เพื่อถ่ายทอดและสะท้อนการเรียนรู้ของตนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจได้เข้าใจการเรียนรู้ในโครงการ โดยจัดในรูปแบบนิทรรศการ การแสดงผลงาน การสาธิตผลงาน

บทบาทครูในการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

1. วางแผนร่วมกันกับเด็กในการกำหนดและดำเนินการเรียนรู้ในโครงการ
2. กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการทำโครงการ
3. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นและการกระทำ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของเด็ก
4. อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์
5. ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง บุคคล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมกิจกรรมของโครงการ
6. สังเกต บันทึกการเรียนรู้และพฤติกรรมของเด็กแต่ละคน
7. ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำโครงการ
8. ประเมินความก้าวหน้า สรุปผลการเรียนรู้ของเด็ก และรวบรวมผลงานเด็ก
9. ร่วมแสดงผลงานของเด็ก และเก็บรวบรวมผลงานอย่างเป็นระบบ
10. ให้แรงเสริมและเรียนรู้ร่วมกันกับเด็ก

บทบาทผู้ปกครอง

1. ให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องของโครงการกับเด็ก
2. ช่วยกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับโครงการกับเด็ก
3. เป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่เด็ก
4. ให้ความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทเด็ก

1. วางแผนในการปฏิบัติกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่ดำเนินโครงการ โดยร่วมกัน วางแผน
2. กำหนดกติกาข้อตกลงในการทำกิจกรรม และร่วมกันปฏิบัติตาม
3. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กลุ่มได้ร่วมกันวางแผนเอาไว้
4. สรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมในโครงการ โดยร่วมกันสรุปทั้งในรูปแบบกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่

5. จัดแสดงผลงานที่ได้จากการทำโครงการ โดยร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้
6. ทบทวน ประเมินความรู้จากการทำโครงการ และร่วมกันในการนำเสนอปัญหาและ แนวทางการ

แก้ไข

แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

แนวกิจกรรม

- การสร้างความคุ้นเคย	- การนำเสนอ
- การค้นหาประสบการณ์เดิม	- การค้นคว้า
- การสร้างข้อตกลงร่วมกัน	- การปฏิบัติภาคสนาม
- การวางแผนในการสำรวจและเรียนรู้	- การจัดแสดง
- การอภิปราย	
-	

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม สติปัญญา และภาษาของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักวิธีการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ
3. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพจริง
4. เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านสังคมในด้านการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การแบ่งปัน และการช่วยเหลือ

เนื้อหา

การจัดประสบการณ์แบบโครงการคือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ที่让孩子ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เด็กสนใจและต้องการศึกษาหาคำตอบ โดยเด็กจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรม เพื่อค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างลุ่มลึก โดยมีครูเป็น ผู้อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ ให้กำลังใจและเชื่อมโยงประสบการณ์ต่าง ๆ 让孩子เกิดการเรียนรู้

กระบวนการจัดกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะ

- ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ
- ระยะพัฒนาโครงการ
- ระยะสรุปและประเมินโครงการ

รายละเอียดแต่ละระยะโครงการมีดังนี้

1. ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ

- สร้างสถานการณ์หรือเล่นิทานเพื่อกระตุ้นเร้าให้เด็กเกิดความสนใจ
- สังเกตความสนใจของเด็ก
- นำเสนอหัวเรื่องของโครงการจากการสังเกตความสนใจของเด็ก หลังจากเด็กได้ฟังนิทานหรือสถานการณ์ที่ครูสร้าง
- เด็กร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ
- แจ้งข่าวสารถึงผู้ปกครองเกี่ยวกับหัวเรื่องโครงการและรูปแบบในการจัดประสบการณ์ของเด็ก
- เด็กร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการหลังจากได้สนทนากับผู้ปกครอง
- บันทึกประสบการณ์เดิมของเด็กในรูปแบบแผนภูมิโยงมุม (Web) และบันทึกข้อมูลการเรียนรู้
- เด็กนำเสนอประสบการณ์เดิมที่มีเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น โดยนำเสนอเป็นกลุ่มย่อย
- เชิญชวนเด็กให้ร่วมกันตั้งคำถามที่สนใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ

2. ระยะพัฒนาโครงการ

- เด็กและครูร่วมกันนำคำถามมาพิจารณาเพื่อค้นหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวเรื่องของโครงการ และร่วมกันจัดหมวดหมู่คำถามเพื่อนำไปศึกษาค้นหาคำตอบ
- เด็กระดมสมองเพื่อวางแผนการศึกษาในหัวเรื่องที่เลือกไว้
- เชิญชวนให้เด็กคาดคะเนเกี่ยวกับคำตอบของปัญหาที่ต้องการศึกษาค้นคว้า
- เด็กร่วมกันพิจารณาและวางแผนทำกิจกรรมเพื่อหาคำตอบจากข้อคำถาม (อาจเริ่มจากการวางแผนเป็นรายบุคคล หรือวางแผนเป็นรายกลุ่ม) แล้วนำมาอภิปรายร่วมกัน
- เด็กและครูร่วมกันจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์หรือแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อทำกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้
- เตรียมการสำหรับเด็กในการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อค้นคว้าในประเด็นที่ต้องการหาคำตอบอย่างลึกซึ้ง และนำไปสู่การพัฒนาโครงการต่อไป
- ให้การสนับสนุนเด็กในการค้นคว้า เพื่อให้เด็กค้นพบความรู้ใหม่และได้คำตอบจากข้อคำถามของเด็ก
- สังเกตการศึกษาค้นคว้าของเด็ก และร่วมสนทนาพูดคุย กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการทำโครงการร่วมกัน
- เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันนำเสนอความรู้ใหม่ที่ได้จากการหาคำตอบจากข้อคำถาม โดยนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การวาดภาพ การปั้น การแสดงความคิดเห็น
- เด็กและครูร่วมกันเพิ่มเติมความรู้ใหม่และสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ลงในแผนภูมิโยงมุม

- สังเกตการณ์และเมื่อเห็นว่าเด็กทุกคนสิ้นสุดความสนใจในการทำโครงการ
- เด็กและครูร่วมกันทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาจากผลงานและขั้นตอนการทำโครงการ
- เด็กร่วมกันวางแผนในการปรับปรุงแก้ไขผลงานให้สมบูรณ์

3. ระยะสรุปและประเมินโครงการ

- สังเกตการณ์และเมื่อเห็นว่า เด็กทุกคนพอใจผลงานที่ทำและต้องการนำเสนอ ครูเชิญชวนให้เด็กร่วมกันวางแผนในการนำเสนอผลงาน
- เด็กร่วมกันวางแผนในการจัดแสดงผลงานที่ทำในโครงการเป็นกลุ่ม
- เด็กและครูร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน จัดสภาพแวดล้อม เป็นต้น
- แจ้งข่าวสารเพื่อเชิญชวนผู้ปกครอง ครู นักเรียน และบุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการจัดแสดงผลงานในโครงการของเด็ก
- เด็กนำเสนอและแนะนำผลงานที่ได้เตรียมไว้จากการทำโครงการ
- เมื่อสิ้นสุดการแสดงผลงาน เด็กและครูร่วมกันประเมินความสำเร็จในการทำโครงการและทบทวนข้อความรู้ที่ได้จากการทำโครงการ
- เด็กและครูร่วมกันค้นหาความสนใจและเตรียมวางแผนเข้าสู่โครงการใหม่ต่อไประยะวางแผนและเริ่มโครงการ

**บันทึกการเรียนรู้
โครงการ “ไข่”**

ระยะที่ 1 ระยะสร้างความสนใจและเริ่มโครงการ

วันที่ 1 (24 กันยายน 2544)

ครูเล่านิทานเรื่อง “ลิลลี่ไปเที่ยวฟาร์ม” ให้เด็กๆ ฟังเพื่อเป็นการสร้างสถานการณ์และกระตุ้นให้เด็กๆ เสนอหัวเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ หรือเรื่องอื่น โดยครูใช้คำถาม

ครู :	ในนิทาน มีสัตว์อะไรบ้าง
หมวย / ต้ม :	มีเป็ด หมู
บี :	มีไก่
หมีว :	มีม้า
ครู :	แล้วสัตว์อะไร ที่มันร้อง “มอ มอ”
ฮาร์ท / นัท :	ว้าว
แนน / โป๊ท :	
อาท :	ว้าวมันกินหญ้า
กิม :	หนูเคยเห็นวัวข้ามถนน
ครู :	แล้วหนูเห็นที่ไหน
กิม :	พ่อขับรถแล้วมีคนพามันข้ามถนน
ครู :	เด็กๆ คิดว่า “คนพาวัวข้ามถนนไปไหน”
แนน :	พาไปกินหญ้า
หมีว :	พากลับบ้าน
บี :	หนูเคยเห็นเปิดที่บ้านตา
ฮาร์ท / มิกซ์ :	หนูก็เคยเห็น
ครู :	แล้วหนูเคยเห็นที่ไหน
ฮาร์ท :	แม่หนูพาขี่จักรยานไปแล้วเห็น
โป๊ท :	ครู บ้านหนูมีหมา
พลอย :	บ้านหนูก็มี
นัท :	บ้านหนูมีนกกระทา

ครูสังเกตเห็นว่าเด็กๆ สนใจเรื่องสัตว์ ครูสนทนากับเด็กๆ ว่า “เด็กๆ รู้จักสัตว์ตั้งหลายชนิดแล้ว ตอนนี้เรายังไม่มีเรื่องเรียนกันเลย แล้วมีใครอยากเรียนเรื่องสัตว์บ้าง” เด็กๆ ร่วมกันยกมือ ครูจึงถามต่อว่า “แล้วมีใครอยากเรียนเรื่องอื่นบ้างก็ให้บอกครู เราจะได้ตกลงกันว่า เด็กๆ อยากเรียนเรื่องสัตว์หรือเรื่องอื่น” เด็กทุกคนตอบว่า

อยากเรียนเรื่องสัตว์ (ซึ่งในวันนั้นเรายังสรุปเรื่องที่จะเรียนไม่ได้ว่าอยากจะเรียน เกี่ยวกับสัตว์ตัวไหน) ครูจึงให้การบ้านเด็กๆ ว่า “ที่บ้านใครเลี้ยงสัตว์ หรือ เด็กๆ ชอบสัตว์ตัวไหน ให้กลับไปคุยกับคุณพ่อคุณแม่ แล้วพรุ่งนี้เราจะมาคุยกันว่าเด็กๆ อยากจะเรียนเรื่องสัตว์อะไร หรืออยากเรียนเรื่องอื่น

วันที่ 2 (25 กันยายน 2544)

ครูทบทวนเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ที่เด็กชอบหรือที่บ้านเลี้ยงไว้และได้ไปคุยกับคุณพ่อคุณแม่มา เพื่อหาหัวเรื่องที่จะเรียน (แต่มีเด็กที่ได้กลับไปคุยกับผู้ปกครองมาน้อยมาก) ครูจึงใช้คำถามกระตุ้นเด็กๆ โดยก่อนที่จะถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องสัตว์นั้น ครูและเด็กร่วมกันตกลงถึงกติกาในการร่วมแสดงความคิดเห็น เด็กและครูร่วมกันสรุปข้อตกลง จากนั้นครูเริ่มถามคำถาม

ครู :	ที่บ้านใครเลี้ยงสัตว์บ้าง
ฮาร์ท :	บ้านฮาร์ทเลี้ยงนกจุก
บี :	บ้านน้องบีเลี้ยงหมาชื่อ ไอ้ตาล
โบ๊ท :	บ้านโบ๊ทก็มี 2 ตัว
นัท :	ครู บ้านหนู เลี้ยงไก่ กับ นกกระทา
ครู :	แล้วให้มันอยู่ด้วยกันหรือเปล่า
นัท :	นกมันอยู่ในกรง ไก่มันอยู่ข้างนอก
ครู :	บ้านใครมีสัตว์ไม่เหมือนของเพื่อน
ดา :	เลี้ยงแมว
กิม :	เลี้ยงไก่แจ้
นัท :	นกกระทาบ้านหนูมันออกไข่
บี / หมวย :	หนูก็เคยกิน
หมีว / แนน :	
อาท :	หนูก็เคยเห็นไข่นกมันตกลงมา
ครู :	แล้วมันตกลงมาจากไหน
อาท / เบิร์ด :	ตกจากต้นไม้
บี :	แม่หนูเอาไข่นกกระทามาทำพะโล้ให้กิน
หมีว :	หนูเคยปอกไข่
ฮาร์ท :	ต้องให้ผู้ใหญ่ทำ เด็กทำได้ยวแตก
แนน :	ต้องต้มก่อนถึงปอกได้

ครูสังเกตเห็นว่า เด็กๆ กำลังสนใจกับเรื่อง “ไข่” จึงนำเสนอเรื่อง “ไข่” กับเด็ก และเด็กทุกคนลงความเห็นว่าจะอยากจะเรียนเรื่อง “ไข่” วันนี้เราจึงได้หัวเรื่องทำโครงการคือ เรื่อง “ไข่”

วันที่ 3 (26 กันยายน 2544)

เด็กและครูสนทนากันเกี่ยวกับหัวเรื่อง “ไข่” ที่เราจะเรียนกัน และเด็กเล่าถึงประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับหัวเรื่อง และครูจดบันทึกเป็นรายบุคคล โดยครูใช้คำถามกระตุ้น

ครู : เด็กๆ รู้จักไข่อะไรบ้าง
 โป๊ / ต้ม : ไข่ไก่
 หมวย :
 นัท / แนน : ไข่นกกระทา
 บี / ฮาร์ท : ไข่เป็ด
 อาท : แม่หนูเอาไข่มาทอดให้กิน
 นัท : ต้องให้มันสุกก่อนถึงจะกินได้
 ครู : แล้วไข่ไก่, ไข่นกกระทา และไข่เป็ด มันไม่เหมือนกันตรงไหน
 หมิว : ไข่ไก่สีน้ำตาล
 นัท : ไข่นกกระทาเล็กกว่า
 ครู : แล้วไข่นกกระทาสีอะไร
 นัท : สีขาว
 ต้ม : ไข่เป็ดก็สีขาว

เมื่อสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมแล้ว ครูจึงให้การบ้านเด็กๆ กลับไป สนทนากับคุณพ่อ คุณแม่ว่า หนูจะเรียนเรื่องไข่ ให้คุณพ่อคุณแม่เล่าเรื่องเกี่ยวกับไข่ หรือช่วยหาสื่อมาให้เด็กๆ ได้เรียนรู้ จากนั้นเด็กทำกิจกรรมนำเสนอประสบการณ์เดิมโดยการ วาดรูป การปั้น เป็นต้น

ครูทำจดหมายถึงผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะการจัดประสบการณ์ รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการให้ข้อมูลความรู้และจัดหาวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับหัวเรื่องที่ทำโครงการ ให้นำเสนอประสบการณ์เดิมด้วยการวาดรูป ระบายสี และปั้นแบ่งโด

วันที่ 4 (27 กันยายน 2544)

เด็กและครูร่วมกันสนทนาอภิปรายเกี่ยวกับหัวเรื่องหลังจากที่กลับไปพูดคุยกับผู้ปกครอง (มีเด็ก แค่ 2-3 คน ที่ได้สนทนาเกี่ยวกับหัวเรื่องกับผู้ปกครอง) ในการสนทนา ครูเป็นผู้เปิดการสนทนา โดยทบทวนความจำเด็กๆ ว่า

ครู : เมื่อวานใครได้กลับไปคุยกับคุณพ่อคุณแม่เรื่อง “ไข่” บ้าง
 ฮาร์ท : ครู วันนี้แม่ฮาร์ทเอาไข่มา
 ครู : เพื่อนๆ มีใครอยากรู้บ้างว่า คุณแม่น้องฮาร์ทเอาไข่อะไรมาให้เด็กๆ ดู
 บี : บ้านปามีไข่ไก่

ฮาร์ท : แม่บอกให้เอาไข่มาแบ่งเพื่อนดู
 ต้ม : แม่หนูเอามาทอดให้หนูกิน
 อาท : พ่อหนูบอกว่ามันนอกไข่บนต้นไม้
 นัท : บ้านเรามีนกกระทามันนอกไข่ในกรง ต้องให้มันกินข้าวทุกวันมันถึงจะออกไข่
 ครู : เด็กๆ คิดว่ามีสัตว์อะไรออกไข่ได้อีก
 หมวย / แนน : ไก่
 อาท : นก
 ครู : แล้วคนอื่นที่ยังไม่ตอบว่ามีสัตว์อะไรออกไข่ได้อีก (เด็กจะยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น ครูจึงต้องเรียกชื่อเพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่ถ้าเด็กยังไม่กล้าที่จะแสดงออก ครูก็จะยังไม่บังคับ บางครั้งเด็กยังนึกคำตอบไม่ออก ครูจะใช้คำถามอื่นกระตุ้น เช่น “สัตว์อะไรร้อง ก๊าบๆ”)
 โบท / หมิว : เป็ด
 เบิร์ด / แนน

ครูถามเด็กๆ ว่า “มีใครอยากเล่าอะไรให้เพื่อนฟังอีกไหม” เด็กๆ บอกว่า ไม่มี ครูจึงเชิญชวนให้เด็กๆ นำเสนอผลงานของตนเองให้เพื่อนๆ ดู โดยครูถามว่าใครอยากออกมาเล่าให้เพื่อนฟังก่อน น้องโบทัยก็มือ แต่พอออกมาแล้ว ไม่กล้าเล่าให้เพื่อนๆ ฟัง ครูจึงให้น้องโบทัยถือภาพที่ตนเองวาดให้เพื่อนๆ ดู แล้วถามถึงเรื่องราวต่างๆ ในภาพว่าวาดอะไรและเป็นอย่างไร เมื่อบอกเพื่อนๆ เสร็จ ครูก็ถามชมเชยและ เชิญชวนให้เพื่อนๆ ให้กำลังใจด้วยการปรบมือให้น้องโบทัย และให้เด็กๆ อีก 4 คนออกมาเล่า โดยครูเป็นผู้กระตุ้นด้วยคำถามเกี่ยวกับภาพที่วาด ครูเชิญชวนเด็กๆ ให้ออกมานำเสนอผลงานให้เพื่อนๆ ฟังทุกครั้ง ดีไหม เด็กๆ เห็นด้วย จากนั้นครูให้เด็ก แบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน แต่ละกลุ่มร่วมกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับ หัวเรื่องที่ครูเตรียมไว้ให้

วันที่ 5 (1 ตุลาคม 2544)

ครูเชิญชวนเด็กๆ สนทนาเกี่ยวกับการนำเสนอผลงานหน้าห้อง ซึ่งเด็กและครูตกลงกันว่าจะให้ออกมานำเสนอผลงานวันละ 5 คน น้องแนน บอกว่า อยากออกกับเพื่อน เด็กส่วนใหญ่เห็นด้วยกับน้องแนน จึงลงความคิดเห็นได้ว่า จะออกมานำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม จากนั้นครูเชิญชวนเด็กร่วมกันวางแผนในการเก็บผลงาน บางคนบอกว่าเก็บไว้ที่ชั้น หลายคนบอกว่าให้ติดไว้ที่กำแพงห้องจะสวยกว่า น้องหมิวกับน้องฮาร์ท บอกว่า ถ้าติดที่กำแพง คุณพ่อคุณแม่เดินมาจะได้เห็น เพื่อนๆ เห็นด้วยกับความคิดเห็นของน้องหมิวกับน้องฮาร์ท จึงตกลงกันตามนั้น ครูให้เด็กๆ ช่วยกันคิดว่าแล้วเราจะติดอย่างไร เด็กๆ บอกว่าต้องใช้สก๊อตเทป กรรไกร กระดาษ ครูถามต่อว่าแล้วเราจะให้ใครเป็นคนติด เด็กทุกคนบอกให้คุณครูติดให้ จากนั้นครูให้เด็กออกมานำเสนอผลงาน โดยครูสังเกตเห็นว่าเด็กจะยังไม่กล้านำเสนอ ครูยังต้องใช้คำถามนำเด็กว่า วาดรูปอะไร อย่างไร เด็กส่วนใหญ่จะพูดเสียงเบา ไม่กล้าที่จะพูดหน้าห้อง เมื่อเด็กแต่ละคนนำเสนอผลงานของตนเองเสร็จ ครูจะสรุปให้เด็กๆ ฟังอีกครั้ง (ในกรณีที่เด็กไม่กล้าที่จะนำเสนอผลงาน ครูจะเข้าไปนั่งใกล้ๆ และค่อยๆ ถามเกี่ยวกับงานของเด็ก แต่ถ้าเด็กยังไม่พร้อมและไม่อยากที่จะบอกครูจะไม่บังคับ จะให้เวลาเด็กในการเรียนรู้ที่จะร่วมกิจกรรม และจะให้โอกาสเด็กเมื่อเด็กต้องการ

ร่วมทำกิจกรรมตามความสมัครใจ พร้อมกันนั้นครูก็ไม่ได้ละเลยที่จะให้ความสนใจและให้กำลังใจกับเด็กที่ยังไม่พร้อมจะร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน โดยครูจะเข้าไปสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กสะท้อนความคิดเห็นของตนเองจากการทำ ผลงาน และครูคอยบันทึกการเรียนรู้ของเด็ก และนำมาสรุปให้เด็กทุกคนฟังเป็นกลุ่มใหญ่อีกครั้ง และส่งเสริมและเป็นแบบอย่างให้เด็กทุกคนช่วยกันให้กำลังใจกับเพื่อน โดยกล่าวชมเชยหรือปรบมือให้เพื่อน เพื่อเด็กจะได้มีกำลังใจ และมีความเชื่อมั่นที่จะกล้าแสดงออกมากขึ้น) หลังจากนำเสนอผลงานเรียบร้อยแล้ว ครูสนทนากับเด็กๆ เกี่ยวกับหัวเรื่อง โดยครูนำหัวเรื่องเขียนไว้ที่กลางแผนภูมิใยแมงมุม (Web) และเขียนประสบการณ์เดิมของเด็กๆ ที่พูดเกี่ยวกับไขลงไปตามเส้นแขนงของแผนภูมิ จากนั้นเด็กเข้ากลุ่มและทำกิจกรรมที่ค้างไว้จากสัปดาห์ที่แล้ว

วันที่ 6 (2 ตุลาคม 2544)

ครูสนทนากับเด็กๆ ว่า ในวันหยุดที่ผ่านมามีใครกลับไปคุยกับคุณพ่อคุณแม่เรื่อง “ไข” บ้าง

- ฮาร์ท : หนูดูทีวีเห็นไขไอ้เซ่ด้วย
 บี : ไอ้เซ่ไม่มีไข
 ฮาร์ท : มี เราเห็นในทีวี
 ครู : เด็กๆ คนอื่นว่า จะไข ออกไขได้ไหม
 ฮาร์ท / ต้ม : จะไขออกไขได้
 นัท / เบิร์ต แนน
 กิม / เต๋า : จะไขออกไขไม่ได้
 บี / พลอย
 ครู : จึงถามเด็กๆ ว่าแล้วเด็กๆ อยากรู้ไหมว่า “จะไขมันออกไขได้ไหม” เด็กทุกคนสนใจและตอบพร้อมกันว่าอยากรู้ ซึ่งครูได้เขียนคำถาม (ใช้ปากกาสีแดง) ลงไปบนแผนภูมิใยแมงมุม แล้วครูจึงถามเด็กๆ ว่า แล้วเราจะไปถามใครดี เด็กๆ ส่วนใหญ่บอกว่า “ถามคุณครู” ส่วนเด็กที่เหลือบางคนไม่ตอบ ครูเลยถามว่าแล้วเราจะไปถามครูคนไหน น้องบีกับน้องหมี บอกว่าจะไปถามครูจ๊อด ครูจึงถามว่าแล้วเราจะให้ใครเป็นตัวแทนไปถามดี เด็กๆ ตกลงกันได้ว่าน้องบีกับน้องนัท จะเป็นคนไปถาม จากนั้นครูนำไขประเภทต่างๆ มาให้เด็กๆ สังเกตและสนทนาเกี่ยวกับลักษณะ สี รูปร่าง ขนาดของไข แต่ละชนิด โดยครูใช้คำถามกระตุ้น
- หมี / มิกซ์ : ไขไก่สีส้ม
 โบ๊ท
 ต้ม : ไขไก่สีน้ำตาล
 ฮาร์ท / พลอย : ไขเปิดสีขาว
 หมี : ไขเปิดใหญ่ที่สุด
 นัท : ไขนกกระทาเล็กที่สุด
 เต๋า : ไขนกกระทามันดำๆ

- ครู : แล้วครูจัดบอกอะไรอีก
 นัท / บี : ไม่ได้บอกแล้ว
 ครู : สนทนากับเด็กๆว่า เมื่อวานครูให้เด็กๆ กลับไปที่บ้านไปทำอะไรนะคะ
 หมีว : ไปดูไข่ที่บ้าน
 ครู : วันนี้มีเพื่อนๆ เอาไข่มาให้คุณครู เตี้ยวเรามาดูกันว่าเราเอาไข่อะไรมาบ้าง
 พลอย : หนูไม่ได้เอาไข่มา
 ครู : บอกเด็กๆ ว่าไม่เป็นไร เตี้ยวเรามาดูไข่ของเพื่อนๆ กัน แล้วครูหยิบไข่ชนิดต่าง ๆ ออกมาแล้วถามเด็กๆ ว่าเป็นไข่อะไร แล้วมีกีฟอง เด็กๆ ช่วยกันตอบและนับจำนวนไข่ มีไข่เปิด 2 ฟอง ไข่ไก่ 4 ฟอง ครูถามเด็กคนที่เอาไข่มาว่าไปหยิบไข่มาจากตรงไหน
 หมวย / โบ๊ท : อยู่ในตู้เย็น
 บี : แม่บีซื้อที่ร้านขายของเมื่อเช้า
 ครู : วันหลังบอกคุณแม่ว่าไม่ต้องซื้อมาก็ได้ ถ้าที่บ้านใครมีก็ให้เอามา
 บี : แม่บีลืมหยิบมา
 ครู : เอาไข่ที่น้องเต๋า เอามาให้เด็กๆ ดูแล้วถามว่า “เด็กๆ คิดว่าที่น้องเต๋า เอามาเป็นไข่ของตัวอะไร”
 เด็กๆ : ไม่ตอบ
 ครู : ถามน้องเต๋าว่า น้องเต๋าไปเอาไข่มาจากที่ไหน
 เต๋า : พ่อเอามาให้
 ครู : แล้วคุณพ่อบอกหรือเปล่าว่า เป็นไข่ของตัวอะไร
 เต๋า : จิ้งจก
 อาท : สีขาวเหมือนไข่เปิดเลย
 ต้ม : แต่มันเล็กกว่า

ครูบันทึกข้อมูลการเรียนรู้ของเด็กเพิ่มเติมลงในแผนภูมิ และสรุปให้เด็กๆ ฟังอีกครั้งว่ามีสัตว์หลายชนิดที่ออกไข่ได้ มีเปิด ไก่ นก จระเข้ และจิ้งจก ไข่ไก่ มีสีน้ำตาลปนส้ม ไข่เปิดกับไข่จิ้งจกสีขาวเหมือนกัน จากนั้นครูเชิญชวนเด็กๆ ตั้งคำถามที่สนใจเกี่ยวกับโครงการ โดยถามว่า “เด็กๆ อยากรู้อะไรเกี่ยวกับไข่บ้าง” เด็กๆ ทุกคนบอกว่าอยากรู้ แต่ไม่ตอบว่าอยากรู้อะไร ครูจึงนำเสนอคำถามกับเด็กๆ ว่า “เด็กๆ อยากรู้ไหมว่าข้างในไข่มีอะไร” เด็กทุกคนสนใจและบอกว่า อยากรู้ น้องหมีว,น้องหมวย และน้องกิม บอกว่า ข้างในมีลูกเจี๊ยบ ครูบอกให้เด็กๆ แบ่งกลุ่มและช่วยกันวางแผนว่าเราจะทำอย่างไรถึงจะรู้ว่าลูกเจี๊ยบอยู่ในไข่ และให้ออกมาแล้วให้เพื่อนฟังเป็นกลุ่ม เด็กกลุ่มสีเหลืองบอกว่า ต้องทุบไข่ดู กลุ่มสีฟ้า บอกว่า ต้องไปดูที่มันอยู่ถึงจะเห็น ถ้ามันอยู่กับแม่ มัน ลูกเจี๊ยบถึงจะออกมาจากไข่ให้เห็น กลุ่มสีแดง บอกว่าต้องทำให้ไข่แตกถึงจะเห็น ครูจึงสรุปให้เด็กๆ ฟังว่า เราจะลองตอกไข่ออกมาดู และเราจะไปดูเค้าเปิดกัน แต่ครูจะต้องไปขออนุญาตเจ้าของเค้าเปิด และขออนุญาตคุณพ่อคุณแม่ของเด็กๆ ก่อน จากนั้นครูให้เด็กๆ ทำกิจกรรมตามความสนใจของเด็ก

วันที่ 8 (4 ตุลาคม 2544)

ครูแจ้งข่าวสารกับเด็กๆ ว่าได้ไปติดต่อขออนุญาตเจ้าของเล้าเปิดใกล้ๆ โรงเรียนในการไปเยี่ยมชม โดยเราจะไปกันวันอังคารหน้า ตรงกับวันที่ 9 ตุลาคม และครูจะส่งจดหมายไปขออนุญาตคุณพ่อคุณแม่ของเด็กๆ ก่อน จากนั้นเด็กและครูสนทนากันถึงข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาเล้าเปิดว่าเราจะปฏิบัติตัวอย่างไร

- ครู : เราจะไปเล้าเปิดกันอย่างไร
- โบ๊ท / อาท : เดินไป
- มิก : มันไกล เดินไปเหนื่อย
- แนน / บี : ต้องนั่งรถ
- นัท : ให้พ่อนัทขับรถไปส่ง
- ครู : เราจะนั่งรถไปกัน เพราะถ้าเดินไปจะไกล เด็กๆ จะทำตัวอย่างไร เวลาจะไปขึ้นรถ
- บี / หมิว : ต้องเชื่อฟังคุณครู
- กิม / หมวย
- ครู : เวลาเราจะไปขึ้นรถเราจะไปกันอย่างไร
- แนน / ต้ม : ต้องเดินเรียบร้อย
- นัท / ฮาร์ท : ต้องเข้าแถวไป
- ครู : เวลาขึ้นรถ เด็กๆ แยกกันขึ้นได้ไหม
- บี / เบิร์ด : ไม่ได้
- หมิว : ต้องรอครู
- ครู : อธิบายต่อว่า ครูจะเรียกเด็กๆ ขึ้นรถทีละคน และเมื่อไปถึง ครูจะลงไปรอข้างล่างก่อน แล้วเด็กๆ ค่อยลงทีละคน ถ้าเราแยกกันลงจะเป็นอย่างไร
- โบ๊ท : ดกรถ
- อาท : เบียดกับเพื่อน
- ครู : และระหว่างอยู่ในรถ เด็กๆ เล่นกันเสียงดังได้ไหม
- เด็กๆ : ไม่ได้
- ฮาร์ท : ครู เอามือออกนอกกรรถไม่ได้ เดี๋ยวมือขาด
- ครู : เวลาเด็กๆ ออกไปข้างนอกโรงเรียน ถ้าเด็กๆ ไม่ฟังครู ไม่รอเพื่อนๆ จะเป็นอย่างไร
- เต๋า : ถูกรถชน
- กิม : เดี๋ยวหลงทาง

ครูสรุปให้เด็กๆ ฟังว่า “ก่อนขึ้นรถ และเมื่อลงจากรถแล้ว เด็กๆ จะต้องเข้าแถวรอคุณครู เวลาอยู่ในรถไม่เอา มือ ศีรษะ แขน ขา ยื่นออกไปนอกตัวรถ และไม่ส่งเสียงดัง เมื่อไปถึงเล้าเปิด เจอเจ้าของ เราจะต้องทำอย่างไร น้องแนน “สวัสดีค่ะ เจ้าของเล้าเปิด” แล้วเวลาเราดูเสร็จเราจะต้องทำอย่างไร เด็กๆ ไม่ตอบ ครูบอกว่าเราจะต้องขอบคุณ เพราะเขาอนุญาตให้เด็กๆ มาดู พอเด็กๆ ไปถึงเล้าแล้ว ไปวิ่งไล่เปิดได้ไหม

นัท : ไม่ได้ เดี่ยวเปิดตกใจ
กิม / อาท : เดี่ยวเปิดมันกัด
ครู : เราจะต้องเดินไปดูพร้อมๆ กัน ตกลงไหมคะ
เด็กทุกคน : ตอบตกลงพร้อมกัน

จากนั้นครูให้เด็กๆ แบ่งกลุ่มแล้วให้ช่วยกันคิดวางแผนว่าในกิจกรรมที่เราจะออกไปออกมามีลูกเจี๊ยบอยู่ข้างในไหม เราจะใช้อะไรบ้าง โดยครูเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทุกกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดว่าจะต้องใช้อะไรบ้าง และให้เด็กๆ ช่วยกัน วาดรูปอุปกรณ์ที่ต้องการ

วันที่ 9 (8 ตุลาคม 2544)

เด็กและครูร่วมกันสนทนาทบทวนเกี่ยวกับการไปเยี่ยมชมเล้าเปิด โดยครูบอกกับเด็กๆ ว่า คุณพ่อคุณแม่ อนุญาตให้เด็กๆ ไปได้ทุกคน และทบทวน เกี่ยวกับข้อตกลงและ การปฏิบัติตัว ตลอดการเดินทางไปศึกษาหาข้อมูลในครั้งนี้ ครูให้เด็ก ๆ แบ่งกลุ่มร่วมกันวางแผนและ นำเสนอว่าเราควรเตรียมตัวในการเดินทางครั้งนี้ อย่างไร โดยครูเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระตุ้นโดยใช้คำถาม และสังเกตการเรียนรู้ และจดบันทึกทุกกลุ่ม

กลุ่มสีฟ้า

ครู : เราจะเอาอะไรไปกับบ้าง
บี : เอาหมวกไป
ฮาร์ท : เอาน้ำไป
แนน : เอาอาหารไป
นัท : เอาอาหารไปให้เปิด กับลูกเจี๊ยบ
อาท : เอาขนมไป
ครู : ถ้าเราเอาอาหารไป เราจะเอาไปทานกันเองหรือ เอาไปให้เปิด
เด็กๆ : เอาไปให้เปิดกินด้วย
ครู : แล้วเป็นมันกินอะไร
นัท / บี : กินข้าว
ครู : แล้วเราจะเอาอะไรไปให้เปิดกิน
อาท : ขนม
นัท / ฮาร์ท : เอาข้าว

ครู : ให้เด็กๆ ช่วยกันลองคิดว่าจะเอาข้าว หรือเอาขนมไปให้เปิด แล้วจะเอาไป
 ก็ซัอนดี ส่วนที่น้องบี บอกว่าให้เตรียมหมวกมาด้วย เด็กๆ ว่าดีไหม
 ฮาร์ท / แนน : ต้องใส่หมวกด้วย เตี่ยวแดดร้อน
 บี : เตี่ยวไม่สบาย

กลุ่มสี่เหลือง

ครู : ถามเด็กๆ ว่า แล้วกลุ่มนี้มีใครจะเอาอะไรไปบ้าง
 ต้ม : เอาน้ำไปกินด้วยเตี่ยวหิว
 ดา : ต้องใส่หมวกไป
 ครู : แล้วคนอื่นอยากเอาอะไรไปอีก (โดยถามทีละคน)
 พลอย : เอาหมวก
 มิกซ์ : เอาน้ำ
 เบิร์ต : เอาหมวก
 ครู : แล้วเราจะใส่ชุดไหนไปดี
 ดา / ต้ม : ใส่ชุดนักเรียน
 ครู : แล้วจะใส่ชุดพละ หรือชุดที่เราใส่กันวันนี้
 เด็กๆ : ใส่ชุดพละ
 ครู : แล้วเราจะเอาอะไรไปอีกไหม
 เด็กๆ : หหมดแล้ว

กลุ่มสี่แดง

ครู : ถามเด็กๆ ว่า กลุ่มนี้ใครจะเอาอะไรไปบ้าง
 โบ๊ท : เอาขนม
 หมวย : เอาร่มไปด้วย เตี่ยวฝนตก
 หมิว : เอาหมวกไปกันแดด
 ครู : แล้วคนอื่นล่ะ อยากเอาอะไรไป (ถามทีละคน)
 กิม : เอาน้ำไปกิน
 เต๋า : เอาหมวก
 ครู : แล้วเราจะใส่ชุดไหนไปดี
 โบ๊ท : ชุดไปเตี่ยว
 ครู : แล้วคนอื่นล่ะ
 เด็กๆ : เห็นเตี่ยวว่า อยากใส่ชุดไปเตี่ยว

ครูให้เด็ก ๆ แต่ละกลุ่มนำเสนอว่า กลุ่มตนเองวางแผนจะเอาอะไรไปบ้างที่ละกลุ่ม และเขียนลงบนกระดานแผ่นใหญ่โดยครูจะสรุปให้อีกครั้ง เด็กส่วนใหญ่บอกจะเอา น้ำ หมวก ขนม ไป ส่วนอาหารที่จะนำไปให้เปิดมีกลุ่มเดียวคือ กลุ่มสีฟ้า เด็กส่วนใหญ่ตกลงกันว่าจะไม่เอาไปเพราะไม่รู้ว่ามันกินอะไร ครูจึงบอกว่า ถ้าเราอยากรู้ว่าเปิดกินอะไร เราจะถามใครดี น้องบี บอกว่า ต้องถามคนเลี้ยง ครูถามเด็ก ๆ ว่า เราจะใส่ชุดอะไรไปกัน เพราะเด็กผู้ชายและผู้หญิง ใส่กางเกงเหมือนกัน จะได้ทำกิจกรรมสะดวก และดูเป็นระเบียบเรียบร้อย จากนั้นครูทบทวนกับเด็ก ๆ ถึงสิ่งของที่ทุกคนจะต้องเตรียมมาวันพรุ่งนี้ จากนั้นครูให้เด็ก ๆ แยกย้ายตามกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมเดิม (นำเสนอการวางแผนในกิจกรรมต่อไป)

วันที่ 10 (9 ตุลาคม 2544)

ครูทบทวนข้อตกลงในการปฏิบัติตัวระหว่างการเดินทางไปเยี่ยมชมลำเปิด เมื่อไปถึงลำเปิด เด็ก ๆ ตื่นเต้นและชี้ชวนกันให้ดูฝูงเป็ดกลุ่มหนึ่งที่ว่ายน้ำอยู่ใกล้กอกล้วย ครูให้เด็ก ๆ สังเกตว่าเห็นอะไรบ้าง

ตั้ม / โป๊พ	:	โรงเป็ด
บี / พลอย / ฮาร์ท	:	
นัท / หมิว	:	นั่นมีเป็ด
อาท	:	
นัท	:	เป็ดมันว่ายน้ำอยู่
ครู	:	ถามเด็ก ๆ ว่า มีเป็ดว่ายน้ำกี่ตัว
เบิร์ต	:	3 ตัว
เต๋า	:	ลูกเป็ดมันอยู่กับแม่มัน
ครู	:	พาเด็ก ๆ มาที่ลำเปิด
บี	:	มีเป็ดเต็มเลย
ครู	:	ในลำเปิดมีอะไรบ้าง
แนน / บี	:	มีหญ้า
เต๋า	:	เป็ด
ครู	:	เป็ดในลำ กับเป็ดที่ว่ายน้ำอยู่เหมือนกันไหม
เด็ก ๆ	:	ไม่เหมือน
ตา / หมวย	:	ตัวนี้ สีขาวกับสีดำ
หมิว	:	ในบ่อมีแต่สีขาว
กิม	:	มีลูกมันด้วย
นัท	:	ลูกมันไม่สบาย มันอยู่นิ่ง ๆ
โป๊พ	:	สังเกตเห็นเป็ดตัวสีน้ำตาล ว่ายน้ำเอียง ๆ และจะจม จึงชี้ให้เพื่อน ๆ และคุณครูดู แล้วบอกว่า มันจะจมน้ำ
มิคซ์	:	มันจับปลาอยู่

ครู : ถามเด็กๆ ว่า เปิดมันไขอะไรว่ายน้
 นัท : ไขติน
 พลอย / ตา : ไขชา
 ครู : แล้วเปิดมีนิ้วกี่นิ้ว
 เด็กๆ : ช่วยกันนับ แล้วบอกว่า มี 3 นิ้ว
 ต้ม : ครูครับ ลูกเปิดตัวนั้นมันขาเป้
 ครู : อุ้มลูกเปิดตัวที่ขาเป้ มาให้เด็กๆ ดูใกล้ๆ แล้วให้เด็กๆ สังเกตลักษณะรูปร่าง
 และส่วนต่างๆ ของตัวเปิด โดยครูใช้คำถามนำ เช่น เปิดมีขนสีอะไร มีตาก็
 ข้าง เป็นต้น
 หมิว / แนน /
 กิม / เต่า : ขนมันสีเหลือง
 บี / อาท /
 นัท / หมวย /
 พลอย / เบิร์ด : ขนมันสีขาว
 ต้ม : ปากมันยาว
 นัท / โปท : มีจมูก 2 รู
 เบิร์ด : หูมันไม่มี
 ครู : มันมีหู แต่ขนของมันบัง เราเลยมองไม่เห็น ครูให้เด็กๆ สังเกตขา และนิ้ว
 ของเปิด
 หมิว : ที่เท้ามันมีหนัง
 ฮาร์ท : มันมีนิ้ว 3 นิ้ว
 ครู : ให้เด็กๆ ช่วยกันนับนิ้วเปิดอีกรอบ โดยให้ดูใกล้
 เด็กๆ : นับได้ 4 นิ้ว
 ต้ม : เท้ามันสีเหลือง
 ครู : เท้าเปิดกับเท้าคนเหมือนกันไหม
 เด็กๆ : ไม่เหมือน
 ฮาร์ท / นัท /
 หมิว : มันมีหนัง
 ครู : หนังที่เท้าเปิด เรียกว่า พังผืด แล้วเด็กๆ ว่า ทำไมเท้าเปิดต้องมีพังผืด
 นัท / เต่า / : ไว้ว่ายน้
 ฮาร์ท / แนน
 พลอย : ครู เปิดมันกินหญ้า
 ครู : หญ้าในเล้าเปิด กับหญ้าใต้ต้นไม้ เหมือนกันไหม
 แนน / หมวย / : ไม่เหมือน

เต่า / เบิร์ด

- เต่า : ในนี้สี่เหลี่ยม
- ครู : หญาในเล้าเปิด เรียกว่า ฟาง เอามาจากต้นข้าวที่ไม่มีเมล็ดข้าวแล้ว จากนั้น ถาม
เด็ก ๆ ว่า กระปุกที่มีสีขาว ๆ มีงานข้างใต้สี่เหลี่ยม (ที่ใส่น้ำ) เอาไว้ทำอะไร
- ฮาร์ท / นัท : ไว้ใส่อาหาร
- กิม : ใส่น้ำ
- ครู : เด็ก ๆ ว่า เปิดมันกินอะไรเป็นอาหาร
- แนน / นัท : กินแทน
- หมีว : กินหอย
- บี / โบ๊ท : กินข้าว
- ครู : เตี่ยวเราไปถามคุณลุงคนเลี้ยงเปิดกัน จากนั้นครูพาเด็ก ๆ ไป สวัสดิ์ คุณลุง
ที่เลี้ยงเปิด แล้วบอกเด็ก ๆ ว่า อยากรู้อะไรเกี่ยวกับเปิด ให้ถามคุณลุงได้ และถามเด็ก ๆ
ว่า ใครจะเป็นคนถามว่า เปิดกินอะไร
- บี / ฮาร์ท /
แนน : หนูกล้าถาม
- ครู : ให้ 3 คน ช่วยกันถาม
- คุณลุง : เปิดชอบทานแทน ปลา กุ้ง และหอยตัวเล็กๆ
- ครู : ถามคุณลุงว่า ทำไมต้องมีมุ้งสีฟ้าผูกกรอบเล้าเปิด
- คุณลุง : มีไว้กันไม่ให้เปิดออกมานอกเล้าตอนกลางคืน
- โบ๊ท : จานสี่เหลี่ยมเอาไว้ทำอะไร
- ครู : กระปุกสีขาวที่มีงานสี่เหลี่ยมรองใต้กระปุกค่ะ
- คุณลุง : เอาไว้ใส่น้ำให้เปิดกิน บางครั้งเอายาผสมใส่น้ำแล้วให้เปิดกิน
- ครู : มีใครอยากถามอะไรคุณลุงอีกไหม
- เด็ก ๆ : ไม่มีค่ะ

เด็ก ๆ และครูร่วมกันขอบคุณ คุณลุง จากนั้นครูพาเด็ก ๆ ไปนั่งตัก และรับประทานของว่าง และนำก่อนกลับ
โรงเรียน

วันที่ 11 (10 ตุลาคม 2544)

ครูสนทนากับทวนกับเด็ก ๆ เกี่ยวกับการไปดูเล้าเปิด ครูบันทึกการเรียนรู้ของเด็กลงในแผนภูมิใบแมงมุม
ครูถามกระตุ้นเด็ก ๆ ว่า เราไปที่เล้าเปิด แล้วเราเห็นลูกเจี๊ยบมันออกมาจากไข่ไหม

- นัท : ลูกเปิดมันโตแล้ว
- ฮาร์ท : มันออกจากไข่มานานแล้ว มันเลยตัวใหญ่
- ครู : แล้วเด็ก ๆ ว่า ลูกเปิดมันออกมาได้อย่างไร

นัท / หมวย : มันเอาปากจิกไข่ออกมา
 บี : แม่มันเอาออกมา
 ครู : แล้วเด็กๆ อยากรู้ไหมว่า ลูกเปิดมันออกมาจากไขได้อย่างไร
 เด็กๆ : อยากรู้
 ครู : คราวหน้า ครูจะหาหนังสือมาให้เด็กๆ ดู

จากนั้น ครูเชิญชวนให้เด็กแต่ละกลุ่ม ร่วมกันนำเสนออุปกรณ์การทำกิจกรรมดอกไข่ออกมาที่เหลือ เมื่อเด็กนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ครูแนะนำอุปกรณ์ และแจกอุปกรณ์ให้เด็กๆ แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมดอกไข่ โดยครูเข้าไปสังเกตการณ์และบันทึกการเรียนรู้ที่ละกลุ่ม

กลุ่มสีแดง : ไขไขไก่ 2 ฟอง ถ้วย 2 ใบ ไวใส่ไข 5 ฟอง

โบ๊ท : มันมีน้ำขาวๆ
 หมวย : ครู หนูทำไม่เป็น
 หมีว : ต้องทุบก่อนแล้วค่อยแกะ
 โบ๊ท : แตกหมดเลย
 ครู : มีน้ำสีอะไรบ้าง
 เด็กๆ : สีเหลือง กับสีขาว

กลุ่มสีเหลือง : ไขไขไก่ 2 ฟอง ถ้วย 2 ใบ (ใส่ไขใบละ 1 ฟอง)

ต้ม : ครู ข้างในมีน้ำสีขาวกับสีแดง
 ครู : หยิบเปลือกไขที่ตอกแล้วถามเด็กๆ ว่า “เขาเรียกอันนี้ว่าอะไร”
 ดา / เบิร์ด : เปลือก
 พลอย : ครู ต้มทำไขหูก
 ครู : ถ้าไขหูกเลอะพื้น เราต้องทำอย่างไร
 มิกซ์ : เอาผ้ามาเช็ด

กลุ่มสีฟ้า : ไขเปิด 2 ฟอง ไขไขไก่ 2 ฟอง

ฮาร์ท / แนน : มีไขแดงกับไขขาว
 ครู : ตรงไหนเรียกว่า ไขแดง
 อาท : นี่ มีลูกสีแดงๆ
 บี : มีไขแดงกับไขขาวทั้ง 2 อันเลย (มีทั้งไขเปิดและไขไก่)
 ครู : ไขเปิด กับไขไก่ พอตอกออกมาแล้ว ข้างในเหมือนกันไหม
 เด็กๆ : เหมือนกัน

ครูให้เด็กแต่ละกลุ่มเล่าว่า เมื่อตอกไข่ออกมาแล้ว ข้างในไขมีอะไร และครูช่วยสรุปให้เด็กๆ ฟังอีกครั้งหนึ่ง

วันที่ 12 (11 ตุลาคม 2544)

เด็กและครู ร่วมกันทบทวนถึงส่วนต่างๆ ของไข่ เมื่อตอกไข่ออกมา ข้างในเปลือกไข่จะมีไข่แดงและไข่ขาว เหมือนกัน แต่เปลือกไข่เปิด ไข่ไก่ และไข่นกกระทา จะมีสีไม่เหมือนกัน ครูถามเด็กๆ ว่า แล้วเราจะเอาไข่ที่ตอกเมื่อวานไปทำอะไรดี น้องบี น้องโบ๊ท และน้องดา บอกว่าเอาไปทอด น้องฮาร์ท บอกว่า แม่ฮาร์ทเคยต้มไข่ให้กิน เราเลยตกลงกันว่า สัปดาห์หน้า เราจะต้มไข่ และทอดไข่กัน แล้วครูถามถึงอุปกรณ์ว่า ถ้าเราทอดไข่ เราจะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง

นัท :	ต้องใส่น้ำมัน
หมีว :	ต้องทอดในกระทะ
ครู :	แล้วเราจะให้ใครทอด
เด็กๆ :	ต้องให้ผู้ใหญ่ทอด
แนน :	ให้คุณครูทอดก็ได้
นัท :	เด็กทอดไม่ได้
ครู :	ทำไมเด็กๆ ถึงทอดไม่ได้
แนน :	กระทะมันร้อน
กิม :	เตี๋ยมันกระเด็น

จากนั้น ครูอธิบายกิจกรรมที่ครูเตรียมไว้ให้ และให้เด็กๆ นั่งตามกลุ่ม และร่วมกันทำกิจกรรม โดยครูเข้าไปคอยสังเกตการณ์ กระตุ้นโดยใช้คำถาม และให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็กต้องการ

วันที่ 13 (15 ตุลาคม 2544)

ครูนำหนังสือสารานุกรมสำหรับเด็กเรื่อง ลูกเจี๊ยบเกิดจากอะไร มาเล่าให้เด็กฟัง จากนั้นครูนำอุปกรณ์ที่เตรียมมา แล้วถามเด็กๆ ว่า อุปกรณ์แต่ละอย่างคืออะไร และใช้ทำอะไร

หมีว / อาท /	:	กระทะ
ต้ม / โบ๊ท /	:	
หมวย / บี	:	เอาไข่ทอด
เต๋า :	ต้องให้ผู้ใหญ่ทอด	
ครู :	แล้วเราจะทอดตอนไหน	
พลอย :	ต้องจุดไฟก่อนถึงจะทอดได้	
มิทซ์ :	ต้องใส่น้ำมัน	
ครู :	ที่ครูเอามาเรียกว่า กระทะไฟฟ้า ไม่ต้องจุดเตาแก๊ส แต่มีสายไฟพ แล้วเรา	

จะทำอย่างไรกระทะถึงจะร้อน
 นัท / ฮาร์ท / : ต้องเสียบปลั๊กก่อน
 ปี
 ครู : วันนี้เราจะเอาไข่มาทำอาหารอะไร
 เด็กๆ : ไข่ทอด
 ครู : ครูถามวิธีการทอดว่า “เมื่อเราตั้งกระทะร้อนแล้ว เราต้องใส่อะไรลงไปก่อน”
 หมิว : ใส่น้ำมันก่อน
 ดา : ใส่ไข่
 กิม / เบิร์ต : ต้องทำให้ไข่แตกก่อน
 ฮาร์ท : ต้องตอกไข่ก่อน ถึงจะทอดได้
 ครู : ถามเด็กๆ ว่า แล้วเราจะให้ใครออกมาตอกไข่
 หมวย : ครู หนูตอกไม่เป็น
 ครู : บอกน้องหมวยว่า ไม่เป็นไร แล้วถามเด็กคนอื่นว่าใครกล้าออกมาตอกไข่
 แนน : เป็นตัวแทนออกมาตอกไข่ ใส่ถ้วย และเทลงไปในกระทะ
 ครู : ให้เด็กๆ ช่วยกันสังเกตว่า เวลากระทะร้อนจะมีอะไรลอยออกมา
 นัท / โบ๊ท / : ควัน
 หมิว / ปี :
 ครู : ให้เด็กๆ ช่วยกันสังเกตว่า เมื่อไข่แดงและไข่ขาวโดนความร้อน แล้วเป็นสีอะไร
 เด็กๆ : เป็นสีชาวกับสีเหลือง และเด็กๆ บอกว่า ไข่ทอดมีกลิ่นหอม

ครูบอกเด็กๆ ว่า เราจะได้ทอดไข่กันทุกกลุ่มเลยดีไหม เด็กๆ เห็นด้วย ครูให้เด็กๆ ทุกคนเข้ากลุ่ม และแจกอุปกรณ์สำหรับเตรียมทอดไข่ เด็กแต่ละกลุ่มเลือกว่าจะตอกไข่อะไรและกี่ใบ และกลุ่มไหนตอกเสร็จแล้วให้ยกมือบอกครู แล้วครูจะให้เด็กๆ มาทอดทีละกลุ่ม

กลุ่มสีแดง : ตอกไข่ไก่ 2 ฟอง ไข่ชนกระทะ 3 ฟอง ตอกแล้วไข่แดงแตก 2 ฟอง เมื่อเอามาเทลง
 ในกระทะ

โบ๊ท : สุกแล้วนำกิน
 เต้า / หมิว : หอมนำกิน
 กิม : มีฟองด้วย
 หมวย : กินได้แล้ว สุกแล้ว

กลุ่มสีเหลือง : ตอกไข่ไก่ 2 ฟอง ไข่เป็ด 1 ฟอง ไข่ชนกระทะ 2 ฟอง ตอกแล้วไข่แดงแตก 3 ฟอง
 เมื่อเทลงในกระทะ

ตั้ม : ต้องรอกระทะร้อนก่อน

พลอย : ไข่มันแตกแล้วรวมกัน
 ครู : เด็กๆ ไข่สุกแล้วหรือยัง
 เด็กๆ : สุกแล้ว
 ครู : แล้วรู้ได้อย่างไรว่าไข่สุกแล้ว
 ดา : เป็นสีขาวกับสีเหลืองแล้ว
 เบิร์ด : หอมแล้วแสดงว่าสุกแล้ว

กลุ่มสีฟ้า : ดอกไข่เปิด 1 ฟอง ไข่ไก่ 1 ฟอง ไข่นกกระทา 3 ฟอง ดอกไข่แดงแตก 3 ฟอง เมื่อเทลงกระทะ

แนน : เปลี่ยนสีแล้ว
 ครู : ตรงไหนเปลี่ยนสี
 แนน / ฮาร์ท : ไข่ขาวเปลี่ยนเป็นสีขาว
 อาท : สุกแล้ว
 บี : ระวังนะ เดี่ยวร้อน
 นัท : มันกระเด็นด้วย
 ครู : อะไรกระเด็น
 นัท : ไข่มันกระเด็น

เด็กและครูร่วมกันสรุปวิธีการทอดไข่ และชิมไข่ทอดของกลุ่มตนเอง โดยครูทดสอบชิมเพื่อทดสอบให้เด็กๆ ด้วย ซึ่งแต่ละกลุ่มจะบอกว่าดกก็ช้อน และเด็กๆ ทุกคนบอกว่า ไข่ทอดอร่อย

วันที่ 14 (16 ตุลาคม 2544)

ครูทบทวนเกี่ยวกับวิธีการทอดไข่ และนำอุปกรณ์มาแนะนำเด็กๆ แล้วถามเด็กๆ ว่า เรามีอุปกรณ์ กระทะ ไฟฟ้า ไข่เปิด ไข่ไก่ ไข่นกกระทา และน้ำ เราจะเอาไข่มาทำอาหารอะไรดี

บี / แนน /
 ฮาร์ท / เต่า /
 หมิว

ครู : ถ้าเราทำไข่ต้ม เราต้องทำอะไร
 มิกซ์ : ต้องต้มในน้ำ
 ต้ม : ต้องต้มน้ำร้อน ถึงจะกินได้
 ครู : เราต้องทำอะไร ต้องดอกไข่ใส่ถ้วยก่อนเหมือนที่เราดอกไข่ก่อนแล้วค่อยทอดหรือเปล่า
 หมวย : ไม่ใช่ ต้องใส่แบบนี้เลย

บี : ไข่ ต้องใส่ทั้งเปลือกเลย แล้วค่อยแกะทีหลัง
 ครู : แล้วเพื่อนคนอื่น ๆ ละ เราจะต้มอย่างไร
 เด็ก ๆ : ใส่ทั้งเปลือกก่อนแล้วค่อยแกะ
 ครู : ถามเด็กๆ ว่า แล้วใครจะใส่ไข่ตอนไหน
 นัท : ต้องให้น้ำร้อนก่อน
 ฮาร์ท / แนน / : ต้องรอให้ควันขึ้น
 โบ๊ท / เบิร์ด

ครูเอากะทะเสียบปลั๊กแล้วเอาน้ำใส่ ปิดฝารอให้น้ำร้อน ระหว่างรอก็อธิบายกับเด็กๆ ว่า เมื่อใส่ไข่ลงในน้ำร้อนแล้ว เราจะต้องรอให้น้ำเดือด เด็กๆ ชูนิ้ว 3 บ้าง 5 บ้าง น้องอาทกับน้องตัม บอกว่ารอ 5 นาที ครูจึงเอานาฬิกามาให้เด็กๆ ดู แล้วให้เด็กๆ ช่วยกันนับขีดว่า ตอนนี้ เข็มยาวชี้อยู่ที่ขีดเลข 3 แล้วถ้าเข็มนาฬิกาชี้ที่จุดหลังเลข 3 ไป 1 จุด แสดงว่าใช้เวลาต้มไป 1 นาที ถ้า 2 จุด แสดงว่า ต้มไป 2 นาที ถ้า 3 จุด แสดงว่าต้มไปแล้วก็นาที น้องฮาร์ท น้องตัม น้องบี น้องกิม และน้องแนน บอกว่า 3 นาที ครูให้เด็กๆ ยกมือว่า เราจะต้มนานกี่นาที โดยให้เด็กๆ ช่วยกันยกมือ และเด็กๆ สามารถยกมือได้ครั้งเดียว ตกลงว่า มีเด็กยกมือให้ต้มไข่นาน 3 นาที 9 คน และ 5 นาที 6 คน สรุปว่า ต้มไข่น้ำเดือดนาน 3 นาที โดยครูให้เด็กๆ ช่วยกันนับจุดหลังเลข 3 จำนวน 3 จุด แล้วใช้ สติกเกอร์ติดไว้เป็นสัญลักษณ์ แล้วให้เด็กๆ คอยช่วยสังเกตเมื่อเข็มยาวชี้ถึง สติกเกอร์แสดงว่า ครบเวลา 3 นาที จากนั้นครูเปิดกะทะไฟฟ้าที่ต้มน้ำไว้แล้วให้เด็กๆ ร่วมกันสังเกตว่า น้ำในกะทะไฟฟ้ามีลักษณะอย่างไร

พลอย / เต๋า / : มีควัน
 โบ๊ท / หมวย
 บี / นัท : น้ำเป็นฟอง
 ตัม : ใส่ได้แล้ว
 ครู : บอกเด็กๆ ว่า เวลาเราเอาไข่ใส่ลงไปในกะทะ เราจะเอาไข่ใส่ลงไปเลย หรือเอาไข่ใส่ใน
 ทัพพี แล้วค่อยหย่อนใส่กะทะ
 เด็ก ๆ : เอาไข่ใส่ในทัพพีก่อน

ครูต้มไข่ให้เด็กๆ ดู จากนั้นให้เด็กๆ เข้ากลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มออกมาต้มไข่ แล้วช่วยกันดูว่าเข็มยาวชี้ถึงจุดที่เราทำสัญลักษณ์กันแล้วหรือยัง เมื่อถึงแล้ว ครูเอาไข่ต้มขึ้นมาแช่น้ำ แล้วเมื่อไข่ต้มเย็นลงแล้ว ให้เด็กๆ แต่ละกลุ่มช่วยกันปอกเปลือกไข่ใส่ถ้วย เมื่อปอกเปลือกเสร็จแล้ว ครูให้เด็กๆ ชิมไข่ที่เด็กๆ ต้ม จากนั้นถามเด็กๆ ว่ามีรสชาติอย่างไร เด็กๆ บอกว่าอร่อย ครูเอาไข่เค็มที่ครูต้มลงไปพร้อมกันกับที่เด็กๆ ต้มให้เด็กชิม แล้วถามรสชาติ เด็กๆ บอกว่าเค็ม ครูถามว่าทำไมมันถึงรสชาติไม่เหมือนกัน น้องนัทบอกว่าใส่น้ำปลา น้องฮาร์ทบอกว่าใส่เกลือ ครูถามเด็กๆ ว่า แล้วไข่นี้เรียกว่าไข่อะไร เด็กๆ บอกว่าไข่เค็ม ครูจึงเชิญชวนเด็กๆ ว่าอยากลองทำไข่เค็มไหม เด็กๆ บอกว่าอยาก ครูจึงบอกว่า เดี่ยวพรุ่งนี้เราจะมาคุยเรื่องทำไข่เค็มกัน

วันที่ 15 (17 ตุลาคม 2544)

เด็กและครูสนทนากันถึงการทอดไข่และต้มไข่ บันทึกการเรียนรู้ลงในแผนภูมิโยแมงมุม (อาหารที่ทำจากไข่) จากนั้นครูเชิญชวนเด็กๆ อภิปรายเกี่ยวกับการทำไข่เค็ม โดยใช้คำถาม

- ครู : ใครเคยทานไข่เค็มบ้าง
 เด็กๆ : เคยทาน
 ครู : เด็กๆ ว่าทำไมไข่ถึงเค็ม
 นัท : ต้องใส่เกลือ
 ฮาร์ท / บี : ใส่เกลือถึงจะเค็ม
 มิกซ์ : ใส่น้ำปลาก็เค็ม
 ครู : เด็กๆ คอคิดว่า เราจะใส่อะไรดี
 เด็กๆ : ใส่เกลือ
 ครู : แล้วเราจะใส่แค่ไหน
 หมิว / บี / กิม / โบบี้ / ต้ม : ต้องใส่เยอะๆ
 ครู : ถ้ามองดูว่า แล้วเราจะใส่กี่ช้อน
 ดา : ใส่ 10 ช้อน
 ครู : พรุ่งนี้เราจะมาทำไข่เค็มกัน เราจะใช้ไข่อะไรทำกันดี
 บี / ฮาร์ท / ต้ม / พลอย : ไข่เป็ด
 นัท / หมวย / เบิร์ด / อาท : ไข่นกกระทา
 กิม / เต้า / ดา / แนน : ไข่ไก่
 ครู : ถ้าอย่างนั้น เราลองเอาไข่ทั้ง 3 อย่างมาลองทำไข่เค็มดู

ครูให้เด็กๆ แบ่งกลุ่ม แล้ววางแผนว่า เราจะทำไข่เค็มกันอย่างไรดีแล้วออกมานำเสนอให้เพื่อนๆ ฟัง

กลุ่มสี่เหลี่ยม

- ต้ม : ต้องมีเกลือ
 พลอย / ดา : เอาไข่ใส่ในเกลือ
 ครู : แล้วเราจะเอาไข่กับเกลือใส่ไว้ในอะไรดี วางใส่กระดาษแล้วทิ้งเอาไว้ หรือว่าใส่ถ้วยดี
 เบิร์ด : ต้องใส่ถ้วย ใส่กระดาษเดียวหก

ครู : แล้วต้องใส่อะไรอีกไหม
 เด็ก ๆ : ไม่ใส่แล้ว
 ครู : แล้วเราจะวางทิ้งไว้กี่วันดี ถึงจะเต็ม
 พลอย : ต้องทิ้งไว้นานๆ
 ครู : นานกี่วัน
 มิกซ์ / เบิร์ต : 5 วัน
 เด็กกลุ่มสีเหลือง : ตกลงว่า 5 วัน

กลุ่มสีแดง

หมีว / หมวย : ต้องใส่เกลือ
 โบ๊ท : ใส่น้ำปลาก็ได้
 ครู : แล้วเราจะใส่เกลือหรือน้ำปลาดี
 กิม / หมีว / : บอกใส่เกลือ
 หมวย / เต๋า :
 ครู : ใส่เกลือแค่ไหน
 เด็ก ๆ : ใส่เยอะๆ
 กิม : ใส่น้ำด้วย
 เด็ก ๆ : เห็นด้วยกับความคิดของกิม
 หมวย : ใส่น้ำนิดเดียว
 ครู : แล้วเราจะทำใส่อะไรดี ใส่หม้อ หรือใส่กระทะ
 โบ๊ท : ต้องใส่ถ้วย
 ครู : แล้วเราจะทิ้งไว้นานกี่วัน ไข่ถึงจะเต็ม
 โบ๊ท : ชูนิ้ว 5 นิ้ว
 กิม : ต้องหลายๆ วัน
 หมีว : 10 วัน
 หมวย / เต๋า : 10 วันเหมือนกัน
 ครู : สรุปให้เด็ก ๆ กลุ่มสีแดงว่า เราจะทิ้งไข่ไว้ 10 วัน

กลุ่มสีฟ้า

เด็ก ๆ : ใส่เกลือ
 ครู : แล้วใส่อะไรอีกไหม
 ฮาร์ท : ใส่น้ำด้วย
 ครู : ใส่แค่ไหน ใส่กี่แก้ว
 แนน / อาท : 2 แก้ว

ปี : ใส่ 1 แก้ว
 นัท / ฮาร์ท : 2 แก้ว
 ครู : แล้วเราจะทำไข่เค็มใส่แก้วดี หรือใส่ถ้วยดี
 เด็ก ๆ : ใส่ถ้วย
 อาท : ใส่แก้วน้ำ เดี่ยวไม่มีแก้วกินน้ำ
 แนน : แก้วน้ำเล็กไป
 ครู : แล้วเราจะแช่ไข่เค็มไว้กี่วันดี
 ปี / นัท / : 10 วัน
 ฮาร์ท

เด็ก ๆ กลุ่มสีฟ้า ตกลงว่า 10 วัน

ครูให้เด็ก ๆ แต่ละกลุ่มนำเสนอการทำไข่เค็ม จากนั้นครูสรุปการนำเสนอของแต่ละกลุ่มให้เด็ก ๆ ฟัง และครูบอกว่า พรุ่งนี้เราจะมาทำไข่เค็มกัน ครูเสนอว่าเราจะใช้ไข่เนกกระหาทำกัน เด็ก ๆ จะได้ชิมกันทุกคน ซึ่งเด็ก ๆ ทุกคนเห็นด้วย

วันที่ 16 (18 ตุลาคม 2544)

ครูแนะนำอุปกรณ์ให้กับเด็ก ๆ โดยจะเทเกลือใส่ถ้วยไว้ให้เด็ก ๆ กลุ่มละ 2 ถ้วย และมีช้อนให้ ครูแนะนำวิธีการใช้กล่องพลาสติกที่เตรียมไว้ให้ใส่ไข่เค็ม เวลาทำเสร็จเด็ก ๆ ต้องปิดฝาจะได้ไม่หก และแนะนำวิธีการนับวันที่ว่าเราแช่ไข่เค็มไปกี่วันแล้ว โดยบอกกับเด็ก ๆ ว่าเราจะเอากระดาษมาติดไว้ข้างกล่อง แล้วเราจะมาช่วยกันขีดเส้นทำสัญลักษณ์กันทุกวัน วันละ 1 เส้น ถ้าเราแช่ไข่แล้ว 1 วัน เราขีด 1 เส้น แช่ 2 วัน ขีด 2 เส้น แช่ 3 วัน ขีด 3 เส้น จากนั้นครูให้เด็ก ๆ เข้ากลุ่ม แล้วมารับอุปกรณ์ที่ละกลุ่ม และเริ่มทำไข่เค็มได้เลย โดยครูจะเข้าไปสังเกต จดบันทึก และคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ

กลุ่มสีฟ้า

ปี : หยิบไข่ใส่กล่อง
 แนน / อาท : ตักเกลือใส่
 ครู : ตักเกลือใส่ที่ช้อน
 นัท : ใส่หมดเลย จะได้เค็ม
 ฮาร์ท : เทน้ำลงไป 2 แก้ว
 ครู : ให้เด็ก ๆ ช่วยกันสังเกตว่า เกลือในน้ำเป็นอย่างไร
 เด็ก ๆ : เป็นเม็ดเล็กๆ
 ครู : แล้วไข่ลอยน้ำหรือจมน้ำ
 เด็ก ๆ : จม
 ครู : ทำอย่างไร เกลือถึงจะละลายน้ำ

ปี่ : ต้องคน
 แนน : เตี่ยวไขแตก ต้องเอาไขออกก่อน
 เด็กๆ : ช่วยกันเอาไขออก
 ครู : บอกเด็กๆ ว่า พอคนนำจันเกลือละลายไม่เห็นเม็ดเกลือ แล้วให้เด็กๆ เอาไขใส่ลงไป แล้วยกมือบอกคุณครู

กลุ่มสี่เหลี่ยม

ดา : หยิบไขใส่กล่อง
 เบิร์ด / พลอย : ตักเกลือใส่
 ครู : ใส่เกลือกี่ช้อน
 ต้ม / ดา : 5 ช้อน
 ต้ม : ตักเกลือใส่ 5 ช้อน
 ครู : ใส่เกลือเยอะพอหรือยัง
 เบิร์ด / มิกซ์ : ยัง
 พลอย : ใส่อีก
 ครู : ใส่อีกกี่ช้อน
 ต้ม : ใส่หมดเลย
 ดา : ตักเกลือใส่หมดเลย
 ครู : ถามเด็กๆ ว่าเสร็จหรือยัง
 เด็กๆ : เสร็จแล้ว

กลุ่มสี่แดง

หมิว : หยิบไขใส่กล่อง
 โบ๊ท : ต้องใส่เกลือก่อน
 เด็กๆ : ตกลงว่าใส่เกลือก่อน แล้วใส่น้ำ
 ครู : ต้องใส่เกลือกี่ช้อน
 เต๋า : 2 ช้อน
 โบ๊ท : ใส่อีก ยังไม่เต็มหรอก
 หมิว : ตักเกลือใส่หมดเลย
 ครู : แล้วเราจะใส่น้ำกี่แก้วดี
 กิม : 1 แก้ว แล้วเทน้ำใส่ลงไป
 หมิว : ต้องคนให้เกลือหมดก่อน
 ครู : น้ำใส่เกลือแล้ว รสชาติเป็นอย่างไร
 เด็กๆ : เค็ม

ครู : เราใส่ไข่ได้หรือยัง
 เด็กๆ : ได้แล้ว
 ครู : ให้เด็กๆ สังเกตไข่ในน้ำเกลือว่า จมหรือลอย
 หมิว / เต่า / : ลอย
 กิม :
 โป๊ท / หมวดย : จม

ครูให้เด็กๆ ทั้ง 3 กลุ่ม สังเกตไข่นกกระทาที่แช่อยู่ในน้ำเกลือ โดยครูเอามาใส่ขวดน้ำ (เพื่อให้เด็กๆ สังเกตเห็นได้ชัด) ว่าไข่จมหรือลอย เด็กๆ บอกว่าลอย ครูหยิบไข่จากแก้วที่ใส่น้ำเกลือ ใส่ลงไปในน้ำธรรมดา แล้วให้เด็กๆ ลองสังเกตดูว่า ไข่จมน้ำหรือลอยน้ำ เด็กๆ บอกว่าจม ครูและเด็กๆ ร่วมกันสรุปว่า ไข่เวลาอยู่ใน น้ำเกลือจะลอยน้ำ และเวลาอยู่ในน้ำธรรมดาคือจะจมน้ำ จากนั้นให้เด็กๆ ปิดฝาภาชนะไข่เค็มของกลุ่มตนเอง แล้วนำไปวางที่ชั้น

วันที่ 17 (22 ตุลาคม 2544)

ครูทบทวนการทำกิจกรรมในครั้งที่แล้ว (กิจกรรมทำไข่เค็ม) บันทึกการเรียนรู้ลงในแผนภูมิใบแมงมุม ครูสังเกตเห็นว่า เด็กๆ เริ่มหมดความสนใจในการทำโครงการเรื่อง "ไข่" ครูสนทนากับเด็กๆ ว่า เมื่อวันศุกร์เราทำสัญลักษณ์ว่า เราแช่ไข่เค็มไปแล้ว 1 วัน และวันเสาร์กับอาทิตย์ เราไม่มาโรงเรียน เราหยุดเรียนไปกี่วัน เด็กๆ บอกว่า 2 วัน ครูจึงพูดต่อว่า เราขีดเส้น 1 ขีด แทน 1 วัน แล้วนี่เราถ้า 2 วัน เราต้องขีดกี่ขีด น้องแนนกับน้องตั้มบอกว่า 2 ขีด แล้วให้เด็กแต่ละกลุ่มไปหยิบกล่องไข่เค็มมา แล้วครูถามเด็กๆ ว่า วันศุกร์ใครเป็นคนขีด เด็กคนที่ขีดยกมือ ครูบอกว่า วันนี้เราแบ่งให้เพื่อนคนอื่นขีดบ้าง คนเดิมจะขีดวันนี้ก็ไม่ได้ใหม่ น้องบี น้องตั้ม น้องฮาร์ท และน้องหมวดย บอกว่า ไม่ได้ ครูจึงบอกว่า วันนี้เราจะขีด 2 ขีด จะมีคนได้ขีด 2 คน และให้แต่ละกลุ่ม ตกลงกันว่า ใครจะได้ขีด เด็กทั้ง 3 กลุ่มต่างแย่งกันจะขีด ครูต้องเข้าไปแล้ว ชี้แจงกับเด็กๆว่า จะได้ขีดกัน ทุกคน คนที่ขีดแล้วให้แบ่งเพื่อนคนอื่นบ้าง คนที่ยังไม่ได้ขีดก็ตกลงกันว่า ใครจะขีดก่อน แล้ววันอื่นก็แบ่งเพื่อนคนอื่นบ้าง ตกลงว่า กลุ่มสีแดง กับสีเหลือง ครูเป็นคนเลือก ส่วนกลุ่มสีฟ้า น้องแนนบอกว่าให้น้องฮาร์ทขีดก่อน และน้องอาทยกมืออยากจะเป็นผู้ขีด และไม่มีเพื่อนคนใดขัดข้อง กลุ่มนี้จึงได้น้องฮาร์ทกับน้องอาทเป็นคนขีดสัญลักษณ์แสดงถึงวันเวลาที่ แช่ไข่เค็มไปกี่วันแล้ว จากนั้นครูสนทนา เชิญชวนกับเด็กๆว่า "เด็กๆ เบื่อเรียนเรื่องไข่แล้วหรือยัง" เด็กทุกคนบอกว่า เบื่อแล้ว ครูจึงเชิญชวนเด็กๆ ว่า "เด็กๆ อยากให้คุณพ่อคุณแม่กับน้องๆ ห้องอื่น มาดูผลงานที่เด็กๆ ได้ทำศิลปะไว้ไหม" เด็กทุกคนอยากอวดผลงานกับคุณพ่อคุณแม่ จึงเห็นด้วยกับ ข้อเสนอของครู

บี : เราก็นำศิลปะกลับไปอวดคุณพ่อคุณแม่
 ครู : ถ้าเราเอากลับบ้าน เพื่อนๆ กับน้องๆ ก็ไม่ได้ดู
 หมวดย : แล้วเราจะทำอย่างไรละ
 กิม : ติดงานในห้อง
 ครู : เราจะติดที่ห้องไหนดี ติดในห้องนี้ก็ดี หรือติดในห้องของเล่นดี
 เด็กทุกคน : ติดในห้องของเล่น

ครู : แล้วถ้าเป็นของที่เรานำไป เราจะเอาไปไว้ตรงไหนดี
 หมิว : วางบนโต๊ะ
 ครู : เดี่ยวเรามาช่วยกันวางแผนว่า เราจะเอาผลงานอะไร ติดตรงไหนกันดี
 เด็ก ๆ : พยายามหาเห็นด้วย

ครูบอกกับเด็ก ๆ ว่า ก่อนที่เราจะมาวางแผนติดแสดงผลงานกันเรามาทบทวนเรื่องไขกันว่า เราเรียนอะไรกันมาบ้าง โดยครูนำเอาผลงานที่ผ่านมาของเด็ก ๆ มาทบทวนข้อความรู้กัน และถามเด็ก ๆ ว่ามีใครอยากระบายสีหรือตกแต่งผลงานเพิ่มเติมให้มาบอกครู

สรุปการเรียนรู้ระยะที่ 2

เด็กได้แลกเปลี่ยนข้อมูลใหม่เกี่ยวกับโครงการกับเพื่อน โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากการที่เด็กได้กลับไปสนทนากับผู้ปกครอง เด็กบางคนได้ข้อมูลความรู้จากการดูโทรทัศน์แล้วนำมาเล่าให้เพื่อนและครูฟัง ครูจึงกระตุ้นความสนใจเด็กโดยการตั้งคำถามจากข้อมูลที่เด็กนำมาเล่าและกำลังเป็นที่สนใจในขณะนั้นเพื่อค้นหาคำตอบ จากนั้นครูกระตุ้นให้เด็กช่วยกันคิดว่า จะหาคำตอบได้จากไหน ซึ่งเด็กส่วนใหญ่บอกว่าให้ไปถามครูในโรงเรียน ดังนั้นเด็กจึงช่วยกันเลือกตัวแทนห้องเพื่อไปถามแล้วนำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนฟัง จากนั้นเด็กได้เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์โดยครูเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความสนใจและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งได้บูรณาการทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ มาให้เด็กได้ปฏิบัติและฝึกผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ขณะที่เด็กเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนั้นเด็กได้ร่วมกันวางแผนกิจกรรมเพื่อหาคำตอบว่า “ข้างในไข่” มีอะไรอยู่ ซึ่งเด็กหลายคนบอกว่ามีลูกเจี๊ยบอยู่ข้างใน บางคนบอกว่าไม่มีแต่เคยกินไข่ที่อยู่ข้างใน ครูจึงกระตุ้นเด็กว่าเราจะรู้ได้อย่างไร เด็กเริ่มเสนอวิธีการหาคำตอบว่าต้องตอกไข่ดูถึงจะเห็นว่า มีอะไรอยู่ และในที่สุดเด็กทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่า จะไปสำรวจแล้วเปิดไข่ดู ไข่โรงเรียน ซึ่งเป็นการค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในท้องถิ่น นอกเหนือไปจากการดูรูปภาพจากหนังสือหรือการสอบถามจากครูและผู้ปกครอง ประการสำคัญคือเป็นการที่เด็กและครูได้ วางแผนร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างเด็กและครูว่าเราจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไรและต้องเตรียมอะไรบ้างในการไปทัศนศึกษาที่ไข่เปิด

บทบาทครู

ครูเป็นผู้วางแผนและจัดเตรียมกิจกรรมให้สอดคล้องและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก คอยดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอยู่ตลอดเวลา และร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ทั้งคำพูดและการกระทำ ให้เวลาและให้โอกาสเด็กในการเรียนรู้ตามความสามารถ ของแต่ละบุคคลตามความสนใจ เมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นครูจะต้องรับฟัง ยอมรับความคิดเห็นและคอยอำนวยความสะดวกให้เด็กกิจกรรมที่เด็กร่วมกันวางแผนเพื่อเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยครูจะต้องเป็นผู้จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศ และติดต่อประสานงานกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อีกทั้งเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็ก นอกจากนี้ครูต้องสังเกต บันทึกสาระการเรียนรู้ ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมา รวมทั้งเชื่อมโยง ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 3 ระยะสรุปและประเมินโครงการ

วันที่ 18 (24 ตุลาคม 2544)

เด็กและครูร่วมกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากโครงการ เด็กแต่ละกลุ่มทำสัญลักษณ์แสดงระยะเวลาการทำ ไข่เค็ม จากนั้นครูเชิญชวนเด็กๆ ร่วมกันวางแผนการจัดแสดงผลงาน โดยครูถามเด็กๆ ถึงผลงานที่เด็กได้ทำว่า มีอะไรบ้าง เด็กๆ ช่วยกันบอก และครูเป็นผู้จัดรายชื่อผลงานว่ามีอะไรบ้าง ครูถามเด็กๆ ว่าเราจะไปสำรวจห้องของเล่นกันก่อนว่า จะติดผลงานตรงไหน หรือว่า จะไปติดผลงานกันเลย เด็กๆ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นทั้ง 2 อย่าง ครูบอกเด็กๆ ว่า ถ้าเราไปสำรวจห้องของเล่นก่อน เราจะได้รู้ว่า จะติดผลงานที่ไหนบ้าง จะติดที่หน้าต่างก็ได้ หรือจะติดที่ผนังห้องก็ได้ ถ้าเด็กๆ ติดผลงานเลย แล้วไม่สวย อาจจะเปลี่ยนที่อีก ผลงานของเด็กๆ อาจจะหลุดหรือขาดก็ได้ เด็กทุกคนจึงตกลงว่า จะไปสำรวจห้องของเล่นก่อน ครูและเด็กจึงพากันไปสำรวจห้องของเล่นกัน เมื่อไปถึงห้องของเล่น ครูถามคำถามว่า “เด็กๆ ลองสังเกตดูซิว่า ของเล่นในห้องวางเป็นอย่างไร”

บี :	วางเกะกะ
หมีว / ต้ม :	เด็กเล่นของเล่นแล้วไม่เก็บ
แนน :	เสื้อผ้าไม่เก็บเลย
เบิร์ต :	ครู หนังสือขาดหมดเลย
ครู :	แล้วเราจะทำอย่างไร ห้องถึงจะสวย
บี / หมวย / :	ต้องเก็บของก่อนถึงจะสวย
กิม / นัท /	
ฮาร์ท / พลอย	
ครู :	แล้วเราจะเก็บกันอย่างไรดี
ดา :	ต้องช่วยกันเก็บ
ครู :	แล้วเราจะเก็บกันอย่างไรดี จะเก็บเป็นกลุ่ม หรือจะช่วยกันเก็บทั้งห้อง
กิม / ฮาร์ท / :	เก็บเป็นกลุ่ม
แนน / หมวย/	
พลอย	
ครู :	ถามแล้วคนอื่นละ จะเก็บอย่างไร
เด็กๆ คนอื่น :	ไม่มีใครตอบ
ครู :	ถามเด็กๆ ว่า มีใครไม่อยากจะเก็บกับเพื่อนเป็นกลุ่มบ้าง
เด็กๆ :	ไม่มีใครตอบ

ครู : สรุปกับเด็กๆ ว่า ถ้าอย่างนั้นเราจะเก็บของในห้องกันเป็นกลุ่ม แล้วเราจะเก็บของเล่นให้เรียบร้อยก่อน แล้วพรวุ่นนี้ค่อยมาคุยกันว่าเราจะติดผลงานกัน

ตรงไหนดี ดกลงไหมคะ

เด็กทุกคน : ตอบตกลงเห็นด้วยกับความคิดของครู

ดังนั้น ครูจึงให้เด็กๆ แบ่งกลุ่มและแบ่งพื้นที่กันเก็บของเล่นเข้ามุมต่างๆ โดยแบ่งเก็บเป็นมุมต่างๆ คือ กลุ่มสีแดง เก็บมุมของเล่นสัมผัส และมุมวิทยาศาสตร์ กลุ่มสีเหลือง เก็บมุมขายของ กลุ่มสีฟ้าเก็บมุมบ้าน และมุมหนังสือ ครูเป็นผู้ดูแลและคอยให้ความช่วยเหลือ

วันที่ 19 (25 ตุลาคม 2544)

เด็กและครูมาที่ห้องของเล่น จากนั้นช่วยกันวางแผนว่า กลุ่มไหนจะติดผลงานอะไร และอยากติดตรงไหน โดยครูช่วยแนะนำว่า แต่ละกลุ่มจะแบ่งผลงานไปติด หรือว่าจะติดผลงานพร้อมกัน แต่ผลัดกันติด เด็กส่วนใหญ่บอกว่า จะติดพร้อมกันที่ละผลงาน แต่ผลัดกันติด และเด็กส่วนที่เหลือไม่ออกความคิดเห็น ครูจึงสรุปว่า เราจะช่วยกันติดที่ละผลงาน เช่น ติดภาพฉีกปะไข่ ที่ละกลุ่ม เมื่อติดเสร็จแล้ว ค่อยไปติดภาพระบายสีไข่ และงานอื่นๆ ครูถามเด็กๆ ว่า เราจะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง

บี / หมิว / : ใช้สก็อตเทป
แนน / กิม
หมวย / ต้ม / : ใช้กรรไกร
ฮาร์ท
นัท / โบ๊ท : ใช้กา
ครู : ถามเด็กๆ ว่า แล้วเราจะเอางานไหนติดที่ไหนดี โดยนำชิ้นงานขึ้นมาถามเด็กๆ ที่ละงานแล้วจดใส่กระดาษ

- ภาพไข่ส่ายรู้้ง ติดที่ กระดาษหน้าต่าง
- ภาพ ฉีก ปะ ติดเปลือกไข่ ติดที่กำแพง ตรงมุมวิทยาศาสตร์
- ภาพระบายสีรูปไข่ ติดตรงมุมหนังสือ
- ตุ๊กตาไข่ ติดห้อยที่หน้าต่าง
- เปลือกไข่ระบายสี วางที่มุมวิทยาศาสตร์
- ไข่ที่ปั้นจากแป้งโด วางบนตุ้มสัมผัส
- ไข่เค็ม วางในชั้นที่มุมวิทยาศาสตร์ (ครูเสนอแนะ)

จากนั้น เด็กๆ แต่ละกลุ่มร่วมกันดำเนินกิจกรรมตามที่ร่วมกันวางแผนเอาไว้ โดยมีครูเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก และให้การช่วยเหลือ

วันที่ 20 (26 ตุลาคม 2544)

ครูเชิญชวนเด็กๆ ร่วมกันสนทนาเรื่องจัดแสดงผลงานว่า เราจะแสดงผลงานกี่วันดี 1 วัน หรือ 2 วันดี เด็กๆ บอกว่า 2 วัน ครูถามต่อว่า แล้วเราจะจัดกันวันไหนดี น้องบี บอกว่า จัดห้องเสร็จก็จัดงานเลย เพื่อนๆ คนอื่นๆ เห็นด้วย ครูจึงตกลงกับเด็กๆ ว่า เราจะจัดงานกันในวันจันทร์ที่ 29 และวันอังคารที่ 30 เดือนนี้ แล้วใครจะเป็นตัวแทนไปบอกเพื่อนๆ ห้องอื่นๆ กับน้องๆ ละ นัทบอกว่า ต้องช่วยกันบอก ครูจึงบอกกับเด็กๆ ว่า ถ้าอย่างนั้นเราไปบอกกันเป็นกลุ่มดีไหม เด็กๆ บอกว่าเห็นด้วย ครูจึงถามว่า แล้วกลุ่มสีอะไรจะไปบอกห้องไหน จากนั้นครูสรุปให้เด็กๆ ฟังว่า กลุ่มสีแดง จะไปบอกห้องครูเก๋ กลุ่มสีเหลืองจะไปบอกห้องครูยุ้ย และกลุ่มสีฟ้า จะไปบอกห้องครูวรรณ และเมื่อกลับไปที่บ้าน ให้เด็กๆ ชวนคุณพ่อคุณแม่ มาดูการแสดงผลงานของเด็กๆ ด้วย จากนั้นครูเชิญชวนเด็กๆ ร่วมกันสนทนาเรื่องไข่เค็มว่า เรายังไม่ได้ชิมไข่เค็มกันเลย และเด็กๆ ช่วยกันนับระยะเวลาที่แช่ ไข่เค็มได้ 8 วัน ถ้ารวมวันเสาร์เป็น 9 วัน และนับวันอาทิตย์ ก็จะครบ 10 วัน แล้วเราจะลองต้มไข่ชิมกันวันไหนดี เด็กๆ บอกว่า จะชิมกันวันจันทร์ ครูจึงเสนอเด็กว่า “เราเอาไข่ไปต้มให้เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ดูในห้องนิทรรศการด้วยเลยดีไหม เด็กๆ เห็นด้วย เด็กและครูร่วมกันวางแผนว่ากลุ่มไหนจะต้มไข่เค็มในวันไหน เมื่อวางแผนและนัดหมายกันเสร็จแล้ว ครูจึงเชิญชวนเด็กๆ ไปทำกิจกรรมจัดเตรียมห้องแสดงผลงานต่อไปให้เสร็จ

วันที่ 21-22 (29-30 ตุลาคม 2544)

เด็กๆ ดำเนินกิจกรรมการจัดแสดงผลงานตามที่ได้วางแผนกันเอาไว้ คือ คอยดูแลน้องๆ และอธิบายถึงผลงานของตนเองให้เพื่อนที่สนใจฟัง และพาผู้ปกครองชมผลงานของตนเองและเพื่อนๆ (การชมผลงานของผู้ปกครองจะเป็นการพาชมในช่วงเช้าและเย็น คือ ตอนที่ผู้ปกครองมาส่งหรือมารับ)

หมายเหตุ วันจันทร์ที่ 19 ขณะสาธิตกิจกรรมต้มไข่เค็ม ตามที่ได้นัดหมายกันไว้ เด็กๆ ออกมาต้มไข่ที่ละกลุ่ม เมื่อต้มเสร็จ ครูแจกไข่ต้มให้สมาชิกในกลุ่มและผู้เข้าชมกิจกรรมชิม

โบ๊ท	:	ไข่ยังร้อนอยู่ นัท เห็นควันไหม
พลอย	:	ไข่ยังร้อน จับไม่ได้
นัท	:	เดี๋ยวมือพอง
ครู	:	แล้วเราจะทำอย่างไรดี
เด็กๆ	:	เป่าให้มันหายร้อน
หมวย	:	ต้องรอให้เย็นก่อน ถึงจะแกะได้
มิคซ์ / เบิร์ต /	:	ช่วยกันเป่า
เต๋ / กิม /		
โบ๊ท / นัท		
แนน	:	เอาน้ำมาใส่สิ จะได้เย็น
เด็กทุกคน	:	เห็นด้วยกับน้องแนน

ครูถามต่อว่า ทำไมไข่ถึงเค็ม เด็กๆ บอกว่าใส่เกลือ ครูถามเด็กๆ ต่อว่า เราใส่ไว้ในเกลือหรือน้ำเกลือกี่วัน น้องตัม น้องฮาร์ท น้องหน้ บอก 10 วัน สรุปความรู้ใหม่ให้เด็กๆ อีกครั้ง และนำไปตอบคำถามในแผนภูมิไข่มงม

ผู้ปกครองที่มาดูการแสดงผลงานของเด็กๆ ได้ถามถึงการบ้านว่า ไม่เห็นคุณครูมีการบ้านให้เด็กๆ บ้าง และในเรื่องที่เด็กๆ เรียน ผู้ปกครองไม่ทราบว่าจะหาข้อมูลอะไรมาเล่าให้เด็กฟัง ได้แต่ตอบคำถามให้เด็กๆ ได้บ้าง เท่าที่ทราบ แต่พอจะจัดหาสื่อหรืออุปกรณ์มาให้ได้ ถ้าสื่อหรืออุปกรณ์หาไม่ยาก และอยากให้คุณครูมีการบ้านกลับไปให้เด็กๆ ทำบ้าง

วันที่ 23 (31 ตุลาคม 2544)

เด็กและครูร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการจัดแสดงผลงาน การทำโครงการ โดยครูถามเด็กๆ ว่า เด็กๆ รู้สึกอย่างไรที่ได้จัดแสดงผลงาน

ครู :	เด็กชอบกิจกรรมวันงานแสดงผลงานใหม่
เด็กๆ :	ชอบ สนุก ได้เล่น
ครู :	ชอบกิจกรรมไหนมากที่สุด
เด็ก ๆ :	ชอบต้มไข่เค็ม
ครู :	แล้วทำไมถึงชอบวันแสดงผลงาน
เด็กๆ :	สนุกได้เล่นได้เล่นของเล่นนาน คุณพ่อคุณแม่ และคุณครูห้องอื่นชม
หมีว :	เพื่อนห้องอื่น กับน้องๆ ไม่แบ่งของเล่น
ครู :	แล้วเมื่อหมดเวลาเล่นแล้วเป็นอย่างไรบ้าง
แนน / บี :	เพื่อนไม่ช่วยเก็บของ
ครู :	แล้วเราจะทำอย่างไรดี
ฮาร์ท :	ต้องบอกคุณครู
ครู :	แล้วเพื่อนๆ ชอบผลงานชิ้นไหนบ้าง
หมีว / บี :	แม่ชอบระบายสีไข่ กับภาพไข่สายรุ้งที่ติดกระຈ
ครู :	แล้วเพื่อนห้องอื่นชอบอะไร
ตัม :	เพื่อนห้องอื่น เขาชอบเล่น ไม่ค่อยดูผลงาน

ครูบอกกับเด็กๆ ว่า คุณพ่อคุณแม่ของเด็กๆ ถามถึงการบ้าน ครูถามความเห็นเด็กๆ ว่าอยากได้การบ้านไหม เด็กๆ อยากได้ ครูจึงแจกซีทให้เด็กกลับไปทำเป็นการบ้าน จากนั้นครูจึงเชิญชวนเด็กๆ ช่วยกันเก็บ ผลงานซึ่งเด็กๆ บอกว่า ไม่อยากเก็บเพราะทำให้ห้องสวย ครูจึงให้เด็กๆ ช่วยกัน จัดมุมต่างๆ ให้เป็นระเบียบ และเก็บแผนภูมิไข่มงมเพียงอย่างเดียว

สรุปการเรียนรู้ระยะที่ 3

หลังจากที่เด็ก ๆ ได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการในระยะที่ 2 เพื่อค้นหาคำตอบของแต่ละข้อคำถามที่เด็กสนใจแล้ว ครูสังเกตเห็นว่าเด็ก ๆ เริ่มหมดความสนใจในหัวเรื่องของโครงการที่เรียน ครูจึงชักชวนเด็ก ๆ ให้

ร่วมกันสรุปการเรียนรู้โดยร่วมกันอภิปรายถึงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ของเด็กที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมของโครงการ จากนั้นครูเชิญชวนเด็ก ๆ ให้ร่วมกันวางแผนที่จะจัดแสดงนิทรรศการโดยนำ ผลงานที่เด็กทำโครงการมาแสดง เด็กแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่ในการจัดตกแต่งสถานที่และจัดแสดงผลงานให้เพื่อนและน้อง ๆ ที่สนใจรวมทั้งผู้ปกครองเข้าชม

บทบาทครู

ครูร่วมทบทวนและสรุปการเรียนรู้กับเด็ก ร่วมวางแผน อำนวยความสะดวก และแจ้งข่าวสารกับผู้ปกครองในการจัดแสดงนิทรรศการ ครูร่วมประเมินผลการทำโครงการกับเด็กและสังเกตความสนใจของเด็กเพื่อเตรียมหาหัวเรื่องในการทำโครงการใหม่ต่อไป

- ปิดโครงการ -

แผนภูมิใยแมงมุม โครงการ “ไข”

สรุปขั้นตอนการจัดประสบการณ์แบบโครงการ

ระยะที่ 1

ระยะสร้างความสนใจและเริ่ม โครงการ

1. สร้างสถานการณ์ให้เด็กเกิดความสนใจ
2. สังเกตความสนใจเด็ก
3. นำเสนอหัวข้อที่สังเกตเห็นว่าเด็กสนใจที่จะเรียนรู้
4. เด็กร่วมกันอภิปรายประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับหัวเรื่องที่จะเรียนรู้
5. แจงข่าวสารถึงผู้ปกครอง
6. นำเสนอประสบการณ์เดิมในรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับหัวข้อโครงการ
7. ร่วมกันตั้งคำถามที่ต้องการหาคำตอบจากโครงการ

ระยะที่ 2

ระยะพัฒนาโครงการ

1. สรุปประเด็นคำถามที่จะศึกษาในโครงการ
2. คาดคะเนคำตอบเพื่อตอบคำถามจากโครงการ
3. วางแผนกิจกรรมเพื่อค้นหาคำตอบจากการทำโครงการ
4. ลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เพื่อค้นหาคำตอบจากข้อคำถาม
5. ทบทวนและสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ระยะที่ 3

ระยะสรุปและประเมินโครงการ

1. วางแผนเพื่อเตรียมจัดแสดงผลงานที่ได้จากการทำโครงการ
2. เตรียมการนำเสนอและจัดแสดงผลงานที่ได้จากการทำโครงการ
3. ทบทวนและประเมินโครงการทั้งหมด
4. สังเกตและค้นหาความสนใจเพื่อเริ่มทำโครงการใหม่

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวปัทมา ศุภก้านัด
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	25 ซอยสิรินธร 4 ถนนสิรินธร เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534 - 2536	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนมัธยมสาธิต วัดพระศรีมหาธาตุ วิทยาลัยครูพระนคร
พ.ศ. 2536 - 2539	ค.บ. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2542 - 2544	กศ.ม. (วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ